

З А К О Н

О ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ

Део први

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Глава прва

ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Овим законом уређују се правила поступка за пружање судске правне заштите по којима се поступа и одлучује приликом решавања грађанскоправних спорова из личних, породичних, радних, трговачких, имовинскоправних и других грађанскоправних односа, осим спорова за које је посебним законом предвиђена друга врста поступка.

Члан 2.

Странке имају право на закониту, једнаку и правичну заштиту својих права.

Суд не може одбити да одлучује о захтеву за који је надлежан.

Члан 3.

У парничном поступку суд одлучује у границама захтева који су стављени у поступку.

Странке могу слободно располагати захтевима које су ставиле у току поступка. Оне се могу одрећи свог захтева, признати захтев противника и поравнати се.

Суд неће дозволити располагања странака која су у супротности са принудним прописима, јавним поретком и правилима морала.

Члан 4.

Суд одлучује о тужбеном захтеву по правилу на основу усменог, непосредног и јавног расправљања.

Суд ће искључити јавност само у случајевима предвиђеним законом.

Члан 5.

Суд ће свакој странци пружити могућност да се изјасни о захтевима, предлозима и наводима противне странке.

Само кад је то овим законом одређено суд је овлашћен да одлучи о захтеву о коме противној странци није била пружена могућност да се изјасни.

Члан 6.

Парнични поступак води се на српском језику екавског или ијекавског изговора и у том поступку користи се ћирилично писмо, а латинично писмо – у складу са уставом и законом. На подручјима на којима је, у складу са законом у службеној употреби језик одређене националне мањине поступак се води и на језику и уз употребу писма те националне мањине.

Странке и други учесници у поступку имају право да се служе својим језиком и писмом, у складу са одредбама овог закона.

Члан 7.

Странке су дужне да изнесу све чињенице на којима заснивају своје захтеве и да предложе доказе којима се утврђују те чињенице.

Суд утврђује све чињенице од којих зависи одлука о основаности захтева.

Суд је овлашћен да утврди и чињенице које странке нису изнеле и изведе доказе које странке нису предложиле ако из резултата расправљања и доказивања произлази да странке располажу захтевима којима не могу располагати (члан 3. став 3) или кад је то посебним прописима предвиђено.

Суд не може своју одлуку засновати на чињеницама о којима странкама није пружена могућност да се изјасне осим када законом није другачије прописано.

Члан 8.

Које ће чињенице узети као доказане одлучује суд по свом уверењу, на основу савесне и брижљиве оцене сваког доказа засебно и свих доказа заједно, као и на основу резултата целокупног поступка.

Члан 9.

Странке су дужне да савесно користе права која су им призната овим законом.

Странке, умешачи и њихови заступници су дужни да пред судом говоре истину.

Суд је дужан да спречи сваку злоупотребу права која имају странке у поступку.

Члан 10.

Странка има право да суд одлучи о њеним захтевима и предлозима у разумном року.

Суд је дужан да настоји да се поступак спроведе без одуговлачења и са што мање трошкова.

Члан 11.

Странке и суд ће настојати пре и у току поступка да се грађанскоправни спорови решавају посредовањем (медијацијом) или на други миран начин.

Члан 12.

Кад одлука суда зависи од претходног решења питања да ли постоји неко право или правни однос, а о том питању још није донео одлуку суд или други надлежни орган (претходно питање), суд може сам решити то питање ако посебним прописима није другачије одређено.

Одлука суда о претходном питању има правно дејство само у парници у којој је то питање решено.

Члан 13.

У парничном поступку суд је у погледу постојања кривичног дела и кривичне одговорности учиниоца везан за правноснажну пресуду кривичног суда којом се оптужени оглашава кривим.

Члан 14.

Ако за поједине радње није законом одређен облик у коме се могу предузети, странке предузимају парничне радње писмено ван рочишта или усмено на рочишту.

Глава друга НАДЛЕЖНОСТ И САСТАВ СУДА

1. Заједничке одредбе

Члан 15.

Суд оцењује по службеној дужности, одмах по пријему тужбе, да ли је надлежан и у којем је саставу надлежан на основу навода у тужби и на основу чињеница које су суду познате.

Ако се у току поступка промене околности на којима је заснована надлежност суда, или ако тужилац смањи тужбени захтев, суд који је био надлежан у време подизања тужбе остаје и даље надлежан и ако би услед ових промена био надлежан други суд исте врсте.

Члан 16.

Суд у току целог поступка по службеној дужности пази да ли решавање спора спада у судску надлежност.

Кад суд у току поступка утврди да за решавање спора није надлежан суд него неки други домаћи орган, огласиће се ненадлежним, укинуће спроведене радње у поступку и одбаћиће тужбу.

Кад суд у току поступка утврди да за решавање спора није надлежан суд Републике Србије (у даљем тексту: домаћи суд), по службеној дужности огласиће се ненадлежним, укинуће спроведене радње у поступку и одбацити тужбу, осим кад надлежност домаћег суда зависи од пристанка туженог, а тужени је дао свој пристанак.

Члан 17.

Суд у току целог поступка по службеној дужности пази на своју стварну надлежност.

Ако је већ одржано припремно рочиште, или ако оно није одржано пошто се тужени на првом рочишту за главну расправу упустио у расправљање о главној ствари, виши суд првог степена не може се ни по службеној дужности ни поводом приговора огласити стварно ненадлежним за предмете из надлежности нижег суда првог степена исте врсте.

Против решења вишег суда првог степена којим се огласио стварно надлежним, као и против решења којим се тај суд огласио стварно ненадлежним и предмет уступио нижем суду првог степена исте врсте, није дозвољена жалба.

Члан 18.

Кад судско веће у току поступка или председник већа на припремном рочишту, по службеној дужности или поводом приговора странака, утврди да се ради о спору који треба да суди судија појединац истог суда, поступак ће се по правноснажности овог решења наставити пред судијом појединцем, и то по могућности пред председником овог већа као судијом појединцем. Судија појединац везан је за правноснажну одлуку којом му се предмет уступа у надлежност.

У случају из става 1. овог члана веће може, према стању поступка, одлучити да предмет не уступи судији појединцу, већ да оно само спроведе поступак. Против ове одлуке већа није дозвољена жалба.

Одредбе ст. 1. и 2. овог члана примењиваће се и кад се у току поступка пред већем промене околности или тужилац смањи тужбени захтев, тако да би спор требало да суди судија појединац.

Ако је веће донело одлуку о спору који је требало да суди судија појединац, ова одлука не може се побијати због тога што одлуку о спору није донео судија појединац.

Кад судија појединац у току поступка, по службеној дужности или поводом приговора странака, нађе да је за суђење надлежно веће истог

суда, поступак ће се наставити пред већем. Против овог решења судије појединца није дозвољена жалба.

Члан 19.

Суд ће решењем обуставити парнични поступак ако до доношења одлуке о главној ствари утврди да би поступак требало спровести по правилима ванпарничног поступка.

Поступак ће се по правноснажности решења наставити по правилима ванпарничног поступка пред надлежним судом.

Члан 20.

Суд се може поводом приговора туженог, огласити месно ненадлежним ако је приговор поднесен најдоцније на припремном рочишту или, ако оно није одржано, до упуштања туженог у расправљање о главној ствари на првом рочишту за главну расправу.

Суд се може огласити, по службеној дужности, месно ненадлежним само кад постоји искључива месна надлежност неког другог суда најдоцније на припремном рочишту или, ако оно није одржано, до упуштања туженог у расправљање о главној ствари на првом рочишту за главну расправу.

Члан 21.

По правноснажности решења којим се огласио ненадлежним (чл. 17. и 20), суд ће уступити предмет надлежном суду. Пре него што уступи предмет надлежном суду ће, по потреби, затражити обавештења од тужиоца.

Суд коме је предмет уступљен као надлежном наставиће поступак као да је код њега био покренут.

Ако је одлука о ненадлежности била донета на главној расправи, суд коме је предмет уступљен заказаће главну расправу и поступиће као да се расправа држи пред измењеним већем (члан 317). Ако је одлука о ненадлежности била донета на припремном рочишту, неће се заказати ново припремно рочиште ако председник већа сматра да оно није потребно с обзиром на радње предузете на ранијем припремном рочишту.

Члан 22.

Ако суд коме је предмет уступљен као надлежном сматра да је надлежан суд који му је предмет уступио или неки други суд, доставиће предмет суду који треба да реши овај сукоб надлежности осим ако нађе да му је предмет уступљен услед очигледне омашке, а требало је да буде уступљен неком другом суду, у ком случају ће уступити предмет другом суду и о томе обавестити суд који му је предмет уступио.

Кад је поводом жалбе против одлуке првостепеног суда којом се он огласио месно ненадлежним одлуку донео другостепени суд, за ту одлуку везан је у погледу надлежности и суд коме је предмет уступљен, ако је

другостепени суд који је одлуку донео надлежан за решавање сукоба надлежности између тих судова.

Одлука другостепеног суда о стварној ненадлежности првостепеног суда везује сваки суд коме доцније исти предмет буде уступљен, ако је другостепени суд надлежан за решавање сукоба надлежности између тих судова.

Члан 23.

Сукоб надлежности између судова исте врсте решава заједнички непосредно виши суд.

Сукоб надлежности између судова разне врсте са територије Републике Србије, решава Врховни суд Србије.

Члан 24.

О сукобу надлежности може се одлучити и кад се странке нису претходно изјасниле о надлежности.

Док се не реши сукоб надлежности, суд коме је предмет уступљен дужан је да предузима оне радње у поступку за које постоји опасност од одлагања.

Против решења којим се решава сукоб надлежности није дозвољена жалба.

Члан 25.

Суд врши радње у поступку на свом подручју. Ако постоји опасност због одлагања суд ће предузети поједине радње и на подручју суседног суда и о томе обавестити суд на чијем подручју је предузета радња.

Члан 26.

У погледу надлежности домаћих судова за суђење странцима који уживају имунитет у Србији и Црној Гори и за суђење страним државама и међународним организацијама важе правила међународног права.

У случају сумње о постојању и обиму имунитета, објашњење даје орган надлежан за послове правде.

2. Надлежност судова за спорове са међународним елементом

Члан 27.

Домаћи суд је надлежан за суђење кад је његова надлежност за спор са међународним елементом изричито одређена законом или међународним уговором. Ако у закону или међународном уговору нема изричите одредбе о надлежности домаћег суда за одређену врсту спорова, домаћи суд је надлежан за суђење у тој врсти спорова и кад његова

надлежност произлази из одредаба закона о месној надлежности домаћег суда.

3. Стварна надлежност

Члан 28.

Судови у парничном поступку суде у границама своје стварне надлежности одређене законом.

Утврђивање вредности предмета спора

Члан 29.

Кад је за утврђивање стварне надлежности, састава суда, права на изјављивање ревизије и у другим случајевима предвиђеним у овом закону меродавна вредност предмета спора, као вредност предмета спора узима се само вредност главног захтева.

Камате, уговорна казна и остала споредна тражења, као и парнични трошкови не узимају се у обзир ако не чине главни захтев.

Члан 30.

Ако се захтев односи на будућа давања која се понављају, вредност предмета спора рачуна се по њиховом збиру, али највише до износа који одговара збиру давања за време од пет година.

Члан 31.

Ако једна тужба против истог туженог обухвата више захтева који се заснивају на истом чињеничном и правном основу, надлежност се одређује према збиру вредности свих захтева.

Ако захтеви у тужби произлазе из разних основа, или су истакнути против више тужених, надлежност се одређује према вредности сваког појединог захтева.

Члан 32.

Кад се спор води о постојању закупног односа, вредност се рачуна према једногодишњој закупнини, осим ако се ради о закупном односу закљученом на краће време.

Члан 33.

Ако се тужбом захтева само давање обезбеђења за извесно потраживање или установљење заложног права, вредност предмета спора одређује се према износу потраживања које треба обезбедити. Али ако предмет залог има мању вредност од потраживања које треба обезбедити, као вредност предмета спора узмеће се вредност предмета залог.

Члан 34.

Ако се тужбени захтев не односи на новчани износ, али тужилац у тужби наведе да пристаје да уместо испуњења тог захтева прими одређени новчани износ, као вредност предмета спора узеће се тај износ.

У другим случајевима, кад се тужбени захтев не односи на новчани износ, меродавна је вредност предмета спора коју је тужилац назначио у тужби.

Ако је у случају из става 2. овог члана тужилац очигледно сувише високо или сувише ниско означио вредност предмета спора, суд ће, најдоцније на припремном рочишту, а ако припремно рочиште није одржано онда на главној расправи, пре почетка расправљања о главној ствари, брзо и на погодан начин проверити тачност означене вредности.

4. Састав суда

Члан 35.

У парничном поступку судови суде у већу или у општој седници.

Случајеви у којима суди судија појединац одређују се овим законом.

Председник већа може предузимати само оне радње у поступку и доносити само оне одлуке за чије је предузимање, односно доношење овлашћен овим законом.

Ако овим законом није друкчије одређено, судија појединац у решавању ствари из своје надлежности има сва права и дужности која припадају председнику већа и већу.

Члан 36.

У првом степену спорове суди веће или судија појединац.

Кад суди у првом степену, веће је састављено од једног судије председника већа и двоје судија–поротника.

Члан 37.

Судија појединац суди спорове о имовинскоправним захтевима ако вредност предмета спора не прелази 3.000.000 динара.

У току поступка странке се могу споразумети да имовинскоправне спорове суди судија појединац, без обзира на вредност предмета спора, осим у случајевима предвиђеним посебним законом.

Судија појединац суди спорове због сметања државине.

Судија појединац спроводи поступак и доноси одлуку у предметима правне помоћи.

Веће суди у првом степену, без обзира на вредност, спорове из ауторског права, спорове који се односе на заштиту или употребу проналазака и техничких унапређења, узорака, модела, жигова или географских ознака порекла, права на употребу фирме или назива.

Члан 38.

Кад суди у другом степену у седници већа или на расправи суд одлучује у већу састављеном од три судије. У истом саставу виши суд решава сукоб надлежности (члан 23.) и одлучује у свим осталим случајевима, ако овим законом није другачије одређено.

Кад одлучује о ревизији и захтеву за заштиту законитости против правноснажних одлука суда нижег степена, Врховни суд Србије суди у већу састављеном од пет судија.

Ако је правноснажну одлуку донео Врховни суд Србије, о ревизији и захтеву за заштиту законитости одлучује тај суд у већу састављеном од седам судија.

5. Месна надлежност

а) Општа месна надлежност

Члан 39.

Ако законом није одређена искључива месна надлежност неког другог суда, за суђење је надлежан суд који је опште месно надлежан за туженог.

У случајевима предвиђеним у овом закону за суђење је поред суда опште месне надлежности надлежан и други одређени суд.

Члан 40.

За суђење је опште месно надлежан суд на чијем подручју тужени има пребивалиште.

Ако тужени нема пребивалиште у Републици Србији нити у којој другој држави, опште месно надлежан је суд на чијем подручју тужени има боравиште.

Ако тужени поред пребивалишта има и боравиште у неком другом месту, а према околностима може се претпоставити да ће ту дуже време боравити, опште месно надлежан је и суд боравишта туженог.

Члан 41.

За суђење у споровима против Србије и Црне Горе, Републике Србије, јединица локалне самоуправе, као и других облика територијалне организације опште месно надлежан је суд на чијем се подручју налази седиште њене скупштине.

За суђење у споровима против правних лица, опште месно надлежан је суд на чијем се подручју налази њихово седиште. У случају сумње, као седиште сматраће се место у коме се налазе њихови органи управљања.

Члан 42.

За суђење у споровима против држављанина Србије и Црне Горе који стално живи у иностранству, где је упућен на службу или на рад од стране државног органа или правног лица, опште месно надлежан је суд његовог последњег пребивалишта.

б) Посебна месна надлежност

Надлежност за супарничаре

Члан 43.

Ако је једном тужбом тужено више лица (члан 199. став 1. тачка 1), а за њих не постоји месна надлежност истог суда, надлежан је суд који је месно надлежан за једног од тужених, а ако међу њима има главних и споредних обвезника, суд који је месно надлежан за кога од главних обвезника.

Надлежност за спорове о законском издржавању

Члан 44.

За суђење у споровима за законско издржавање, ако је тужилац лице које тражи издржавање, надлежан је поред суда опште месне надлежности и суд на чијем подручју тужилац има пребивалиште, односно боравиште.

Ако је за спорове о законском издржавању с међународним елементом домаћи суд надлежан зато што тужилац има пребивалиште у Републици Србији, месно надлежан је суд на чијем подручју тужилац има пребивалиште.

Ако надлежност домаћег суда у споровима о законском издржавању постоји зато што тужени има имовину у Републици Србији из које се може наплатити издржавање, месно надлежан је суд на чијем се подручју налази та имовина.

Надлежност за спорове о накнади штете

Члан 45.

За суђење у споровима због вануговорне одговорности за штету, поред суда опште месне надлежности, надлежан је и суд на чијем је подручју штетна радња извршена или суд на чијем је подручју штетна последица наступила.

Ако је штета настала услед смрти или тешке телесне повреде, надлежан је поред суда из става 1. овог члана и суд на чијем подручју тужилац има пребивалиште, односно боравиште.

Одредбе ст. 1. и 2. овог члана примењиваће се и у поступку против организације за осигурање ради накнаде штете трећим лицима на основу прописа о непосредној одговорности организације за осигурање, а одредба става 1. овог члана и у поступку о регресним захтевима по основу накнаде штете против регресних дужника.

***Надлежност за спорове ради заштите права на основу
гаранције произвођача***

Члан 46.

За суђење у споровима за заштиту права на основу писмене гаранције против произвођача који је дао гаранцију надлежан је, осим суда опште месне надлежности за туженог, и суд опште месне надлежности за продавца који је приликом продаје ствари уручио купцу писмену гаранцију произвођача.

Надлежност за брачне спорове

Члан 47.

За суђење у споровима ради утврђивања постојања или непостојања брака, поништаја брака или развода брака (брачни спорови), надлежан је поред суда опште месне надлежности и суд на чијем подручју су брачни другови имали последње заједничко пребивалиште.

Ако је за брачне спорове домаћи суд надлежан зато што су брачни другови имали последње заједничко пребивалиште у Републици Србији, односно зато што тужилац има пребивалиште у Републици Србији, месно надлежан је суд на чијем су подручју брачни другови имали последње заједничко пребивалиште, односно суд на чијем подручју тужилац има пребивалиште.

Члан 48.

Ако је у споровима о имовинским односима брачних другова домаћи суд надлежан зато што се имовина брачних другова налази у Републици Србији или зато што тужилац у време подизања тужбе има пребивалиште или боравиште у Републици Србији, месно надлежан је суд на чијем подручју тужилац има пребивалиште или боравиште у време подизања тужбе.

***Надлежност за спорове о утврђивању или оспоравању
очинства или материнства***

Члан 49.

У поступку ради утврђивања или оспоравања очинства или материнства дете може подићи тужбу било пред судом опште месне

надлежности било пред судом на чијем подручју има пребивалиште, односно боравиште.

Ако је у поступку ради утврђивања или оспоравања очинства или материнства домаћи суд надлежан зато што тужилац има пребивалиште у Републици Србији, месно надлежан је суд на чијем подручју тужилац има пребивалиште.

Надлежност за спорове о непокретностима и због сметања државине

Члан 50.

За суђење у споровима о праву својине и другим стварним правима на непокретности, за спорове због сметања државине на непокретности, као и у споровима из закупних односа на непокретности, искључиво је надлежан суд на чијем се подручју налази непокретност.

Ако непокретност лежи на подручју више судова, надлежан је сваки од тих судова.

За спорове због сметања државине на покретним стварима надлежан је поред суда опште месне надлежности и суд на чијем се подручју догодило сметање.

Надлежност за спорове о ваздухоплову и броду

Члан 51.

Кад је за суђење у споровима о праву својине и другим стварним правима на ваздухоплову, поморском броду и броду унутрашње пловидбе, као и у споровима из закупних односа на ваздухоплову и броду, надлежан домаћи суд, искључиво је месно надлежан суд на чијем се подручју води уписник у који је ваздухоплов, односно брод уписан.

Кад је за суђење у споровима због сметања државине на бродовима, односно ваздухопловима из става 1. овог члана надлежан домаћи суд месно је надлежан, поред суда на чијем се подручју води уписник у који је брод, односно ваздухоплов уписан, и суд на чијем се подручју догодило сметање.

Надлежност за лица која немају општу месну надлежност у Републици Србији

Члан 52.

Тужба о имовинскоправним захтевима против лица које нема општу месну надлежност у Републици Србији може се поднети сваком домаћем суду на чијем се подручју налази каква имовина тог лица или предмет који се тужбом тражи.

Ако надлежност домаћег суда постоји зато што је обавеза настала за време боравка туженог у Републици Србији, месно надлежан је суд на чијем је подручју обавеза настала.

За спорове против лица које у Републици Србији нема општу месну надлежност, за обавезе које треба испунити у Републици Србији, тужба се може поднети суду на чијем подручју ту обавезу треба испунити.

***Надлежност по месту у коме се налази пословна јединица
правног лица***

Члан 53.

За суђење у споровима против правног лица које има пословну јединицу ван свог седишта, ако спор произлази из правног односа те јединице, поред суда опште месне надлежности надлежан је и суд на чијем се подручју налази та пословна јединица.

***Надлежност по месту где се налази заступништво страног
лица у Републици Србији***

Члан 54.

За спорове против физичког или правног лица које има седиште у иностранству у погледу обавеза које су засноване у Републици Србији или се овде морају испунити, тужба се може поднети суду на чијем се подручју налази његово стално заступништво или седиште органа коме је поверено да врши његове послове.

***Надлежност за спорове из односа са војним јединицама,
односно установама***

Члан 55.

У споровима против Србије и Црне Горе из односа са војним јединицама, односно установама искључиво је надлежан суд на чијем се подручју налази седиште команде војне јединице, односно установе.

Надлежност за спорове из наследноправних односа

Члан 56.

Док оставински поступак није правноснажно завршен, за суђење у споровима из наследноправних односа, као и у споровима за потраживања повериоца према оставиоцу, поред суда опште месне надлежности месно је надлежан и суд на чијем се подручју налази суд који спроводи оставински поступак.

Надлежност за спорове у извршном и стечајном поступку

Члан 57.

За суђење у споровима који настају у току и поводом судског или административног извршног поступка, односно у току и поводом стечајног поступка, искључиво је месно надлежан суд на чијем се подручју налази суд који спроводи извршни, односно стечајни поступак, односно суд на чијем се подручју спроводи административно извршење.

Надлежност по месту плаћања

Члан 58.

За суђење у споровима имаоца менице или чека против потписника надлежан је, поред суда опште месне надлежности, и суд места плаћања.

Надлежност за спорове из радних односа

Члан 59.

Ако је у спору из радног односа тужилац запослени, за суђење је надлежан, поред суда који је опште месно надлежан за туженог, и суд на чијем се подручју рад обавља или се обављао.

Узајамна надлежност за тужбе против страних држављана

Члан 60.

Ако у страној држави држављанин Србије и Црне Горе може бити тужен пред судом који по одредбама овог закона не би био месно надлежан за суђење у тој грађанскоправној ствари, иста надлежност ће важити и за суђење држављанину те стране државе пред домаћим судом.

в) Одређивање месне надлежности од стране вишег суда

Члан 61.

Ако надлежни суд услед искључења или изузећа судије или из других разлога не може да поступа, известитиће о томе непосредно виши суд, који ће одредити да у том предмету поступа други стварно надлежан суд са његовог подручја.

Члан 62.

Највиши суд одређене врсте у Републици Србији може, на предлог странке или надлежног суда, одредити да у поједином предмету поступа други стварно надлежан суд са његовог подручја ако је очигледно да ће се тако лакше спровести поступак или ако за то постоје други важни разлози.

Суд ће одбацити предлог за одређивање другог стварно надлежног суда ако странка поново поднесе истоветан предлог.

Одлуку из става 2. овога члана доноси судија појединац првостепеног суда и против овог решења није дозвољена жалба.

Члан 63.

Ако је за суђење надлежан суд у Републици Србији, али се по одредбама овог закона не може утврдити који је суд месно надлежан,

Врховни суд Србије ће, на предлог странке, одредити који ће стварно надлежан суд бити месно надлежан.

г) Споразум о месној надлежности

Члан 64.

Ако законом није одређена искључива месна надлежност неког суда, странке се могу споразумети да им у првом степену суди суд који није месно надлежан, под условом да је тај суд стварно надлежан.

Ако је законом одређено да су за суђење месно надлежна два или више домаћих судова, странке се могу споразумети да им у првом степену суди један од тих судова или неки други стварно надлежан суд.

Овај споразум важи само ако је писмено састављен и ако се тиче одређеног спора или више спорова који сви проистичу из одређеног правног односа.

Исправу о споразуму тужилац мора приложити уз тужбу, а тужени уз приговор ненадлежности или одговор на тужбу.

Глава трећа

ИСКЉУЧЕЊЕ И ИЗУЗЕЋЕ

Члан 65.

Судија је дужан уздржати се од суђења кад постоје разлози који доводе у сумњу његову непристрасност.

Члан 66.

Судија не може вршити судијску дужност (искључење):

1) ако је сам странка, законски заступник или пуномоћник странке, ако је са странком у односу саовлашћеника, саобвезника или регресног обвезника, или ако је у истом предмету саслушан као сведок или вештак;

2) ако је акционар, члан привредног друштва или члан задруге кад је једна од странака његов поверилац или дужник;

3) ако му је странка или законски заступник или пуномоћник странке сродник по крви у правој линији, а у побочној линији до четвртог степена, или му је брачни односно ванбрачни супружник (садашњи или бивши), сродник по тазбини до другог степена, без обзира да ли је брак престао или није;

4) ако је старалац, усвојилац или усвојеник странке, законски заступник или пуномоћник, или ако између судије и странке, законског заступника или пуномоћника странке постоји заједничко домаћинство;

5) ако између судија и лица из овог става тече нека друга парница или између њих постоји сукоб интереса;

6) ако је у истом предмету суделовао у поступку посредовања (медијације), у поступку пред нижим судом или другим органом, или у закључењу судског поравнања које се побија у парници;

7) ако је у стечајном поступку поводом кога је дошло до спора учествовао као стечајни судија или члан стечајног већа.

Судија може бити изузет ако постоје околности које доводе у сумњу његову непристрасност (изузеће).

Члан 67.

Судија, чим сазна да постоји који од разлога за искључење из члана 66. став 1. тач. 1–7. овог закона, дужан је да прекине сваки рад на том предмету и да о томе обавести председника суда, који ће му одредити заменика.

Ако судија сматра да постоје околности које доводе у сумњу његову непристрасност (чл. 65. и 66. став 2), застаће са поступком и обавестити о томе председника суда који ће одлучити о изузећу. До доношења решења председника суда, судија може предузимати само оне радње за које постоји опасност од одлагања.

Члан 68.

Искључење и изузеће могу тражити и странке.

Странка може да захтева искључење или изузеће само судије који поступа у одређеном предмету. Странка је дужна да поднесе захтев чим сазна да постоји разлог за искључење односно изузеће, а најдоцније до завршетка расправљања пред првостепеним судом, а ако није било расправљања, до доношења одлуке.

Захтев за искључење или изузеће судије вишег суда странка може ставити у правном леку или одговору на правни лек, а ако се пред вишим судом одржава расправа, онда до завршетка расправе.

Странка је дужна да захтев образложи и наведе околности на којима заснива свој захтев.

Члан 69.

Није допуштен захтев за искључење или изузеће:

1) којим се уопштено тражи изузеће свих судија неког суда или свих судија који би могли учествовати у неком поступку;

2) о коме је већ одлучено;

3) у коме није образложен законски разлог због кога се изузеће тражи.

Недопуштен захтев из става 1. овог члана одбациће судија пред којим се води поступак.

Против решења из става 2. овог члана није дозвољена посебна жалба.

Кад одбаци захтев суд може противној странци на њен захтев посебним решењем досудити трошкове проузроковане одлагањем расправе.

Против решења из става 4. овог члана није дозвољена посебна жалба.

Члан 70.

О искључењу и изузећу судије одлучује председник суда.

О искључењу и изузећу председника суда одлучује председник непосредно вишег суда.

О захтеву за изузеће председника Врховног суда Србије одлучује општа седница.

Пре доношења решења о изузећу узете се изјава од судије чије се изузеће тражи, а по потреби извршиће се и други извиђаји.

Против решења о искључењу или усвајању захтева за изузеће није дозвољена жалба, а против решења којим се захтев за изузеће одбија није дозвољена посебна жалба.

Члан 71.

Кад судија сазна да је стављен захтев за његово искључење или изузеће, дужан је да одмах обустави сваки рад на односном предмету, а ако је у питању изузеће из чл. 65. и 66. став 2. овог закона, може до доношења решења о захтеву предузимати само оне радње за које постоји опасност од одлагања.

Члан 72.

Одредбе о искључењу и изузећу судија примењиваће се сходно и на председника суда, судију поротника и записничара.

Судија поротник не може вршити судијску дужност (искључење) ако стално или привремено ради код предузетника или у правном лицу које је странка у поступку.

О изузећу записничара одлучује председник већа, односно веће или судија појединац.

Глава четврта

СТРАНКЕ И ЊИХОВИ ЗАКОНСКИ ЗАСТУПНИЦИ

Члан 73.

Странка у поступку може бити свако физичко и правно лице.

Посебним прописима одређује се ко осим физичких и правних лица може бити странка у поступку.

Парнични суд може, изузетно с правним дејством у одређеној парници, признати својство странке и оним облицима удруживања и организовања који немају страначку способност у смислу ст. 1. и 2. овог члана ако утврди да, с обзиром на предмет спора, у суштини испуњавају битне услове за стицање страначке способности, а нарочито ако располажу имовином на којој се може спровести извршење.

Против решења из става 3. овог члана којим се признаје својство странке у парници није дозвољена посебна жалба.

Члан 74.

Странка која је потпуно пословно способна може сама предузимати радње у поступку (парнична способност).

Пунолетно лице коме је ограничена пословна способност парнично је способно у границама своје пословне способности.

Малолетник је парнично способан у границама признате пословне способности.

Члан 75.

Странку која нема парничну способност заступа њен законски заступник.

Члан 76.

Законски заступник може у име странке предузимати све радње у поступку. Ако је за подизање или повлачење тужбе, за признање, односно за одрицање од тужбеног захтева, за закључење поравнања, изјављивање, повлачење или одрицање од правног лека посебним прописима одређено да заступник мора имати посебно овлашћење, он може те радње предузимати само ако има такво овлашћење.

Члан 77.

У току целог поступка суд ће по службеној дужности пазити да ли лице које се појављује као странка може бити странка у поступку и да ли је странка парнично способна, да ли парнично неспособну странку заступа њен законски заступник и да ли законски заступник има посебно овлашћење кад је оно потребно.

Лице које се појављује као законски заступник дужно је да приликом предузимања прве радње у поступку докаже своје заступничко својство.

Законски заступник је дужан да поднесе посебно овлашћење кад је за предузимање одређених радњи у поступку то потребно.

Кад суд установи да законски заступник лица под старатељством не показује потребну пажњу у заступању, обавестиће о томе орган старатељства. Ако би услед пропуштања заступника могла настати

штета за лице под старатељством, суд ће застати с поступком и предложити да се одреди други законски заступник.

Члан 78.

Кад суд утврди да лице које се појављује као странка не може бити странка у поступку, а тај се недостатак може отклонити, позваће тужиоца да изврши потребне исправке у тужби.

Кад суд утврди да странка нема законског заступника или да законски заступник нема посебно овлашћење кад је оно потребно, затражиће да надлежни орган старатељства постави стараоца парнично неспособном лицу, или ће предузети друге мере које су потребне да би парнично неспособна странка била правилно заступана.

Суд ће одредити странци рок за уклањање недостатака из ст. 1. и 2. овог члана.

Док се не отклоне ови недостаци, у поступку се могу предузимати само оне радње због чијег одлагања би могле да настану штетне последице.

Ако се наведени недостаци не могу отклонити или ако одређени рок безуспешно протекне, суд ће решењем укинути радње спроведене у поступку уколико су захваћене овим недостацима и одбациће тужбу ако су недостаци такве природе да спречавају даље вођење поступка.

Против решења којим се наређују мере за отклањање недостатака није дозвољена жалба.

Члан 79.

Ако се у току поступка пред првостепеним судом покаже да би редован поступак око постављања законског заступника туженом трајао дуго, па би због тога могле да настану штетне последице за једну или обе странке, суд ће туженом поставити привременог заступника са списка адвоката који суду доставља адвокатска комора.

Под условом из става 1. овог члана суд ће поставити туженом привременог заступника нарочито у овим случајевима:

- 1) ако тужени није парнично способан, а нема законског заступника;
- 2) ако постоје супротни интереси туженог и његовог законског заступника;
- 3) ако обе странке имају истог законског заступника;
- 4) ако је пребивалиште, односно боравиште туженог непознато, а тужени нема пуномоћника;
- 5) ако се тужени или његов законски заступник, који немају пуномоћника, налазе у иностранству, а достављање се није могло извршити.

Суд може поставити привременог заступника и правном лицу односно предузетнику под условима и на начин из става 2. овог члана.

Суд одлучује решењем о постављању привременог заступника, које без одлагања доставља органу старатељства и странкама када је то могућно.

Против решења из става 4. овога члана није дозвољена жалба.

Члан 80.

Привремени заступник има у поступку за који је постављен сва права и дужности законског заступника.

Привремени заступник предузима парничне радње у поступку све док се странка, њен законски заступник или пуномоћник не појави пред судом или док орган старатељства не обавести суд да је поставио стараоца.

Члан 81.

Ако је привремени заступник постављен туженоме из разлога наведених у члану 79. став 2. тач. 4. и 5. овог закона, суд ће оглас о постављању привременог заступника објавити у "Службеном гласнику Републике Србије" и преко огласне табле суда, а по потреби на други погодан начин.

Оглас треба да садржи: означавање суда који је поставио привременог заступника, законски основ, име туженог коме се поставља заступник, предмет спора, име заступника и његово занимање и боравиште, као и упозорење да ће заступник заступати туженог у поступку све док се тужени или његов пуномоћник не појави пред судом, односно док орган старатељства не обавести суд да је поставио стараоца.

Члан 82.

Парнична способност држављанина Србије и Црне Горе процењује се по закону државе чланице који је меродаван за утврђивање његове пословне способности.

Држављанин Србије и Црне Горе који није парнично способан по закону државе чланице који је меродаван за утврђивање његове пословне способности, а парнично је способан по закону државе чланице пред чијим се судом спроводи поступак, може сам предузимати радње у поступку. Његов законски заступник може предузимати радње у поступку само док тај држављанин не изјави да сам преузима вођење парнице.

Члан 83.

Страни држављанин који није парнично способан по закону државе чији је држављанин, а парнично је способан по домаћем закону, може сам предузимати радње у поступку. Законски заступник може предузимати радње у поступку само док страни држављанин не изјави да сам преузима вођење парнице.

Глава пета

ПУНОМОЋНИЦИ

Члан 84.

Странке могу предузимати радње у поступку лично или преко пуномоћника.

Странку мора заступати адвокат у поступку по ревизији и захтеву за заштиту законитости.

Заступање државне заједнице, државе чланице и њених органа, јединица територијалне аутономије и локалне самоуправе уређује се посебним прописима.

Суд може позвати странку која има пуномоћника да се пред судом лично изјасни о чињеницама које треба утврдити у парници.

Странка коју заступа пуномоћник може увек доћи пред суд и давати изјаве поред свог пуномоћника и сама предузимати парничне радње.

Члан 85.

Пуномоћник може бити физичко лице које је потпуно пословно способно, осим лица које се бави надриписарством.

Ако се као пуномоћник појави лице које се бави надриписарством, суд ће таквом лицу ускратити даље заступање и о томе ће одмах обавестити странку.

Жалба против решења о ускраћивању заступања не задржава извршење решења.

Члан 86.

Радње у поступку које пуномоћник предузима у границама пуномоћја имају исто правно дејство као да их је предузела сама странка.

Члан 87.

Странка може изменити или опозвати радњу свог пуномоћника.

Ако је пуномоћник признао неку чињеницу на рочишту на коме странка није присуствовала или је неку чињеницу признао у поднеску, а странка то признање доцније измени или опозове, суд ће ценити обе изјаве у смислу члана 222. став 2. овог закона.

Члан 88.

Обим пуномоћја одређује странка.

Странка може овластити пуномоћника да предузима поједине одређене радње или да предузима све радње у поступку.

Пуномоћника који је адвокат може замењивати адвокатски приправник који је код њега запослен ако је странка тако одредила у пуномоћју.

Члан 89.

Ако је странка издала адвокату пуномоћје за вођење парнице, а није ближе одредила овлашћења у пуномоћју, адвокат је на основу оваквог пуномоћја овлашћен:

1) да врши све радње у поступку, а нарочито да подигне тужбу, да је повуче, да призна тужбени захтев или да се одрекне тужбеног захтева, да закључи поравнање, да изјави правни лек и да се одрекне или одустане од њега, као и да предлаже издавање привремених мера обезбеђења;

2) да подноси предлог за извршење или за обезбеђење и да предузима потребне радње у поступку поводом таквог захтева;

3) да пренесе пуномоћје на другог адвоката или да овласти другог адвоката на предузимање само појединих радњи у поступку.

Адвокату је увек потребно посебно пуномоћје за подношење предлога за понављање поступка.

Члан 90.

Ако странка у пуномоћју није ближе одредила овлашћења пуномоћника, пуномоћник који није адвокат може на основу оваквог пуномоћја да предузима све радње у поступку али му је увек потребно изричито овлашћење за повлачење тужбе, за признање или за одрицање од тужбеног захтева, за закључење поравнања, за повлачење или одрицање од редовног правног лека и за преношење пуномоћја на друго лице.

Члан 91.

Странка издаје пуномоћје у писменом облику.

Ако посумња у истинитост писменог пуномоћја, суд ће решењем наложити пуномоћнику да поднесе оверено пуномоћје. Против овог решења није дозвољена жалба.

Члан 92.

Пуномоћник је дужан да приликом предузимања прве радње у поступку поднесе пуномоћје.

Суд је дужан да у току целог поступка пази да ли је лице које се појављује као пуномоћник овлашћено за заступање. Ако суд утврди да лице које се појављује као пуномоћник није овлашћено за предузимање одређење радње, укинуће парничне радње које је то лице предузело ако те радње странка није накнадно одобрила.

Члан 93.

Странка може у свако време опозвати пуномоћје, а пуномоћник га може у свако време отказати.

Опозивање, односно отказ пуномоћја мора се саопштити суду пред којим се води поступак, писмено или усмено на записник.

Опозивање, односно отказ пуномоћја производи дејство за противну странку од часа када јој је саопштено.

После отказа пуномоћја пуномоћник је дужан да још месец дана предузима парничне радње за лице које му је издало пуномоћје ако је потребно да од њега отклони какву штету која би у то време могла настати.

Члан 94.

Пуномоћје престаје смрћу физичког лица.

Ако је пуномоћнику дато овлашћење да може предузимати све радње у поступку, а странка, односно њен законски заступник умре или постане пословно неспособан, или ако законски заступник буде разрешен дужности, пуномоћник је овлашћен да предузима радње у поступку које не трпе одлагање.

У случајевима наведеним у ставу 2. овог члана пуномоћнику који није адвокат увек престају овлашћења која се у пуномоћју морају изричито навести (члан 90).

Члан 95.

Престанком правног лица престаје и пуномоћје које је оно издало.

Изузетно од одредбе става 1. овог члана, пуномоћник је дужан да још месец дана предузима радње које не трпе одлагање.

Глава шеста

ЈЕЗИК У ПОСТУПКУ

Члан 96.

Странке и други учесници у поступку имају право да на рочиштима и приликом усменог предузимања процесних радњи пред судом употребљавају свој језик. Ако се поступак не води на језику странке односно других учесника у поступку, обезбедиће им се на њихов захтев усмено превођење на њихов језик онога што се износи на рочишту, као и усмено превођење исправа које се на рочишту користе ради доказивања.

Странке и други учесници у поступку поучиће се о праву да усмени поступак пред судом прате на свом језику посредством тумача. У записнику ће се забележити да им је дата поука, као и изјаве странака, односно учесника.

Превођење обављају тумачи.

Члан 97.

Позиви, одлуке и друга судска писмена упућују се странкама и другим учесницима у поступку на српском језику.

Ако је у суду у службеној употреби и неки од језика националних мањина, суд ће на том језику достављати судска писмена оним странкама и учесницима у поступку који су припадници те националне мањине и у поступку се служе тим језиком.

Члан 98.

Странке и други учесници у поступку упућују суду своје тужбе, жалбе и друге поднеске на језику који је у службеној употреби у суду.

Странке и други учесници у поступку могу упућивати суду своје поднеске и на језику националних мањина који није у службеној употреби у суду ако је то у складу са законом.

Члан 99.

Трошкови превођења на језик националних мањина, који настају применом одредаба устава и овог закона о праву припадника националних мањина на употребу свог језика, падају на терет средстава суда.

Глава седма ПОДНЕСЦИ

Члан 100.

Тужба, противтужба, одговор на тужбу и правни лекови подnose се у писменом облику (поднесци).

Поднесци морају бити разумљиви и морају садржавати све оно што је потребно да би се по њима могло поступити. Они нарочито треба да садрже: означање суда, име и презиме, назив фирме, пребивалиште или боравиште, односно седиште странака, њихових законских заступника и пуномоћника ако их имају, предмет спора, садржину изјаве и потпис подносиоца.

Ако изјава садржи какав захтев, странка је дужна да у поднеску наведе чињенице на којима заснива захтев, као и доказе кад је то потребно.

Члан 101.

Поднесци које треба доставити противној странци предају се суду у потребном броју примерака за суд и противну странку. Тако треба поступити и кад се уз поднесак подnose прилози.

Ако је на противној страни више лица која имају заједничког законског заступника или пуномоћника, за сва та лица поднесци и прилози се могу предавати у једном примерку.

Члан 102.

Исправе које се прилажу поднеску подносе се у изворнику или препису.

Исправу приложену у изворнику суд ће задржати, а противној странци дозволиће да се упозна са њеном садржином. Кад престане потреба да се изворник исправе држи у суду, вратиће се подносиоцу на његов захтев. Суд може наложити подносиоцу да списима приложи препис исправе.

Ако је исправа приложена у препису, суд ће на захтев противне странке наложити подносиоцу да поднесе суду исправу у изворнику, а противној странци дозволиће да се упозна са њеном садржином. Кад је то потребно, суд ће одредити рок у коме се исправа мора поднети у изворнику или у овереном препису, односно прегледати.

Против ових решења није дозвољена жалба.

Члан 103.

Ако је поднесак неразумљив или не садржи све што је потребно да би се по њему могло поступити, суд ће странци која нема пуномоћника адвоката вратити поднесак ради исправке, осим ако законом није другачије одређено.

Кад суд врати поднесак странци ради исправке или допуне, одредиће рок за поновно подношење поднеска.

Ако поднесак везан за рок буде исправљен, односно допуњен и предат суду у року одређеном за допуну или исправку, сматраће се да је поднесен суду оног дана кад је први пут био поднесен.

Сматраће се да је поднесак повучен ако не буде враћен суду у одређеном року, а ако буде враћен без исправке, односно допуне, одбаћиће се.

Ако поднесци или прилози нису поднети у довољном броју примерака суд ће их умножити о трошку странке која је пропустила обавезу.

Одредбе овог члана не примењују се ако странка има пуномоћника који је адвокат. Кад је поднесак, који је у име странке поднео адвокат, неразумљив или не садржи све што је потребно да би се по њему могло поступати, суд ће га одбацити.

Члан 104.

Новчаном казном до 30.000 динара парнични суд казниће лице које у поднеску вређа суд, странку или другог учесника у поступку.

Изречена казна по ставу 1. овог члана не утиче на изрицање казне за кривично дело.

Ако се новчана казна није могла наплатити ни принудним путем, новчана казна, односно њен преостали део који није плаћен, замениће се затвором, чије трајање одмерава суд сразмерно висини изречене казне, али које не може бити дуже од десет дана.

Одредба става 3. овог члана примениће се у свим случајевима кад суд изриче новчану казну (чл. 247, 254. и 319).

Глава осма

РОКОВИ И РОЧИШТА

Рокови

Члан 105.

Ако рокови нису одређени законом, одређује их суд с обзиром на околности случаја.

Члан 106.

Рокови се рачунају на дане, месеце и године.

Као први дан рока одређеног на дане узима се дан после дана достављања или саопштења одлуке или после дана у који пада догађај од кога се по закону рачуна почетак рока.

Рок одређен на месеце или године завршава се оног дана у последњем месецу или години који по свом броју одговара дану у који га је суд одредио или дану у који пада догађај од кога се по закону рачуна почетак рока.

Ако последњи дан рока пада на државни празник или у недељу, или у неки други дан кад суд не ради, рок истиче протеком првог наредног радног дана.

Одредбе става 4. овог члана примењују се и на рок у коме се по посебним прописима мора подићи тужба као и на рок застарелости потраживања или неког другог права.

Члан 107.

Подносак који је везан за рок благовремен је ако је предат суду пре истека рока.

Дан предаје поднеска упућеног суду преко поште препорученом пошиљком или упућеног телеграфским путем сматра се као дан предаје суду.

Ако је подносак упућен телеграфским путем, сматраће се да је дат у року само ако уредан подносак накнадно буде предат суду или буде

упућен суду препорученом пошљицом у року од три дана од дана предаје телеграма пошти.

За лица која се налазе у Војсци Србије и Црне Горе на обавезној војној служби и остала лица која се налазе у служби у војним јединицама, односно војним установама, дан предаје поднеска војној јединици, односно војној установи сматра се као дан предаје суду.

За лица лишена слободе дан предаје поднеска заводу за извршење заводских санкција сматра се као дан предаје суду.

Ако је поднесак који је везан за рок предат или упућен ненадлежном суду пре истека рока, а стигне надлежном суду после истека рока, сматраће се да је на време поднет ако се његово подношење ненадлежном суду може приписати незнању или очигледној омашци подносиоца.

Одредбе ст. 1– 6. овог члана примењују се и на рок у коме се по посебним прописима мора подићи тужба, као и на рок застарелости потраживања или неког другог права.

Рочишта

Члан 108.

Рочиште одређује суд кад је то законом прописано или кад захтевају потребе поступка. Против решења о одређивању рочишта није дозвољена жалба.

Суд ће на рочиште благовремено позвати странке и остала лица чије присуство сматра потребним. Уз позив ће се странци доставити поднесак који је дао повод за одређивање рочишта, а у позиву ће се назначити место, просторија и време одржавања рочишта. Ако се уз позив не доставља поднесак, у позиву ће се навести странке, предмет спора, као и радња која ће се на рочишту предузети.

Суд ће у позиву нарочито упозорити на законске последице изостанка са рочишта.

Члан 109.

Рочиште се, по правилу, одржава у судској згради.

Суд може одлучити да се рочиште одржи ван судске зграде кад нађе да је то нужно или да ће се на тај начин уштедети у времену или у трошковима поступка. Против овог решења није дозвољена жалба.

Члан 110.

Суд може одложити рочиште кад је то потребно ради извођења доказа или кад за то постоје други оправдани разлози.

Кад се рочиште одложи, суд ће, ако је могуће, одмах саопштити присутнима место и време новог рочишта.

Против решења о одлагању рочишта није дозвољена жалба.

Враћање у пређашње стање

Члан 111.

Ако странка пропусти рочиште или рок за предузимање неке радње у поступку и услед тога изгуби право на предузимање те радње, суд ће тој странци на њен предлог дозволити да накнадно изврши ту радњу (враћање у пређашње стање) кад постоје оправдани разлози за пропуштање.

Кад се дозволи враћање у пређашње стање поступак се враћа у оно стање у коме се налазио пре пропуштања и укидају се све одлуке које је суд због пропуштања донео.

Члан 112.

Предлог за враћање у пређашње стање подноси се суду код кога је требало извршити пропуштenu радњу.

Предлог се мора поднети у року од осам дана, рачунајући од дана кад је престао разлог који је проузроковао пропуштање, а ако је странка тек доцније сазнала за пропуштање, од дана кад је за то сазнала.

После протеча 60 дана од дана пропуштања не може се тражити враћање у пређашње стање.

Ако се враћање у пређашње стање предлаже због пропуштања рока, предлагач је дужан да истовремено са подношењем предлога предузме и пропуштenu радњу.

Члан 113.

Враћање у пређашње стање није дозвољено ако је пропуштен рок из члана 112. ст. 2. и 3, или ако је пропуштено рочиште одређено поводом предлога за враћање у пређашње стање.

Члан 114.

Предлог за враћање у пређашње стање не утиче на ток парнице. Суд може одлучити да застане са поступком до правноснажности решења о предлогу.

Члан 115.

Неблаговремене и недозвољене предлоге за враћање у пређашње стање одбациће суд решењем.

Предлог за враћање у пређашње стање који није заснован на општепознатим чињеницама, а странка уз предлог није поднела нити предложила одговарајуће доказе, одбациће суд као неуредан.

О предлогу за враћање у пређашње стање одлучује се, по правилу, без расправе.

Кад суд нађе да је ради правилног утврђивања чињеница потребно да се изведу докази заказаће рочиште.

Члан 116.

Против решења којим се усваја предлог за враћање у пређашње стање није дозвољена жалба, осим ако је усвојен неблагоприятан или недозвољен предлог.

Глава девета ЗАПИСНИЦИ

Члан 117.

Записник се саставља о радњама предузетим на рочишту.

Записник се саставља и о важнијим изјавама или саопштењима које странке или други учесници дају ван рочишта. О мање важнијим изјавама или саопштењима неће се састављати записник него ће се само ставити службена белешка на спису.

Записник пише записничар.

Члан 118.

У записник се уноси: назив и састав суда, место где се врши радња, дан и час кад се врши радња, назначење предмета спора и имена присутних странака или трећих лица и њихових законских заступника или пуномоћника.

Записник треба да садржи битне податке о садржини предузете радње. У записник о главној расправи нарочито ће се унети: да ли је расправа била јавна или је јавност била искључена, садржина изјава странака, њихови предлози, докази које су понудиле, докази који су изведени, уз навођење садржине исказа сведока и вештака, као и одлуке суда донете на рочишту.

Члан 119.

Записник се мора водити уредно, у њему се не сме ништа брисати, додати или мењати.

Члан 120.

Записник се саставља на тај начин што председник већа казује гласно записничару шта ће унети у записник.

Странке имају право да прочитају записник или да захтевају да им се прочита, као и да ставе своје приговоре на садржину записника.

То право имају и друга лица чија је изјава унета у записник, али само у погледу оног дела записника који садржи њихову изјаву.

Исправке или додаци у погледу садржине записника које треба извршити поводом приговора странака или других лица или по службеној дужности, унеће се на крају записника. На захтев ових лица унеће се и приговори који нису усвојени.

Члан 121.

Записник потписују председник већа, записничар, странке, односно њихови законски заступници или пуномоћници као и тумач.

Сведок и вештак потписују свој исказ на записнику, кад се њихово саслушање врши пред замољеним судијом или председником већа.

Неписмено лице или лице које се не може потписати ставиће на записник отисак кажипрста, а записничар ће испод отиска уписати његово име и презиме.

Ако се која странка, њен законски заступник или пуномоћник, сведок или вештак удаљи пре потписивања записника или неће да потпише записник, то ће се забележити у записнику и навешће се разлог који је изнет.

Члан 122.

О већању и гласању саставља се посебан записник. Ако је код вишег суда у поступку по правном леку одлука донета једногласно, уместо записника саставља се белешка о већању и гласању.

Записник о већању и гласању садржи ток гласања и изреку одлуке.

Одвојена мишљења прикључују се записнику о већању и гласању ако нису унета у сам записник.

Записник, односно белешку о гласању потписују сви чланови већа и записничар.

Записник о већању и гласању затвориће се у посебан омот. Овај записник може разгледати само виши суд кад решава о правном леку, и у том случају записник ће се поново затворити у посебан омот и на омоту назначити да је записник разгледан.

Глава десета **ДОНОШЕЊЕ ОДЛУКА**

Члан 123.

Суд доноси одлуке у облику пресуде или решења.

О тужбеном захтеву суд одлучује пресудом, а у поступку због сметања државине решењем.

Кад не одлучује пресудом, суд одлучује решењем.

У поступку издавања платног налога решење којим се усваја тужбени захтев доноси се у облику платног налога.

Одлука о трошковима у пресуди сматра се решењем.

Члан 124.

Одлуке већа доносе се после већања гласањем.

У просторији у којој се већа и гласа могу бити присутни само чланови већа и записничар.

Одлуку о једноставнијим питањима, веће може донети и у самом заседању.

Члан 125.

Председник већа руководи већањем и гласањем и гласа последњи. Он се стара да се сва питања свестрано и потпуно размотре.

За сваку одлуку већа потребна је већина гласова.

Чланови већа не могу одбити да гласају о питањима која постави председник већа. Члан већа који је при гласању о коме ранијем питању остао у мањини не може се уздржати од гласања о питању о коме се има доцније одлучити.

Ако се у погледу појединих питања о којима се одлучује гласови поделе на више различитих мишљења, тако да ниједно од њих нема већину, питања ће се раздвојити и гласање ће се понављати све док се не постигне већина.

Члан 126.

Пре одлучивања о главној ствари суд одлучује да ли је потребно да се допуни поступак, као и о другим претходним питањима.

Ако при решавању о главној ствари треба одлучити о више захтева, о сваком захтеву гласаће се посебно.

Глава једанаеста **ДОСТАВЉАЊЕ ПИСМЕНА И РАЗМАТРАЊЕ СПИСА**

Начин достављања

Члан 127.

Писмена се достављају, по правилу, преко поште, а могу се достављати преко одређеног лица запосленог у суду, преко надлежног органа општине, преко правног лица регистрованог за обављање послова

достављања, непосредно у суду или на други начин одређеним посебним законом.

Члан 128.

Достављање државним органима, органима јединица локалне самоуправе и органима територијалне аутономије врши се предајом писмена у просторији за пријем писмена и то лицу овлашћеном за примање писмена.

Достављање јавном тужиоцу или јавном правобранилаштву врши се предајом писмена његовој писарници. Као дан достављања сматра се дан предаје писмена писарници.

Достављање правним лицима врши се предајом писмена у просторијама правног лица, лицу овлашћеном за примање писмена.

Достављање по одредбама ст. 1. и 3. овог члана врши се и кад су странке наведене у тим ставовима за свог пуномоћника одредиле лице које је код њих запослено.

Члан 129.

Војним лицима, припадницима полиције и запосленима у сувоземном, речном, поморском и ваздушном саобраћају достављање позива може се вршити и преко њихове команде, односно непосредног старешине, а по потреби може им се на тај начин вршити и достављање осталих писмена.

Члан 130.

Кад достављање треба извршити лицима или установама у иностранству или странцима који уживају имунитет, достављање ће се извршити дипломатским путем, ако у међународном уговору или у закону (члан 141) није што друго одређено.

Ако се достављање писмена има извршити држављанима Србије и Црне Горе у иностранству, достављање се може извршити преко надлежног конзуларног представника или дипломатског представника Србије и Црне Горе који врши конзуларне послове у односној страној држави, или преко правног лица међународно регистрованога за обављање послова достављања. Достављање је пуноважно само ако лице коме се писмено доставља пристане да га прими.

Достављање правним лицима која имају седиште у иностранству а представништво у Србији и Црној Гори може се извршити њиховом представништву.

Члан 131.

Лицима лишеним слободе достављање се врши преко завода за извршење заводских санкција.

Члан 132.

Кад странка има законског заступника, односно пуномоћника достављање се врши законском заступнику, односно пуномоћнику, ако у закону није што друго одређено.

Ако странка има више законских заступника односно пуномоћника, довољно је да се достављање изврши једном од њих.

Члан 133.

Достављање адвокату као пуномоћнику може се извршити и предајом писмена лицу које је запослено у његовој адвокатској канцеларији.

Достављање адвокату може се извршити и предајом писмена одраслом члану породичног домаћинства, ако своју делатност обавља у стану.

Члан 134.

Достављање се врши лицу коме се достављање има извршити сваког дана на радном месту у радно време, или у стану само од 7 до 22 сата или у суду кад се то лице тамо затекне.

Достављање се може извршити и у друго време и на другом месту, на основу посебне одлуке суда коју је достављач, на захтев, дужан да покаже.

Члан 135.

Ако се лице коме се писмено има доставити не затекне у свом стану, достављање се врши предајом писмена коме од његових одраслих чланова домаћинства који је дужан да прими писмено. Ако се они не затекну у стану, писмено ће се предати суседу ако он на то пристане.

Ако се достављање врши на радном месту лица коме се писмено има доставити, а то лице се ту не затекне, достављање се може извршити лицу које на истом месту ради, ако оно пристане да прими писмено.

Предаја писмена другом лицу није дозвољена ако оно учествује у парници као противник лица коме се достављање има извршити.

Члан 136.

Тужба, платни налог, ванредни правни лек, пресуда и решење против ког је дозвољена посебна жалба доставиће се лично странци, законском заступнику, односно пуномоћнику. Остала писмена доставиће се лично кад је то овим или другим законом изричито одређено, или кад суд сматра да је због приложених исправа потребна већа опрезност.

Ако се лице коме се писмено мора лично доставити не затекне тамо где се достављање има извршити, достављач ће се обавестити кад и на ком месту би могао то лице да затекне и оставиће му код једног од лица наведених у члану 135. ст. 1. и 2. овог закона писмено обавештење да ради примања писмена буде у одређени дан и сат у свом стану односно на свом

радном месту. Ако и после тога достављач не затекне лице коме се писмено има доставити, поступиће се по одредбама члана 135. овог закона, и тиме се сматра да је достављање извршено.

Ако писмено из става 1. овог члана треба доставити државним органима и правним лицима, достављање се врши по одредбама члана 128. овог закона.

Члан 137.

Ако се утврди да је лице коме се писмено има доставити одсутно и да му лица наведена у члану 135. ст. 1. и 2. овог закона не могу писмено на време предати, писмено ће се вратити суду уз назначење где се одсутни налази.

Одбијање пријема

Члан 138.

Кад лице коме је писмено упућено, односно одрасли члан његовог домаћинства, односно овлашћено лице или запослени у државном органу или правном лицу, без законског разлога одбије да прими писмено, достављач ће га оставити у стану или у просторијама где односно лице ради или ће писмено прибити на врата стана или просторије. На доставници ће забележити дан, час и разлог одбијања пријема, као и место где је писмено остављено, и тиме се сматра да је достављање извршено.

Промена адресе

Члан 139.

Кад странка или њен законски заступник до достављања другостепене одлуке којом се поступак окончава промене адресу, дужни су да о томе одмах обавесте суд.

Ако они то не учине, суд ће одредити да се сва даља достављања у парници за ту странку врше стављањем писмена на огласну таблу суда.

Достављање се сматра извршеним по протеку рока од осам дана од дана стављања писмена на огласну таблу суда.

Кад пуномоћник, односно пуномоћник за примање писмена до достављања другостепене одлуке којом се поступак окончава промени своју адресу, а не обавести о томе суд, достављање ће се извршити као да пуномоћник није ни постављен.

Безуспешно достављање

Члан 140.

Кад је у току парнице достављање писмена било безуспешно достављање ће се извршити стављањем писмена на огласну таблу.

Достављање се сматра извршеним по истеку рока од осам дана од дана стављања писмена на огласну таблу суда.

Пуномоћник и заступник за примање писмена

Члан 141.

Странку или њеног законског заступника који се налазе у иностранству, а немају пуномоћника у Србији и Црној Гори, суд ће позвати да у примереном року поставе пуномоћника за примање писмена у Србији и Црној Гори. Ако странка или њен законски заступник не поставе таквог пуномоћника, суд ће странци на њен трошак поставити привременог заступника овлашћеног за примање писмена и о томе ће обавестити странку, односно њеног законског заступника.

Члан 142.

Кад супарничари немају заједничког законског заступника, односно пуномоћника, суд их може позвати да у одређеном року именују заједничког пуномоћника за примање писмена. Истовремено, суд ће обавестити супарничаре да ће једног од њих именовати за заступника за пријем писмена ако они сами не именују таквог пуномоћника.

Споразум о адреси достављања

Члан 143.

Странке се могу споразумети да им се достављање изврши на одређену адресу или преко одређеног лица у Републици Србији. Достављање је извршено када је писмено достављено лицу означеном у њиховом споразуму. Ако се достављање у складу са споразумом не може извршити, суд ће одредити да се достављање врши стављањем писмена на огласну таблу.

Доставница

Члан 144.

Потврду о извршеном достављању (доставницу) потписују прималац и достављач. Прималац ће на доставници словима сам написати дан пријема.

Ако је прималац неписмен или није у стању да се потпише, достављач ће исписати његово име и презиме и словима дан пријема, и ставиће напомену зашто прималац није ставио свој потпис.

Ако прималац одбије да потпише доставницу, достављач ће то забележити на доставници и исписати словима дан предаје, и сматра се да је тиме достављање извршено.

Ако је достављање извршено по одредби члана 136. став 2. овог закона, на доставници ће се поред потврде о пријему писмена назначити да је претходило писмено обавештење.

Кад је по одредбама закона писмено предато другом лицу а не ономе коме је писмено требало да се достави, на доставници ће достављач назначити однос та два лица.

Ако је на доставници нетачно назначен датум достављања, сматраће се да је достављање извршено оног дана кад је писмено предато.

Прегледање и преписивање списка

Члан 145.

Странке имају право да прегледају, фотокопирају и преписују спис парнице у којој учествују.

Осталим лицима која имају оправдан интерес дозволиће се прегледање и преписивање појединих списка. Кад је поступак у току, дозволу даје судија, а кад је поступак завршен, председник суда односно запослени у суду кога он одреди.

Глава дванаеста ТРОШКОВИ ПОСТУПКА

Парнични трошкови

Члан 146.

Парнични трошкови су издаци учињени у току или поводом поступка.

Парнични трошкови обухватају и награду за рад адвоката и других лица којима закон признаје право на награду.

Члан 147.

Свака странка претходно сама сноси трошкове које је проузроковала својим радњама.

Члан 148.

Кад странка предложи извођење доказа, дужна је да по налогу суда унапред положи износ потребан за подмирење трошкова који ће настати поводом извођења доказа.

Кад извођење доказа предлажу обе странке, суд ће одредити да износ потребан за подмирење трошкова положи обе странке на једнаке делове. Ако је суд одредио извођење доказа по службеној дужности, одредиће да износ положи странка на коју пада терет доказивања чињенице о којој се изводи доказ.

Када се у току поступка странке споразумеју да се покуша посредовање (медијација), или суд упути странке на поступак посредовања суд

ће одредити да износ потребан за подмирење трошкова овог поступка положи обе странке на једнаке делове.

Суд ће одустати од извођења доказа ако износ потребан за подмирење трошкова не буде положен у року који суд одреди. У том случају суд ће, с обзиром на све околности, по свом уверењу ценити од каквог је значаја то што странка није у року положила износ потребан за подмирење трошкова.

Изузетно од одредбе става 4. овог члана, ако суд по службеној дужности одреди извођење доказа ради утврђивања чињеница у вези са применом члана 3. став 3. овог закона, а странке не положи одређени износ, трошкови за извођење доказа исплатиће се из средстава суда.

Члан 149.

Странка која у целини изгуби парницу дужна је да противној странци накнади трошкове.

Ако странка делимично успе у парници, суд може с обзиром на постигнути успех одредити да свака странка сноси своје трошкове или да једна странка накнади другој сразмеран део трошкова.

Суд може одлучити да једна странка накнади све трошкове које је противна странка имала ако противна странка није успела само у сразмерно незнатном делу свог захтева, а због тог дела нису настали посебни трошкови.

Суд ће, према резултату доказивања, одлучити да ли ће трошкове из члана 148. став 5. овог закона сносити једна или обе странке или ће ти трошкови пасти на терет средстава суда.

Умешач има право на накнаду трошкова од противне странке само за парничне радње предузете уместо странке којој се придружио.

Члан 150.

Суд ће приликом одлучивања који ће се трошкови накнадити странци узети у обзир само оне трошкове који су били потребни ради вођења парнице. О томе који су трошкови били потребни, као и о висини трошкова, одлучује суд ценећи све околности.

Ако је прописана тарифа за награде адвоката или за друге трошкове, ови трошкови одмериће се по тој тарифи.

Члан 151.

Странка је дужна да независно од исхода парнице накнади противној странци трошкове које је проузроковала својом кривицом или случајем који се њој догодио.

Суд може одлучити да законски заступник или пуномоћник странке накнади противној странци трошкове које је проузроковао својом кривицом.

Члан 152.

Тужилац ће накнадити туженом парничне трошкове ако тужени није дао повод за тужбу и ако је признао тужбени захтев у одговору на тужбу, односно на припремном рочишту, а ако се не одржава припремно рочиште онда на главној расправи пре него што се упустио у расправљање о главној ствари.

Члан 153.

Тужилац који повуче тужбу дужан је да противној странци накнади парничне трошкове, осим ако је повлачење тужбе уследило одмах после испуњења захтева од стране туженог.

Странка која повуче правни лек дужна је да противној странци накнади трошкове настале поводом правног лека.

Члан 154.

Свака странка сноси своје трошкове ако је парница завршена судским поравнањем или поравнањем после успелог посредовања (медијације) ако се странке друкчије не споразумеју.

У парничне трошкове улазе трошкови поравнања које је покушано (члан 326) али није успело и трошкови посредовања (медијације) које је покушано (члан 148), а није успело.

Члан 155.

Ако у излучној парници буде усвојен тужбени захтев за излучење ствари, а суд утврди да је тужени као поверилац у извршном поступку имао оправданих разлога да сматра да не постоје права трећих лица на овим стварима, одредиће да свака странка сноси своје трошкове.

Члан 156.

Супарничари сnose трошкове на једнаке делове.

Ако постоји знатна разлика у погледу њиховог удела у предмету спора, суд ће према сразмери тог удела одредити колики ће део трошкова накнадити сваки од супарничара.

Супарничари који су солидарно одговорни у главној ствари, одговарају солидарно и за трошкове досуђене противној странци.

За трошкове проузроковане посебним парничним радњама појединих супарничара остали супарничари не одговарају.

Члан 157.

Кад јавни тужилац учествује у поступку као странка, он има право на накнаду трошкова по одредбама овог закона, али не и право на награду.

Трошкови које би по одредбама овог закона требало да сноси јавни тужилац исплатиће се из средстава суда.

Свака странка сноси своје трошкове који су настали учествовањем јавног тужиоца у поступку (члан 207).

Трошкови које је јавни тужилац имао поводом свог учествовања у поступку (члан 207) падају на терет средстава јавног тужилаштва.

Члан 158.

Одредбе о трошковима примењују се и на странке које заступа јавно правобранилаштво. У том случају трошкови поступка обухватају и износ који би се странци признао на име награде адвокату.

Члан 159.

О накнади трошкова одлучује суд на одређени захтев странке без расправљања.

Странка је дужна да у захтеву опредељено наведе трошкове за које тражи накнаду.

Захтев за накнаду трошкова странка је дужна да стави најдоцније до завршетка расправљања које претходи одлучивању о трошковима, а ако се ради о доношењу одлуке без претходног расправљања странка је дужна да захтев за накнаду трошкова стави у предлогу о коме суд треба да одлучи.

О захтеву за накнаду трошкова суд ће одлучити у пресуди или решењу којим се завршава поступак пред тим судом.

У случају усменог објављивања пресуде или решења којим се налаже накнада трошкова, суд може одлучити да ће износ трошкова одмерити у писмено израђеној пресуди, односно решењу, ако се решење има доставити странкама.

У току поступка суд ће посебним решењем одлучити о накнади трошкова само кад право на накнаду трошкова не зависи од одлуке о главној ствари.

У случају из члана 153. овог закона, ако повлачење тужбе или правног лека није извршено на расправи захтев за накнаду трошкова се може ставити у року од осам дана по пријему обавештења о повлачењу.

Члан 160.

Суд у делимичној пресуди или међупресуди може одлучити да се одлука о трошковима донесе уз коначну одлуку.

Члан 161.

Кад суд одбаци или одбије правни лек, одлучиће и о трошковима насталим у поступку поводом тог правног лека.

Кад суд преиначи одлуку против које је изјављен правни лек или укине ту одлуку и одбаци тужбу, одлучиће о трошковима целог поступка.

Кад се укине одлука против које је изјављен правни лек и предмет врати на поновно суђење, оставиће се да се о трошковима поступка поводом правног лека одлучи у коначној одлуци.

Суд може поступити по одредби става 3. овог члана и кад одлуку против које је изјављен правни лек само делимично укине.

Члан 162.

Одлука о трошковима садржана у пресуди може се нападати само жалбом на решење ако се истовремено не напада и одлука о главној ствари.

Ако једна странка напада пресуду само у погледу трошкова, а друга у погледу главне ствари, виши суд ће једном одлуком одлучити о оба правна лека.

Трошкови у поступку за обезбеђење доказа

Члан 163.

Трошкове поступка за обезбеђење доказа сноси странка која је поднела предлог за обезбеђење доказа. Она је дужна да накнади и трошкове противној странци, односно постављеном привременом заступнику.

Ове трошкове странка може накнадно остваривати као део парничних трошкова, према успеху у парници.

Ослобођење од плаћања трошкова поступка

Члан 164.

Суд ће ослободити од плаћања трошкова поступка странку која према свом општем имовном стању није у могућности да сноси ове трошкове.

Ослобођење од плаћања трошкова поступка обухвата ослобођење од плаћања такса и ослобођење од полагања предујма за трошкове сведока, вештака, увиђаја и судских огласа.

Суд може ослободити странку и само од плаћања такса.

Приликом доношења одлуке о ослобођењу од плаћања трошкова поступка суд ће ценити све околности, а нарочито ће узети у обзир вредност предмета спора, број лица које странка издржава и приходе и имовину које имају странка и чланови њене породице.

Члан 165.

Одлуку о ослобођењу од плаћања трошкова поступка доноси првостепени суд на предлог странке.

Странка је дужна да уз предлог поднесе уверење надлежног органа о имовном стању.

У уверењу о имовном стању мора се назначити износ пореза који плаћа домаћинство и поједини чланови домаћинства, као и други извори њихових прихода и уопште имовно стање странке којој се издаје уверење.

Кад је то потребно и сам суд може по службеној дужности прибавити потребне податке и обавештења о имовном стању странке која тражи ослобођење, а може о томе саслушати и противну странку.

Против решења суда којим се усваја предлог странке није дозвољена жалба.

Члан 166.

Када је странка потпуно ослобођена од плаћања трошкова поступка (члан 164. став 2), првостепени суд ће признати странци право на бесплатно заступање, ако је то нужно ради заштите права странке.

За заступника се поставља адвокат, са списка адвоката који суду доставља адвокатска комора.

Заступника поставља и разрешава председник суда.

Постављени заступник има право да захтева да буде разрешен из оправданих разлога.

Против одлуке суда којом се заступник разрешава није дозвољена жалба.

Против решења суда којим се усваја захтев странке о постављању заступника није дозвољена жалба.

Члан 167.

Кад је странка потпуно ослобођена од плаћања трошкова поступка (члан 164. став 2), из средстава суда исплатиће се предујам за трошкове сведока, вештака, увиђаја и издавања судског огласа, као и стварни издаци постављеног пуномоћника.

Члан 168.

Решење о ослобођењу од плаћања трошкова и о постављању заступника првостепени суд може у току поступка укинути ако утврди да је странка у стању да сноси трошкове поступка. Том приликом суд ће решити да ли ће странка потпуно или делимично накнадити и оне трошкове и таксе од којих је раније била ослобођена као и стварне издатке и награду постављеном заступнику.

Првенствено се имају накнадити износи исплаћени из средстава суда.

Члан 169.

Таксе и трошкови исплаћени из средстава суда, као и стварни издаци и награда постављеног заступника, чине део парничних трошкова.

О накнади ових трошкова од стране противника странке која је ослобођена од плаћања трошкова поступка суд ће одлучити по одредбама о накнади трошкова.

Таксе и трошкове исплаћене из средстава суда наплаћује по службеној дужности првостепени суд од странке која је дужна да их накнади.

Ако је противнику странке која је ослобођена од плаћања трошкова поступка наложено да накнади парничне трошкове, а утврди се да он није у стању да те трошкове плати, суд може накнадно одредити да трошкове из става 1. овог члана плати у целини или делимично странка која је ослобођена од плаћања трошкова поступка из онога што јој је досуђено. Тиме се не дира у право ове странке да за оно што је платила тражи накнаду од противника.

Глава тринаеста ПРАВНА ПОМОЋ

Члан 170.

Судови су дужни да један другоме указују правну помоћ у парничном поступку.

Ако замољени суд није надлежан да предузме радњу за коју је замољен, уступиће молбу надлежном суду, односно другом државном органу, и о томе ће обавестити суд од кога је примио молбу, а ако му надлежни суд, односно државни орган није познат, вратиће молбу.

Ако у једном месту постоји више судова стварно надлежних за пружање правне помоћи, молба за пружање правне помоћи може се поднети било коме од тих судова, уколико посебним законом није друкчије одређено.

Члан 171.

Судови међусобно опште на језику који је у службеној употреби у њиховом суду.

Ако је писмено састављено на језику националне мањине, а упућује се суду у коме језик те националне мањине није у службеној употреби, уз судско писмено на језику националне мањине приложиће се превод тог писмена на српски језик.

Члан 172.

Судови ће указивати правну помоћ иностраним судовима у случајевима предвиђеним међународним уговором, као и кад постоји узајамност у указивању правне помоћи. У случају сумње о постојању узајамности, објашњење даје министарство надлежно за правосуђе.

Суд ће ускратити правну помоћ иностраном суду ако се тражи предузимање радње која је противна јавном поретку Србије и Црне Горе. У таквом случају суд надлежан за пружање правне помоћи доставиће по службеној дужности предмет Врховном суду Србије ради доношења коначне одлуке.

Одредбе члана 170. ст. 2. и 3. овог закона важе и за поступање с молбом иностраног суда.

Члан 173.

Судови указују правну помоћ иностраним судовима на начин предвиђен у домаћем закону. Радња која је предмет молбе иностраног суда може се предузети и на начин који захтева инострани суд, ако такав поступак није противан јавном поретку Србије и Црне Горе.

Члан 174.

Ако међународним уговором није што друго одређено, судови ће узимати у поступак молбе за правну помоћ иностраних судова само ако су достављене дипломатским путем и ако су молба и прилози састављени на српском језику или ако је приложен оверени превод на том језику.

Члан 175.

Ако међународним уговором није што друго одређено, молбе домаћих судова за правну помоћ достављају се иностраним судовима дипломатским путем. Молбе и прилози морају бити састављени на језику замољене државе или уз њих мора бити приложен њихов оверени превод на том језику.

Глава четрнаеста

ПОСТУПАК ЗА РЕШАВАЊЕ СПОРНОГ ПРАВНОГ ПИТАЊА

Члан 176.

Кад у поступку пред првостепеним судом у већем броју предмета постоји потреба да се заузме став о спорном правном питању које је од прејудицијелног значаја за одлучивање о предмету поступка пред првостепеним судовима, првостепени суд ће, по службеној дужности или на предлог странке, покренути поступак пред Врховним судом Србије ради решавања спорног правног питања.

Суд који је покренуо поступак за решавање спорног правног питања дужан је да застане са поступком док се не оконча поступак пред Врховним судом Србије.

Члан 177.

Захтев који се упућује Врховном суду Србије треба да садржи кратак приказ утврђеног стања ствари у конкретној правној ствари, аргументе странака о спорном правном питању и разлоге због којих се суд обраћа са захтевом за решење спорног правног питања. Суд може да изнесе и сопствено тумачење спорног правног става.

Првостепени суд је дужан да уз захтев за решавање спорног правног питања достави и предмет Врховном суду Србије.

Члан 178.

Врховни суд Србије је дужан да реши спорно правно питање у року до 90 дана од дана пријема захтева.

Врховни суд Србије ће одбити да заузме став о спорном правном питању ако оно није од значаја за одлучивање у већем броју предмета.

Ако Врховни суд Србије одлучи да решава спорно правно питање одлуку о томе објавиће у Билтену Врховног суда Србије или на други погодан начин.

Врховни суд Србије одлучује о захтеву за решавање спорног правног питања по правилима поступка за усвајање правних ставова.

Члан 179.

У правном схватању које заузима поводом захтева за решавање спорног правног питања Врховни суд Србије разматра спорно правно питање и износи разлоге којима образлаже своју одлуку.

Правно схватање се доставља суду који је покренуо поступак и објављује у Билтену Врховног суда Србије.

Члан 180.

Ако је Врховни суд Србије заузео правно схватање о спорном правном питању, странке у поступку у коме се поставља исто предходно питање немају право да поново траже његово решавање у парници која је у току.

Глава петнаеста

НЕПОШТОВАЊЕ ПРОЦЕСНЕ ДИСЦИПЛИНЕ

Члан 181.

Суд ће у току поступка казнити новчаном казном у износу до 30.000 динара за физичко лице, односно до 100.000 динара за правно лице, због злоупотребе процесних овлашћења странку, умешача, законског заступника, пуномоћника или вештака.

Суд ће у току поступка казнити новчаном казном из става 1. овог члана и треће лице или према њему предузети и друге мере ако омета предузимање парничних радњи ван рочишта.

Решење о изреченој новчаној казни или другој мери спроводи се по службеној дужности по правилима извршног поступка.

Члан 182.

Ако је због злоупотребе процесних овлашћења некој од странака нанета штета, суд ће оштећеној странци, на њен захтев досудити накнаду штете.

Кад странка истакне захтев за накнаду штете због злоупотребе процесних овлашћења, суд ће из разлога целисходности одвојити поступак.

Члан 183.

Суд ће новчаном казном до 30.000 динара казнити пуномоћника за примање писмена који противно одредбама закона не обавести суд о промени адресе.

Суд ће, на захтев странке, одлучити да пуномоћник за примање писмена накнади странци трошкове које је проузроковао неоправданим недостављањем обавештења о промени адресе.

Члан 184.

Суд ће казнити новчаном казном до 30.000 динара лица која ометају достављање писмена или списка или свесно онемогућавају или отежавају примену одредаба овог закона о достављању.

Суд ће, на захтев странке, одлучити да јој лице из става 1. овог члана накнади трошкове које јој је проузроковало својим понашањем из става 1. овог члана.

Члан 185.

Жалба против решења због процесне недисциплине не одлаже извршење решења.

Део други

ТОК ПОСТУПКА

А. Поступак пред првостепеним судом

Глава шеснаеста

ТУЖБА

Члан 186.

Парнични поступак покреће се тужбом.

Садржина тужбе

Члан 187.

Тужба мора да садржи одређени захтев у погледу главне ствари и споредних тражења, чињенице на којима тужилац заснива захтев, доказе којима се утврђују ове чињенице, вредност предмета спора, као и друге податке које мора имати сваки поднесак (члан 100).

Тужилац који има боравиште или пребивалиште, односно седиште у иностранству дужан је да у тужби именује пуномоћника за пријем писмена. Уколико не означи пуномоћника за пријем писмена суд ће тужбу одбацити.

Кад надлежност, састав суда или право на изјављивање ревизије зависи од вредности предмета спора, а предмет тужбеног захтева није новчани износ, тужилац је дужан да у тужби назначи вредност предмета спора.

Суд ће поступити по тужби и кад тужилац није навео правни основ тужбеног захтева, а ако је тужилац навео правни основ, суд није везан за њега.

Тужба за утврђење

Члан 188.

Тужилац може у тужби тражити да суд само утврди постојање, односно непостојање неког права или правног односа, или истинитост, односно неистинитост неке исправе.

Оваква тужба може се подићи када је то посебним прописима предвиђено, кад тужилац има правни интерес да суд утврди постојање, односно непостојање неког спорног права или правног односа, пре доспелости захтева за чинидбу из истог односа или истинитост односно неистинитост неке исправе, или кад тужилац има неки други правни интерес.

Захтев за утврђење у току парнице

Члан 189.

Ако одлука о спору зависи од тога да ли постоји или не постоји неки правни однос који је у току парнице постао споран, тужилац може, поред постојећег захтева, истаћи захтев да суд утврди да такав однос постоји, односно да не постоји, ако је суд пред којим парница тече надлежан за такав захтев.

Истицање захтева у смислу става 1. овог члана неће се сматрати преиначењем тужбе.

Тужба са више тужбених захтева

Члан 190.

Тужилац који у тужби тражи да му се досуди испуњење дуговане чинидбе може предложити да тужени уместо дуговане чинидбе плати одређени новчани износ или да испуни неку другу чинидбу.

Суд није дужан да испитује да ли новчани износ који је тужилац вољан да прими уместо дуговане неновчане чинидбе одговара вредности неновчане чинидбе.

Члан 191.

У једној тужби тужилац може истаћи више захтева против истог туженог кад су сви захтеви повезани истим чињеничним и правним основом. Ако захтеви нису повезани истим чињеничним и правним основом, они се могу истаћи у једној тужби против истог туженог само кад је исти суд стварно надлежан за сваки од ових захтева и кад је за све захтеве одређена иста врста поступка.

Тужилац може два или више тужбених захтева у међусобној вези истаћи у једној тужби, и тако да суд усвоји следећи од тих захтева ако нађе да онај који је испред њега истакнут није основан.

Захтеви се, по ставу 2. овог члана, могу истаћи у једној тужби само ако је суд стварно надлежан за сваки од истакнутих захтева и ако је за све захтеве одређена иста врста поступка.

Ако о неким од захтева истакнутим у истој тужби треба да суди веће а о другим судија појединац истог суда, о свим захтевима судиће веће.

Противтужба

Члан 192.

Тужени може до закључења главне расправе пред судом подићи код истог суда противтужбу, ако је захтев противтужбе у вези с тужбеним захтевом, или ако се ти захтеви могу пребити, или ако се противтужбом тражи утврђење неког права или правног односа од чијег постојања или непостојања зависи у целини или делимично одлука о тужбеном захтеву.

Противтужба се не може подићи ако је за захтев из противтужбе стварно надлежан виши суд или суд друге врсте.

Противтужба се може подићи и када о захтеву из противтужбе треба да суди исти суд у другом саставу.

Преиначење тужбе

Члан 193.

Тужилац може до закључења главне расправе преиначити тужбу.

После достављања тужбе туженом, за преиначење тужбе потребан је пристапак туженог. Суд може дозволити преиначење и кад се тужени томе противи ако сматра да би то било целисходно за коначно решење односа међу странкама и ако оцени да поступак по преиначеној тужби неће знатно продужити трајање парнице. Сматраће се да постоји пристапак туженог на преиначење тужбе ако се он упусти у расправљање о главној ствари по преиначеној тужби, а није се пре тога противио преиначењу.

Ако је парнични суд за преиначену тужбу стварно ненадлежан, уступиће предмет надлежном суду који ће, ако се тужени противи преиначењу, одлучити да ли је преиначење дозвољено.

Кад суд дозволи преиначење тужбе, дужан је да остави туженом време потребно да се може припремити за расправљање по преиначеној тужби, ако за то није имао довољно времена.

Ако је тужба преиначена на рочишту на коме тужени није присутан, суд ће одложити рочиште и доставити туженом препис записника са тог рочишта.

Против решења којим се допушта или одбија преиначење тужбе није дозвољена посебна жалба.

Члан 194.

Преиначење тужбе је промена истоветности захтева, повећање постојећег или истицање другог захтева уз постојећи.

Ако тужилац преиначује тужбу тако што услед околности које су настале после подизања тужбе, захтева из истог чињеничног основа други предмет или новчани износ, тужени се таквом преиначењу не може противити.

Тужба није преиначена ако је тужилац променио правни основ тужбеног захтева, ако је смањео тужбени захтев, или ако је променио, допунио или исправио поједине наводе, тако да услед тога тужбени захтев није промењен.

Члан 195.

Тужилац може све до закључења главне расправе своју тужбу преиначити и тако што ће уместо првобитно туженог тужити друго лице.

За преиначење тужбе у смислу става 1. овог члана потребан је пристанак лица које треба да ступи у парницу наместо туженог, а ако се тужени већ упустио у расправљање о главној ствари, потребан је и пристанак туженог.

Ако се тужени упустио у расправљање о главној ствари уместо тужиоца може да ступи у парницу нови тужилац само ако на то пристане тужени.

Лице које ступа у парницу наместо странке мора примити парницу у оном стању у каквом се она налази у тренутку кад у њу ступа.

Повлачење тужбе

Члан 196.

Тужилац може повући тужбу без пристанка туженог пре него што се тужени упусти у расправљање о главној ствари.

Тужба се може повући и доцније, све до закључења главне расправе, ако тужени на то пристане. Ако се тужени у року од 15 дана од дана обавештења о повлачењу тужбе не изјасни о томе, сматраће се да је пристао на повлачење.

Повучена тужба сматра се као да није ни била поднесена и може се поново поднети.

Постојање парнице

Члан 197.

Парница почиње да тече достављањем тужбе туженом.

У погледу захтева који је странка поставила у току поступка, парница почиње да тече од часа кад је о том захтеву обавештена противна странка.

Док парница тече, не може се у погледу истог захтева покренути нова парница међу истим странкама, а ако таква парница буде покренута, суд ће тужбу одбацити.

Суд ће у току целог поступка пазити да ли већ тече друга парница о истом захтеву међу истим странкама.

Члан 198.

Ако која од странака отуђи ствар или право о коме тече парница, то не спречава да се парница међу истим странкама доврши.

Лице које је прибавило ствар или право о коме тече парница може ступити у парницу наместо тужиоца, односно туженог само ако на то пристану обе странке.

Глава седамнаеста

СУПАРНИЧАРИ

Члан 199.

Више лица могу једном тужбом тужити, односно бити тужени (супарничари):

1) ако су у погледу предмета спора у правној заједници или ако њихова права, односно обавезе проистичу из истог чињеничног и правног основа;

2) ако су предмет спора захтеви, односно обавезе исте врсте који се оснивају на битно истоврсном чињеничном и правном основу, и ако постоји стварна и месна надлежност истог суда за сваки захтев и за сваког туженог;

3) ако је то другим законом одређено.

До закључења главне расправе може, под условима из става 1. овог члана, уз тужиоца приступити нови тужилац, или тужба може бити проширена на новог туженог са његовим пристанком.

Нови тужилац не може накнадно ступити у парницу уз тужиоца без пристанка туженог после његовог упуштања у расправљање о главној ствари.

Лице које приступа тужби односно на које се тужба проширује мора примити парницу у оном стању у коме се она налази кад оно у њу ступа.

Члан 200.

Тужилац може тужбом обухватити два или више тужених и тако што ће тражити да тужбени захтев буде усвојен према следећем туженом за случај да буде правноснажно одбијен према оном који је у тужби наведен пре њега.

На начин предвиђен у ставу 1. овог члана може тужилац тужбом обухватити два или више тужених само ако према сваком од њих истиче исти захтев или ако према појединим од њих истиче различите захтеве који су у међусобној вези, и ако је исти суд стварно и месно надлежан за сваки од захтева.

Члан 201.

Лице које за себе у целини или делимично тражи ствар или право о коме између других лица већ тече парница, може пред судом пред којим та парница тече тужити обе странке једном тужбом, све док се поступак правноснажно не заврши.

Члан 202.

Главни дужник и јемац могу бити заједнички тужени ако то није у противности са садржином уговора о јемству.

Члан 203.

Сваки супарничар је у парници самостална странка и његове радње или пропуштања не користе нити штете другим супарничарима.

Члан 204.

Ако се по закону или због природе правног односа спор може решити само на једнак начин према свим супарничарима (јединствени супарничари), сматрају се они као једна парнична странка, тако да се кад поједини супарничари пропусте коју парничну радњу, дејство парничних радњи које су извршили други супарничари протеже и на оне који те радње нису предузели.

Члан 205.

Ако рокови за извршење одређене парничне радње за поједине јединствене супарничаре истичу у разво време, ту парничну радњу може сваки супарничар предузети све док ма и за једног од њих још тече рок за предузимање те радње.

Члан 206.

Сваки супарничар има право да подноси предлоге који се тичу тока парнице.

Глава осамнаеста

УЧЕШЋЕ ТРЕЋИХ ЛИЦА У ПАРНИЦИ

Учешће јавног тужиоца

Члан 207.

Ако постоји сумња да једна или обе странке користе своја права у поступку да би онемогућиле примену принудних прописа о природним богатствима, да би избегле јавне финансијске обавезе или да би онемогућиле примену принудних одредаба међународног уговора, надлежни јавни тужилац има право да учествује у таквој парници која тече међу другим лицима.

Кад јавни тужилац на основу законског овлашћења, учествује у парници која тече међу другим лицима, овлашћен је да у границама тужбеног захтева предлаже да се утврде и чињенице које странке нису навеле и изведу докази које странке нису предложили, као и да изјављује правне лекове.

Своје учествовање у поступку јавни тужилац пријављује поднеском суду пред којим се води парница међу другим лицима.

Ако сматра да постоје законски услови за учествовање јавног тужиоца у парници и да је његово учествовање потребно, суд ће о томе обавестити надлежног јавног тужиоца и одредити му рок у коме може пријавити своје учествовање. Док тај рок не протекне, суд ће застати са поступком, али се јавни тужилац може и по протеку тог рока користити својим правом из става 2. овог члана.

Суд ће јавног тужиоца који учествује у парници позивати на рочишта и достављаће му све одлуке против којих је дозвољен правни лек.

Учешће умешача

Члан 208.

Лице које има правни интерес да у парници која тече међу другим лицима једна од странака успе, може се придружити овој странци.

Умешач може ступити у парницу у току целог поступка све до правноснажности одлуке о тужбеном захтеву, као и у току поступка настављеног изјављивањем ванредног правног лека.

Изјаву о ступању у парницу умешач може дати на рочишту или писменим поднеском.

Поднесак умешача доставља се обема парничним странкама, а ако је изјава умешача дата на рочишту, препис односног дела записника доставиће се само оној странци која је са рочишта изостала.

Члан 209.

Свака странка може оспорити умешачу право да учествује у поступку и предложити да се умешач одбије, а суд може и без изјашњења странака одбити учешће умешача ако утврди да не постоји правни интерес умешача.

До правноснажности решења којим се одбија учешће умешача, умешач може учествовати у поступку и његове парничне радње не могу се искључити.

Против одлуке суда којом дозвољава учешће умешача није дозвољена посебна жалба.

Члан 210.

Умешач мора примити парницу у оном стању у каквом се налази у тренутку кад се умеша у парницу. У даљем току парнице он је овлашћен да ставља предлоге и да предузима све остале парничне радње у роковима у којима би те радње могла да предузима странка којој се придружио.

Ако је умешач ступио у парницу до правноснажности одлуке о тужбеном захтеву, овлашћен је да изјави и ванредни правни лек.

Ако умешач изјави правни лек, примерак његовог поднеска доставиће се и странци којој се придружио.

Парничне радње умешача имају за странку којој се придружио правно дејство ако нису у супротности са њеним радњама.

По пристанку обеју странака умешач може ступити у парницу као странка уместо странке којој се придружио.

Члан 211.

Ако правно дејство пресуде треба да се односи и на умешача, он има положај јединственог супарничара (члан 204).

Умешач с положајем јединственог супарничара може да изјави ванредни правни лек и у парници у којој до наступања правноснажности одлуке о тужбеном захтеву није учествовао као умешач, као и да учествује у поступку поводом захтева за заштиту законитости.

Именовање претходника

Члан 212.

Лице које је тужено као држалац неке ствари или корисник неког права, а тврди да ствар држи или право врши у име трећег лица, може најдоцније на припремном рочишту, а ако ово није одржано, онда на главној расправи пре него што се упусти у расправљање о главној ствари, позвати преко суда то треће лице (претходника) да уместо њега ступи као странка у парницу.

Пристанак тужиоца да на место туженог у парницу ступи претходник потребан је само ако тужилац против туженог истиче и такве захтеве који не зависе од тога да ли тужени у име претходника држи ствар или врши право.

Ако претходник који је уредно позван не дође на рочиште или одбије да ступи у парницу, тужени се не може противити да се упусти у парницу.

Обавештење трећег лица о парници

Члан 213.

Ако тужилац или тужени треба да неко треће лице обавести о отпочетој парници да би се тиме засновало извесно грађанскоправно дејство, они могу, све док се парница правноснажно не доврши, то учинити поднеском преко парничног суда, у коме ће навести разлог обавештења и у каквом се стању налази парница.

Странка која је треће лице обавестила о парници не може због тога тражити прекид поступка, продужење рокова или одлагање рочишта.

Глава деветнаеста

ПРЕКИД И ЗАСТАЈАЊЕ У ПОСТУПКУ

Члан 214.

Поступак се прекида:

- 1) кад странка умре;
- 2) кад странка изгуби парничну способност;
- 3) кад законски заступник странке умре или престане његово овлашћење за заступање;
- 4) кад странка која је правно лице престане постојати, односно кад надлежни орган правноснажно одлучи о забрани рада;
- 5) кад наступе правне последице отварања поступка стечаја или ликвидације;
- 6) кад услед рата или других узрока престане рад у суду;
- 7) кад је то другим законом одређено.

Члан 215.

Осим случајева посебно предвиђених у овом закону, прекид поступка суд може одредити:

- 1) ако је одлучио да сам не решава о претходном питању (члан 12);
- 2) ако се странка налази на подручју које је због ванредних догађаја (поплава и сл.) одсечено од суда.

Члан 216.

Прекид поступка има за последицу да престају тећи сви рокови одређени за вршење парничних радњи.

За време трајања прекида поступка суд не може предузимати никакве радње у поступку. Ако је прекид наступио после закључења главне расправе, суд може на основу те расправе донети одлуку.

Парничне радње које је једна странка предузела док траје прекид поступка немају према другој странци никакво правно дејство. Њихово дејство почиње тек пошто поступак буде настављен.

Члан 217.

Поступак који је прекинут из разлога наведених у члану 214. тач. 1–5. овог закона наставиће се кад наследник или старалац заоставштине, нови законски заступник, стечајни управник или правни следбеници правног лица преузму поступак или кад их суд на предлог противне стране позове да то учине.

Ако је суд прекинуо поступак из разлога наведених у члану 215. тачка 1. овог закона, поступак ће се наставити кад се правноснажно заврши

поступак пред судом или другим надлежним органом, или кад суд нађе да више не постоје разлози да се чека на његов завршетак.

У свим осталим случајевима прекинути поступак наставиће се на предлог странке чим престану разлози прекида.

Рокови који су услед прекида поступка престали да теку почињу тећи за заинтересовану странку у целости изнова од дана кад јој суд достави решење о настављању поступка.

Странци која није ставила предлог за настављање поступка решење о настављању поступка доставља се по одредбама члана 136. овог закона.

Члан 218.

Против решења којим се утврђује (члан 214) или одређује (члан 215) прекид поступка дозвољена је посебна жалба.

Ако је суд на рочишту одбио предлог за прекид поступка и одлучио да се поступак одмах настави против тог решења није дозвољена посебна жалба.

Члан 219.

Суд ће застати са поступком кад је то изричито предвиђено законом или кад у току поступка оцени да је то целисходно.

Суд доноси решење о застајању са поступком по службеној дужности кад одлучи да застане са поступком да би сечекао исход неке процесне делатности или да би пружио могућност да се предузме нека радња у поступку.

У решењу о застајању са поступком суд одређује и колико ће застајање трајати.

Против решења о застајању са поступком није дозвољена посебна жалба.

Суд наставља поступак по службеној дужности чим престану разлози који су изазвали застајање са поступком.

Кад суд застане са поступком може да предузима само оне радње за које постоји опасност од одлагања.

Застајање са поступком не утиче на рокове за предузимање парничних радњи.

Глава двадесета

ДОКАЗИВАЊЕ

Опште одредбе

Члан 220.

Свака странка дужна је да изнесе чињенице и предложи доказе на којима заснива свој захтев или којим оспорава наводе и доказе противника.

Члан 221.

Доказивање обухвата све чињенице које су важне за доношење одлуке.

Суд одлучује који ће се докази извести ради утврђивања битних чињеница.

Члан 222.

Не доказују се чињенице које је странка признала пред судом у току парнице. Суд може одлучити да се доказују и признате чињенице ако сматра да странка њиховим признањем иде за тим да располаже захтевом којим не може располагати (члан 3. став 3).

Суд ће, узимајући у обзир све околности, оценити да ли ће узети за признату или оспорену чињеницу коју је странка прво признала, а после потпуно или делимично оспорила или ограничила признање додавањем других чињеница.

Не доказују се чињенице које су општепознате. Сматра се да су општепознате и оне чињенице за које је суд сазнао у вршењу судске функције уколико их је суд саопштио на расправи странкама.

Члан 223.

Ако суд на основу изведених доказа (члан 8) не може са сигурношћу да утврди неку чињеницу, о постојању чињенице закључиће применом правила о терету доказивања.

Странка која тврди да има неко право, сноси терет доказивања чињенице која је битна за настанак или остваривање права, ако законом није друкчије одређено.

Странка која оспорава постојање неког права, сноси терет доказивања чињенице која је спречила настанак или остваривање права или услед које је право престало да постоји, ако законом није друкчије одређено.

Члан 224.

Ако се утврди да странци припада право на накнаду штете, на новчани износ или на заменљиве ствари, али се висина износа, односно

количина ствари не може утврдити или би се могла утврдити само са несразмерним тешкоћама, суд ће висину новчаног износа, односно количину заменљивих ствари одредити по слободној оцени.

Члан 225.

Докази се изводе на главној расправи.

Суд може одлучити да се одређени докази изведу пред другим судом (замољени суд). Записник о изведеним доказима пред замољеним судом прочитаће се на главној расправи.

Замолница за извођење доказа садржи податке из предмета. Суд ће посебно назначити о којим околностима треба водити рачуна приликом извођења доказа.

О рочишту за извођење доказа пред замољеним судом обавестиће се странке.

Замољени суд приликом извођења доказа има сва овлашћења која има суд када се докази изводе на главној расправи.

Против решења суда којим се извођење доказа поверава замољеном суду није дозвољена посебна жалба.

Члан 226.

Суд ће у решењу о извођењу доказа одредити рок до ког ће се чекати извођење доказа, ако се према околностима може претпоставити да неки доказ неће моћи да се изведе или да неће моћи да се изведе у примереном року, или ако доказ треба да се изведе у иностранству.

Кад одређени рок протекне, расправа ће се спровести без обзира што одређени доказ није изведен.

Увиђај

Члан 227.

Увиђај се врши кад је за утврђивање неке чињенице или за разјашњење неке околности потребно непосредно опажање суда.

Увиђај се може вршити и уз суделовање вештака.

Члан 228.

Суд ће извршити увиђај ако се ствар коју треба разгледати не може донети у суд, или би њено доношење проузроковало знатне трошкове.

Члан 229.

Ако треба разгледати ствар која се налази код једне од странака или код трећег лица сходно ће се применити одредбе овог закона о прибављању исправа (чл. 232– 235).

Исправе

Члан 230.

Исправа коју је у прописаном облику издао надлежни државни орган у границама својих овлашћења, као и исправа коју је у таквом облику издало предузеће или друга организација у вршењу јавног овлашћења које јој је поверено законом (јавна исправа), доказује истинитост онога што се у њој потврђује или одређује.

Исту доказну снагу имају и друге исправе које су посебним прописима у погледу доказне снаге изједначене са јавним исправама.

Дозвољено је доказивати да су у јавној исправи неистинито утврђене чињенице или да је исправа неправилно састављена.

Ако суд посумња у аутентичност исправе, може затражити да се о томе изјасни орган од кога би требало она да потиче.

Члан 231.

Ако међународним уговором није што друго одређено, иностране јавне исправе које су прописно оверене имају, под условом узајамности, исту доказну снагу као и домаће јавне исправе.

Члан 232.

Странка је дужна да сама поднесе исправу на коју се позива за доказ својих навода.

Уз исправу састављену на страном језику подноси се и оверени превод у складу са законом.

Ако се исправа налази код државног органа или предузећа или друге организације којима је поверено вршење јавног овлашћења, а сама странка не може издејствовати да се исправа преда или покаже, суд ће на предлог странке или по службеној дужности прибавити ову исправу.

Члан 233.

Кад се једна странка позива на исправу и тврди да се она налази код друге странке, суд ће позвати ову странку да поднесе исправу, остављајући јој за то одређени рок.

Странка не може да ускрати подношење исправе ако се она сама у парници позвала на ту исправу за доказ својих навода, али ако је реч о исправи коју је по закону дужна да преда или покаже, или ако се исправа с обзиром на садржину сматра заједничком за обе странке.

У погледу права странке да ускрати подношење других исправа сходно ће се примењивати одредбе чл. 238. и 239. овог закона.

Кад странка која је позвана да поднесе исправу пориче да се исправа код ње налази, суд може ради утврђивања ове чињенице изводити доказе.

Суд ће, с обзиром на све околности, по свом уверењу оценити од каквог је значаја што странка која држи исправу неће да поступи по решењу суда којим јој се налаже да поднесе исправу или противно уверењу суда пориче да се исправа код ње налази.

Против одлуке суда из става 1. овог члана није дозвољена посебна жалба.

Члан 234.

Суд може наредити трећем лицу да поднесе исправу само кад је оно по закону дужно да је покаже или поднесе, или кад је реч о исправи која је по својој садржини заједничка за то лице и странку која се позива на исправу.

Суд ће позвати треће лице да се о томе изјасни пре него што донесе решење којим трећем лицу налаже да поднесе исправу.

Кад треће лице оспорава своју дужност да поднесе исправу која се код њега налази, суд ће одлучити да ли је треће лице дужно да поднесе исправу.

Кад треће лице пориче да се исправа налази код њега, суд може ради утврђивања ове чињенице да изводи доказе.

Треће лице има право на накнаду трошкова које је имало у вези са подношењем исправа. Одредбе члана 248. овог закона сходно ће се примењивати и у овом случају.

Члан 235.

Суд може новчано казнити до 30.000 динара физичко лице, односно до 100.000 динара правно лице које није поступило по решењу суда из члана 234. овог закона.

Новчаном казном до 50.000 динара казниће се одговорно лице у државним органима, органима јединица локалне самоуправе и органима територијалне аутономије.

Жалба против овог решења не задржава извршење решења.

Сведоци

Члан 236.

Свако лице које се позива као сведок дужно је да се одазове позиву, а ако овим законом није друкчије одређено, дужно је и да сведочи.

Као сведоци могу се саслушати само лица која су способна да дају обавештења о чињеницама које се доказују.

Члан 237.

Не може се саслушати као сведок лице које би својим исказом повредило дужност чувања службене или војне тајне, док га надлежни орган не ослободи од те дужности.

Члан 238.

Сведок може ускратити сведочење:

- 1) о ономе што му је странка као свом пуномоћнику поверила;
- 2) о ономе о чему се странка или друго лице сведоку као верском исповеднику поверило;
- 3) о чињеницама које је сведок сазнао као адвокат, лекар, или у вршењу неког другог позива или неке друге делатности, ако постоји обавеза да се као тајна чува оно што се сазнало у вршењу тог позива или делатности.

Председник већа упозориће ова лица да могу ускратити давање исказа.

Члан 239.

Сведок може ускратити одговор на поједина питања ако за то постоје важни разлози, а нарочито ако би својим одговором на та питања изложио тешкој срамоти, знатној имовинској штети или кривичном гоњењу себе или своје сроднике по крви у правој линији до било ког степена, а у побочној линији до трећег степена закључно, свог брачног или ванбрачног супружника или сроднике по тазбини до другог степена закључно и онда кад је брак престао, као и свог стараоца или штићеника, усвојоца или усвојеника.

Суд ће упозорити сведока да може ускратити давање одговора на постављено питање.

Члан 240.

Сведок не може због опасности од какве имовинске штете да ускрати сведочење о правним пословима при којима је био присутан као позвани сведок, о радњама које је у погледу спорног односа предузео као правни претходник или заступник једне од странака, о чињеницама које се тичу имовинских односа условљених породичном или брачном везом, о чињеницама које се тичу рођења, склапања брака или смрти, као и кад је на основу посебних прописа дужан да поднесе пријаву или да да изјаву.

Члан 241.

Оправданост разлога за ускраћивање сведочења или одговора на поједина питања оцењује суд пред којим сведок треба да сведочи. Ако је потребно, претходно ће се о томе саслушати странке.

Против решења суда из става 1. овог члана странке немају право на посебну жалбу, а сведок може ово решење побијати у жалби против решења о новчаној казни или о затвору због тога што је ускратио сведочење или одговор на поједино питање (члан 247. став 2).

Члан 242.

Странка која предлаже да се одређено лице саслуша као сведок мора претходно да назначи о чему оно треба да сведочи и да наведе његово име и презиме, занимање и боравиште.

Члан 243.

Позивање сведока врши се достављањем писменог позива у коме се наводи име и презиме позваног, време и место доласка, предмет по коме се позива и назначење да се позива као сведок. У позиву ће се сведок упозорити на последице неоправданог изостанка (члан 247) и на право на накнаду трошкова (члан 248).

Сведоци који се због старости, болести или тешких телесних мана не могу одазвати позиву саслушаће се у свом стану.

Члан 244.

Сведоци се саслушавају појединачно и без присуства сведока који ће се доцније саслушавати. Сведок је дужан да одговоре даје усмено.

Сведок ће се претходно опоменути да је дужан да говори истину и да не сме ништа прећутати, а затим ће се упозорити на последице давања лажног исказа.

Затим ће се сведок питати за име и презиме, име оца, занимање, боравиште, место рођења, године старости и његов однос са странкама.

Члан 245.

После општих питања сведок се позива да изнесе све што му је познато о чињеницама о којима треба да сведочи, а затим му се могу постављати питања ради проверавања, допуне или разјашњења. Није дозвољено постављати питања у којима је већ садржано како би требало одговорити.

Сведок ће се увек изјаснити откуд му је познато оно о чему сведочи.

Сведоци се могу суочити, ако се њихови искази не слажу у погледу важних чињеница. Суочени ће се о свакој околности о којој се не слажу понаособ саслушати и њихов одговор унеће се у записник.

Члан 246.

Сведок који не зна језик на коме се води поступак саслушаће се преко тумача.

Ако је сведок глув, постављаће му се питања писмено, а ако је нем, позваће се да писмено одговара. Ако се саслушање не може извршити на овај начин, позваће се као тумач лице које се са сведоком може споразумети.

Суд ће тумача упозорити на дужност верног преношења питања која се сведоку постављају и изјава које сведок буде давао.

Члан 247.

Ако сведок који је уредно позван не дође а изостанак не оправда или се без одобрења или оправданог разлога удаљи са места где треба да буде саслушан, суд може наредити да се принудно доведе и сноси трошкове довођења, а може га и казнити новчано до 30.000 динара.

Ако сведок дође и пошто је упозорен на последице ускрати сведочење или одговор на поједино питање, а суд оцени да су разлози ускраћивања неоправдани, може га казнити новчано до 30.000 динара, а ако и после тога одбије да сведочи, може га затворити. Затвор траје све док сведок не пристане да сведочи или док његово саслушање не постане непотребно, али најдуже месец дана.

Жалба против решења о новчаној казни или о затвору не задржава извршење решења, осим ако се у тој жалби побија и одлука суда којом нису усвојени разлози сведока за ускраћивање сведочења или одговора на поједино питање.

Суд ће, на захтев странке, одлучити да је сведок дужан да накнади трошкове које је проузроковао својим неоправданим изостанком, односно неоправданим одбијањем да сведочи.

Ако сведок накнадно оправда свој изостанак, суд ће ставити ван снаге своје решење о казни, а може сведока сасвим или делимично ослободити од накнаде трошкова. Суд може ставити ван снаге своје решење о казни и кад сведок накнадно пристане да сведочи.

Војна лица и припадници полиције не могу се затворити, али ће се о њиховом одбијању да сведоче извести њихова команда ради кажњавања. Ако је потребно да се ова лица ради сведочења принудно доведу, обратиће се суд њиховом старешини који ће наредити њихово привођење суду.

Члан 248.

Сведок има право на накнаду путних трошкова и трошкова за исхрану и преноћиште, као и на накнаду изгубљене зараде.

Сведок треба да захтева накнаду одмах по саслушању, иначе губи право на њу. Суд је дужан да на ово упозори сведока.

У решењу којим се одмеравају трошкови сведока суд ће одлучити да се одређени износ исплати из положеног предужја, а ако предужја није положен, наложиће странци да одређени износ плати сведоку у року од осам дана.

Жалба против решења из става 3. овог члана не задржава извршење решења.

Вештаци

Члан 249.

Суд ће извести доказ вештачењем кад је ради утврђивања или разјашњења неке чињенице потребно стручно знање којим суд не располаже.

Члан 250.

Странка која предлаже вештачење дужна је у предлогу назначити предмет и обим вештачења и предложити лице за вештака са листе сталних судских вештака.

Противна страна ће се изјаснити о предлогу из става 1. овог члана.

Ако се странке не споразумеју о лицу које ће бити одређено за вештака и о предмету и обиму вештачења, о томе ће одлучити суд.

Суд може, независно од споразума странака одредити другог вештака, ако оцени да сложеност вештачења то захтева.

Члан 251.

Вештачење врши један вештак. Суд може одредити два или више вештака кад оцени да је вештачење сложено.

Вештаци се одређују првенствено из реда сталних судских вештака за одређену врсту вештачења.

Вештачења се могу поверити и стручној установи (болници, хемијској лабораторији, факултету и сл.).

Ако постоје посебне установе за одређене врсте вештачења (вештачење лажног новца, рукописа, дактилоскопско вештачење и сл.), таква вештачења, а нарочито сложенија, повериће се првенствено тим установама.

Члан 252.

Суд ће вештака, на његов захтев, ослободити дужности вештачења из разлога из којих сведок може ускратити сведочење или одговор на поједино питање.

Суд може вештака, на његов захтев, ослободити дужности вештачења и из других оправданих разлога. Ослобођење од дужности

вештачења може тражити и овлашћено лице органа или организације у којој је вештак запослен.

Члан 253.

Вештак може бити искључен или изузет из истих разлога као и судија или судија–поротник, али се за вештака може узети и лице које је раније било саслушано као сведок.

Странка је дужна да поднесе захтев за изузеће вештака чим сазна да постоји разлог за изузеће, а најдоцније пре почетка извођења доказа вештачењем.

У захтеву за изузеће вештака, странка је дужна да наведе околности на којима заснива свој захтев за изузеће.

О захтеву за искључење и изузеће одлучује суд. Судија замољеног суда и председник већа одлучују о изузећу ако им је поверено извођење доказа вештачењем.

Против решења којим се усваја захтев за изузеће није дозвољена жалба, а против решења којим се захтев одбија није дозвољена посебна жалба.

Ако је странка сазнала за разлог за искључење или изузеће после извршеног вештачења и приговара вештачењу из тог разлога, суд ће поступити као да је захтев стављен пре извршеног вештачења.

Члан 254.

Суд може казнити новчано до 30.000 динара вештака који не дође на рочиште, иако је уредно позван а изостанак не оправда, као и вештака који без оправданог разлога одбије да врши вештачење.

Решење о казни суд може ставити ван снаге под условима из члана 247. став 5. овог закона.

На захтев странке суд може решењем наложити вештаку да накнади трошкове које је проузроковао својим неоправданим недоласком или неоправданим одбијањем да врши вештачење.

Члан 255.

Вештак има право на накнаду путних трошкова и трошкова за исхрану и преноћиште, на накнаду изгубљене зараде и трошкова вештачења, као и право на награду за извршено вештачење.

У погледу накнаде трошкова и награде вештака сходно ће се примењивати одредбе члана 248. ст. 2. и 3. овог закона.

Члан 256.

Суд одређује вештачење решењем које садржи: име и презиме, занимање вештака, предмет спора, предмет и обим вештачења и рок за достављање налаза и мишљења у писаном облику.

Препис решења доставља се вештаку заједно са позивом за рочиште за главну расправу.

Суд ће у позиву упозорити вештака да своје мишљење мора изнети савесно и у складу са правилима науке и струке и упозорити га на последице недостављања налаза и мишљења у остављеном року, односно неоправданог изостанка са рочишта и праву на награду и накнаду трошкова.

Члан 257.

Вештак свој писани налаз и мишљење, које мора бити образложено, доставља суду пре расправе.

Суд доставља странкама налаз и мишљење најмање осам дана пре рочишта за главну расправу.

Члан 258.

Суд ће кад вештак не достави налаз и мишљење у остављеном року, пошто истекне рок који је странкама остављен да се о томе изјасне, одредити другог вештака.

Ако вештак достави налаз и мишљење који су нејасни, непотпуни или противречни сами себи или утврђеним околностима суд ће одредити вештака да их допуни, односно исправи налаз и мишљење и одредити рок за поновно достављање налаза и мишљења.

Члан 259.

Ако је одређено више вештака, они могу поднети заједнички налаз и мишљење кад се у налазу и мишљењу слажу. Ако се у налазу и мишљењу не слажу, сваки вештак посебно износи свој налаз и мишљење.

Ако се подаци вештака о њиховом налазу битно разилазе, или ако је налаз једног или више вештака нејасан, непотпун или у противречности сам са собом или са утврђеним околностима, а ти се недостаци не могу отклонити поновним саслушањем вештака, обновиће се вештачење са истим или другим вештацима.

Ако у мишљењу једног или више вештака има противречности или недостатака, или се појави основана сумња у правилност датог мишљења, а ти се недостаци или сумња не могу отклонити поновним саслушањем вештака, затражиће се мишљење других вештака.

Члан 260.

Против решења суда из чл. 250, 251. и 259. овог закона није дозвољена жалба.

Члан 261.

Одредбе овог закона о вештацима примењују се сходно и на тумаче.

Саслушање странака

Члан 262.

Битне чињенице могу се утврђивати и саслушавањем странака.

Суд ће одлучити да се изведе доказ саслушањем странака кад нема других доказа или кад и поред изведених других доказа нађе да је то потребно за утврђивање битних чињеница.

Члан 263.

Суд може одлучити да се саслуша само једна странка, ако се уверио да странци, односно лицу које се има саслушати за странку нису познате спорне чињенице, или ако саслушање те странке није могуће.

Суд може одлучити да се саслуша само једна странка, ако друга странка ускрати давање исказа или се не одазове позиву суда.

Ако у току поступка странка умре или поновно саслушање странке није могуће из других разлога, суд ће прочитати записник са исказом те странке.

Члан 264.

Извођење доказа саслушањем странака замолним путем дозвољено је само ако странка због неотклоњивих сметњи не може лично доћи или ако би њен долазак проузроковао несразмерне трошкове.

Члан 265.

За странку која нема парничну способност саслушаће се њен законски заступник. Суд може одлучити да се уместо или поред законског заступника саслуша сама странка, ако је њено саслушање могуће.

За правно лице саслушаће се лице које је законом или правилима одређено да га заступа.

Ако као странка у парници учествују на једној страни више лица, суд ће одлучити да ли ће се саслушати сва ова лица или само нека од њих.

Члан 266.

Позив за рочиште на коме ће се изводити доказ саслушањем странака доставиће се лично странкама, односно лицу које ће се за странку саслушати.

У позиву ће се назначити да ће се на рочишту изводити доказ саслушањем странака и да странка која дође на рочиште може бити саслушана у одсуству друге странке.

Члан 267.

Не могу се применити никакве принудне мере према странци која се није одазвала позиву суда ради саслушања, нити странка принудити на давање исказа.

Суд ће с обзиром на све околности оценити од каквог је значаја што странка није дошла на саслушање или што је ускратила исказ.

Члан 268.

Одредбе о извођењу доказа сведоцима примењиваће се и приликом извођења доказа саслушањем странака, ако за саслушање странака није што друго прописано.

Глава двадесет прва ОБЕЗБЕЂЕЊЕ ДОКАЗА

Члан 269.

Ако постоји оправдана бојазан да се неки доказ неће моћи да изведе или да ће његово доцније извођење бити отежано, може се у току као и пре покретања парнице предложити да се овај доказ изведе.

Обезбеђење доказа се може тражити и пошто одлука којом се поступак окончава постане правноснажна, ако је то потребно пре или у току поступка по ванредним правним лековима.

Овај поступак је хитан.

Члан 270.

Ако је предлог за обезбеђење доказа стављен у току парничног поступка, за поступање је надлежан суд пред којим је поступак у току.

Кад се тражи обезбеђење доказа пре покретања поступка, као и у хитним случајевима ако је поступак већ у току, надлежан је нижи суд првог степена на чијем се подручју налазе ствари које треба разгледати односно суд на чијем подручју борави лице које треба саслушати.

О предлогу из става 1. овог члана одлучује суд који води поступак.

Члан 271.

У поднеску којим тражи обезбеђење доказа предлагач је дужан да наведе чињенице које се имају доказати, доказе које треба извести и разлоге због којих сматра да се доцније доказ неће моћи извести или да ће

његово извођење бити отежано. У поднеску треба навести име и презиме противника, његово пребивалиште односно боравиште, осим ако из околности проистиче да он није познат.

Члан 272.

Поднесак у коме је стављен предлог за обезбеђење доказа доставиће се противнику, ако је познат. Ако постоји опасност због одлагања, суд ће о предлогу одлучити и без претходног изјашњавања противника.

У решењу којим се усваја предлог суд ће заказати рочиште за извођење доказа, навешће чињенице о којима ће се изводити докази, као и доказе који ће се извести, а ако је потребно именовате и вештаке.

Ако противнику није раније био достављен поднесак у коме је стављен предлог за обезбеђење доказа, он ће му се доставити заједно са решењем суда којим се усваја предлог за обезбеђење доказа.

Суд може, ради учествовања на рочишту за извођење доказа, поставити привременог заступника (члан 79) противнику који је непознат или је непознато његово боравиште. О том постављању није потребно издати оглас.

Суд може у хитним случајевима одредити да извођење доказа започне и пре него што се решење којим се усваја предлог за обезбеђење доказа достави противнику.

Против решења суда којим се усваја предлог за обезбеђење доказа, као и против решења којим се одлучује да извођење доказа започне пре него што се решење достави противнику, није дозвољена жалба.

Члан 273.

Ако су докази изведени пре него што је поступак покренут, записник о извођењу доказа чуваће се код суда пред којим су докази изведени.

Ако је поступак у току, а обезбеђење доказа није извео парнични суд, записник ће се доставити парничном суду.

Глава двадесет друга ПРИПРЕМАЊЕ ГЛАВНЕ РАСПРАВЕ

Члан 274.

Суд припрема главну расправу по пријему тужбе.

Припреме за главну расправу обухватају претходно испитивање тужбе, достављање тужбе туженом на одговор, одржавање припремног рочишта и заказивање главне расправе.

У току припремања главне расправе странке могу благовремено упућивати поднеске у којима ће навести чињенице које намеравају да изнесу на главној расправи, као и доказе чије извођење намеравају да предложе.

Члан 275.

У току припремања главне расправе до рочишта за главну расправу, суд одлучује о свим питањима која се тичу управљања поступком.

Странку која нема пуномоћника и која се из незнања не користи својим процесним правима која јој припадају по закону суд ће поучити које парничне радње може предузети.

Жалба није дозвољена против одлука о управљању поступком, које доноси суд у току припремања главне расправе.

Члан 276.

Суд може у току припремања главне расправе донети пресуду на основу признања, пресуду на основу одрицања и пресуду због пропуштања и примити на записник поравнање странака.

Председник већа може, у току припремања главне расправе, после пријема одговора на тужбу донети пресуду ако утврди да међу странкама нису спорне чињенице и да не постоје друге сметње за доношење одлуке.

Претходно испитивање тужбе

Члан 277.

По претходном испитивању тужбе суд је овлашћен да доноси решења из члана 279. овог закона, ако није реч о питањима о којима се по природи ствари или по одредбама овог закона одлука може донети тек у даљем току поступка.

Члан 278.

Кад утврди да је тужба неразумљива или непотпуна, или да постоје недостаци који се тичу способности тужиоца или туженог да буду странке у парници, или недостаци у погледу законског заступања странке, или недостаци који се односе на овлашћење заступника да покрене парницу кад је такво овлашћење потребно, суд ће ради отклањања ових недостатака предузети потребне мере предвиђене у овом закону (чл. 78. и 103).

Члан 279.

Суд по претходном испитивању тужбе доноси решење којим се тужба одбацује ако утврди:

1) да одлучивање о тужбеном захтеву не спада у судску надлежност;

2) да је тужба подигнута неблаговремено, ако је посебним прописима одређен рок за подизање тужбе;

3) да о истом захтеву већ тече парница;

4) да је ствар правноснажно пресуђена;

5) да је у истој ствари закључено судско поравнање;

6) да не постоји правни интерес тужиоца за подизање тужбе из члана 188. овог закона;

7) да тужилац у року који је суд одредио није отклонио недостатке из чл. 78. и 103. овог закона.

Члан 280.

Ако сматра да нема довољно основа за доношење одлуке о неком питању које се поставило у току претходног испитивања тужбе, председник већа ће оставити да о овом питању донесе одлуку по пријему одговора на тужбу или на припремном рочишту, односно на рочишту за главну расправу, ако припремно рочиште није одржано.

Одговор на тужбу

Члан 281.

Суд ће тужбу са прилозима доставити туженом на одговор у року до 30 дана од дана пријема тужбе суду.

Члан 282.

Тужени је дужан да, у року до 30 дана од пријема тужбе са прилозима, поднесе суду одговор на тужбу.

Суд је дужан да туженог поучи о садржини одговора и последицама пропуштања да одговори на тужбу у одређеном року.

Члан 283.

Суд може изузетно, ако то захтевају посебне околности појединог случаја, а посебно ако је то потребно ради одлучивања о предлогу за одређивања привремених мера, одмах заказати рочиште и наредити да се примерак тужбе достави туженом.

Члан 284.

Тужени је дужан да у одговору на тужбу истакне процесне приговоре и да се изјасни да ли признаје или оспорава истакнути тужбени захтев. Одговор на тужбу мора да садржи и друге податке које мора имати и сваки други поднесак (члан 100).

Ако тужени оспорава тужбени захтев, одговор на тужбу мора садржати и чињенице на којима тужени заснива своје наводе и доказе којима се утврђују те чињенице.

Члан 285.

Ако одговор на тужбу има недостатке због којих се по њему не може поступати (чл. 100. и 284), сматраће се да тужени није доставио одговор на тужбу.

Припремно рочиште

Члан 286.

Суд ће по правилу заказати припремно рочиште после пријема одговора на тужбу.

Ако тужени није доставио одговор на тужбу а нема услова за доношење пресуде због пропуштања, суд ће припремно рочиште заказати и одржати најкасније у року до 30 дана од дана када је истекао рок за достављање одговора на тужбу.

Члан 287.

Припремно рочиште је обавезно, осим кад суд по пријему тужбе и одговора на тужбу утврди да међу странкама нема спорних чињеница, ако је спор једноставан или када је законом то предвиђено.

Члан 288.

У позиву за припремно рочиште наложиће се странкама да на рочиште донесу све исправе које им служе за доказ, као и све предмете које треба разгледати у суду.

Ако је потребно да се за припремно рочиште прибаве списи, исправе или предмети који се налазе код суда или код ког другог државног органа или предузећа или друге организације којима је поверено вршење јавног овлашћења, суд ће наредити да се ови предмети, односно исправе благовремено прибаве.

Позив за припремно рочиште доставља се најкасније осам дана пре рочишта.

Члан 289.

Ако на припремно рочиште не дође тужилац, а уредно је позван, сматраће се да је тужба повучена, осим ако тужени не захтева да се рочиште одржи.

Члан 290.

Припремно рочиште почиње излагањем тужбе, а потом тужени износи свој одговор на тужбу.

Кад је потребно суд ће затражити од странака разјашњење у погледу њихових навода или предлога.

Члан 291.

После излагања тужбе и одговора на тужбу расправљаће се о питањима која се односе на сметање за даљи ток поступка и о томе се могу изводити докази када је то потребно.

Суд ће по приговору странке или по службеној дужности одлучивати о питањима из члана 279. овог закона, ако овим законом није другачије одређено.

Одлуку о приговору о процесним сметњама суд ће донети заједно са одлуком о главној ствари, осим о приговору месне надлежности.

Против одлуке из става 3. овог члана није дозвољена посебна жалба.

Члан 292.

У даљем току припремног рочишта расправљаће се о предлозима и захтевима странака и чињеничним наводима којима странке образлажу своје предлоге и захтеве.

Члан 293.

Суд ће одлучити која ће доказна средства извести на главној расправи.

Суд ће предлоге које не сматра битним за доношење одлуке одбити решењем које ће образложити.

Против решења из става 2. овог члана није дозвољена посебна жалба.

У даљем току парнице суд није везан донетим решењима о управљању парницом.

Заказивање рочишта за главну расправу

Члан 294.

Суд заказује рочиште за главну расправу.

Суд ће на рочиште позвати странке, сведоке и вештаке које је на припремном рочишту одлучио да позове на главну расправу.

Одредбе члана 288. овог закона примениће се и приликом заказивања рочишта за главну расправу.

Глава двадесет трећа

ГЛАВНА РАСПРАВА

Ток главне расправе

Члан 295.

Суд отвара главну расправу и објављује предмет расправљања, утврђује да ли су дошла сва позвана лица, проверава да ли су уредно позвана и да ли су оправдала свој изостанак.

Члан 296.

Ако са рочишта за главну расправу изостане тужилац или ако на то рочиште не дође тужени, а уредно су позвани, расправа ће се одржати са присутном странком.

Ако на рочишту за главну расправу неоправдано изостану и тужени и тужилац, тужба се сматра повученом.

Члан 297.

Суд ће на предлог странке изузетно одложити рочиште за главну расправу ако неука странка нема пуномоћника, а није у стању да се јасно и одређено изјасни о предмету о коме се расправља.

Члан 298.

Ако није претходно одржано припремно рочиште, прво рочиште за главну расправу почиње излагањем тужбе, а после тога тужени одговара на наводе тужбе.

Ако је пре главне расправе одржано припремно рочиште, председник већа упознаће веће с током и резултатима овог рочишта. Странке могу допунити излагање председника већа.

У даљем току расправе расправљаће се о предлозима странака и чињеничним наводима којима странке образлажу своје предлоге, односно побијају предлоге противника, као и о доказима понуђеним са њихове стране, изводиће се докази и претресаће се резултати њиховог извођења.

Странке могу износити и своја правна схватања која се односе на предмет спора.

Кад је у овом закону предвиђено да странка може ставити одређени приговор или предлог или предузети неку другу парничну радњу док се тужени на главној расправи не упусти у расправљање о главној ствари, такав приговор односно предлог тужилац може ставити, односно другу парничну радњу предузети док не заврши излагање по тужби, а тужени док не заврши свој одговор на тужбу.

Члан 299.

Суд ће се постављањем питања и на други целисходан начин старати да се у току расправе изнесу све битне чињенице, да се допуне непотпуни наводи странака о важним чињеницама, да се означе или допуне доказна средства која се односе на наводе странака, и уопште, да се пружи сва разјашњења потребна да би се утврдило чињенично стање важно за одлуку.

Члан 300.

Свака странка треба у својим излагањима да изнесе све чињенице потребне за образложење својих предлога, да понуди доказе потребне за утврђивање својих навода као и да се изјасни о наводима и понуђеним доказима противне странке.

Странке могу у току целе главне расправе да износе нове чињенице и да предлажу нове доказе.

Странке могу и у току главне расправе благовремено да упућују поднеске, у којима ће навести чињенице које намеравају да изнесу на рочишту, као и доказе чије извођење намеравају да предложе.

Члан 301.

Извођење доказа одређује суд решењем, у коме ће се назначити спорна чињеница о којој треба извести доказ и доказно средство.

Предложене доказе које не сматра важним за одлуку, суд ће одбити и у решењу назначити разлог одбијања.

Против решења којим се одређује или одбија извођење доказа није дозвољена посебна жалба.

Суд није у даљем току парнице везан за своје раније решење о извођењу доказа.

Члан 302.

Ако странка приговори да решавање о тужбеном захтеву не спада у судску надлежност, да суд није стварно или месно надлежан, да о истом захтеву већ тече парница, да је ствар правноснажно пресуђена, да је о предмету спора закључено судско поравнање, или да се тужилац пред судом одрекао од тужбеног захтева, суд ће решити да ли ће о тим приговорима расправљати и одлучивати одвојено од главне ствари или заједно с њом.

Ако суд не усвоји приговор из става 1. овог члана о коме се расправљало заједно са главном ствари, или ако суд после одвојеног расправљања не усвоји приговор и одлучи да се одмах настави главна расправа решење о приговору унеће се у одлуку о главној ствари.

Против решења којим се одбијају приговори странака није дозвољена посебна жалба, ако је веће одлучило да се одмах настави расправљање о главној ствари.

Одредбе ст. 1– 3. овог члана примениће се и кад суд по службеној дужности одлучи да одвојено од главне ствари расправи о томе да ли ствар спада у судску надлежност, да ли је суд стварно надлежан, да ли већ тече парница, да ли је ствар већ правноснажно пресуђена, да ли се тужилац пред судом одрекао од тужбеног захтева, као и да ли је у парници закључено судско поравнање.

Члан 303.

Кад председник већа заврши саслушање појединог сведока, вештака или странке, чланови већа, странка и њен заступник или пуномоћник могу им непосредно постављати питања.

Суд ће забранити странци постављање одређеног питања или ће забранити одговор на постављено питање, ако је већ у питању садржано како на њега треба одговорити или ако се питање не односи на предмет.

Ако председник већа забрани постављање одређеног питања или давање одговора, странка може захтевати да о томе одлучи веће.

На захтев странке у записник ће се унети питање које је веће одбило, као и питање на које је забрањен одговор.

Члан 304.

Саслушани сведоци и вештаци остају у судници, ако их суд, по изјашњењу странака, сасвим не отпусти или не одреди да се привремено удаље из суднице.

Суд може одредити да се саслушани сведоци доцније поново позову и још једном саслушају у присуству или одсуству других сведока и вештака.

Члан 305.

Кад веће сматра да је предмет расправљен тако да се може донети одлука, суд ће саопштити да је главна расправа закључена.

Суд може одлучити да главну расправу закључи и кад је остало да се прибаве извесни списи који садрже доказе потребне за одлучивање или ако треба сачекати записник о доказима изведеним од замољеног судије, а странке одустану од расправљања о тим доказима или суд сматра да то расправљање није потребно.

Члан 306.

Суд може у току већања и гласања одлучити да се закључена главна расправа поново отвори ако је то потребно ради допуне поступка или разјашњења појединих важнијих питања.

Јавност главне расправе

Члан 307.

Главна расправа је јавна.

Расправи могу присуствовати само пунолетна лица.

Лица која присуствују расправи не смеју носити оружје или опасно оруђе.

Одредба става 3. овог члана не односи се на чуваре лица која учествују у поступку.

Члан 308.

Суд може искључити јавност за целу главну расправу или један њен део, ако то захтевају интереси чувања службене, пословне или личне тајне, интереси јавног реда или разлози морала.

Суд може искључити јавност и кад се мерама за одржавање реда предвиђеним у закону не би могло обезбедити несметано одржавање расправе.

Члан 309.

Искључење јавности не односи се на странке, њихове законске заступнике, пуномоћнике и умешаче.

Суд може дозволити да главној расправи на којој је јавност искључена присуствују поједина службена лица и научни и јавни радници, ако је то од интереса за њихову службу, односно научну или јавну делатност.

На захтев странке расправи ће присуствовати највише два лица која она означи.

Суд ће упозорити лица која присуствују расправи на којој је јавност искључена да су дужна да као тајну чувају све оно што су на расправи сазнала и указаће им на последице одавања тајне.

Члан 310.

Суд одлучује о искључењу јавности решењем које мора бити образложено и јавно објављено.

Против решења о искључењу јавности није дозвољена посебна жалба.

Члан 311.

Одредбе о јавности на главној расправи сходно се примењују и на осталим рочиштима.

Руковођење главном расправом

Члан 312.

Суд руководи главном расправом, испитује странке, изводи доказе, даје реч странкама, њиховим законским заступницима и пуномоћницима и објављује одлуке већа.

Суд је дужан да се стара да се предмет спора свестрано претресе, да се поступак не одуговлачи и да се расправа по могућности доврши на једном рочишту.

Ако се лице које учествује на расправи противи некој мери председника већа која се односи на руковођење расправом или каквом питању које је поставио председник већа, члан већа или друго лице које учествује у поступку, о таквом противљењу одлучује веће.

Суд није везан за своје решење које се односи на руковођење расправом.

Против решења које се односи на руковођење расправом није дозвољена посебна жалба.

Члан 313.

Ван рочишта за главну расправу суд доноси решење о исправљању поднеска, о постављању привременог заступника, о уредности пуномоћја, о полагању предујма на име трошкова за предузимање појединих радњи у поступку, о ослобођењу од плаћања трошкова поступка, о обезбеђењу парничних трошкова, о достављању судских писмена, о обезбеђењу доказа, о привременим мерама обезбеђења, о мерама за обезбеђење процесне дисциплине и кажњавању, о прекиду и застајању у поступку, о трошковима поступка у случају повлачења тужбе, о заказивању рочишта и њиховом одлагању, о спајању парница, као и о одређивању рокова.

Суд је овлашћен и да, по пријему записника о извођењу доказа пред замољеним судијом, одреди да се изврше потребне исправке или допуне.

Ван рочишта за главну расправу суд је овлашћен да поводом изјаве туженог, односно тужиоца, дате писмено или на записник код парничног суда, донесе пресуду на основу пропуштања, пресуду на основу признања, односно пресуду на основу одрицања и да прими на записник судско поравнање.

Члан 314.

Ако пред истим судом тече више парница између истих лица или у којима је исто лице противник разних тужилаца или разних тужених, све ове парнице могу се решењем суда спојити ради заједничког расправљања, ако би се тиме убрзало расправљање или смањили трошкови. За све спојене парнице суд може донети заједничку пресуду.

Суд може одредити да се одвојено расправља о појединим захтевима у истој тужби и по завршетку одвојеног расправљања може донети посебне одлуке о тим захтевима.

Члан 315.

Кад суд одлучи да се одложи рочиште за главну расправу, стараће се да се за следеће рочиште прибаве сви докази чије је извођење одређено за то рочиште и да се изврше друге припреме како би се расправа могла завршити на том рочишту.

Против решења суда којим се одлаже рочиште или се одбијају предлози странака о одлагању рочишта, није дозвољена жалба.

Члан 316.

Ако се рочиште одложи, ново рочиште одржаће се по могућности пред истим већем.

Ако се ново рочиште држи пред истим већем, главна расправа ће се наставити и председник већа ће укратко изложити ток ранијих рочишта, али у овом случају веће може одлучити да расправа почне изнова.

Члан 317.

Ако се рочиште држи пред измењеним већем, главна расправа мора почети изнова, али веће може, пошто се странке о томе изјасне, да одлучи да се поново не саслушавају сведоци и вештаци и да се не врши нов увиђај, већ да се прочитају записници о извођењу ових доказа.

Одржавање реда на главној расправи

Члан 318.

Суд је дужан да се у току главне расправе стара о одржавању реда у судници и о достојанству суда.

Члан 319.

Ако лице које учествује у поступку или лице које као слушалац присуствује расправи вређа суд или друге учеснике у поступку, омета рад или се не покорава наређењима суда за одржавање реда, суд ће га опоменути. Ако опомена буде неуспешна, веће може опоменуто лице удаљити из суднице или казнити новчаном казном до 30.000 динара, а може га и удаљити и казнити новчаном казном.

Ако странка буде удаљена из суднице, рочиште ће се одржати и без њеног присуства.

Ако из суднице буде удаљен пуномоћник, суд ће на захтев странке одложити рочиште, а ако странка није присуствовала рочишту, суд ће увек одложити рочиште и обавестити странку да је њен пуномоћник удаљен са рочишта због нарушавања реда.

Кад суд казни новчаном казном или удаљи из суднице адвоката или адвокатског приправника као пуномоћника, обавестиће о томе надлежну адвокатску комору.

Жалба против решења о новчаној казни или удаљењу из суднице не задржава извршење решења.

Члан 320.

Ако јавни тужилац или јавни правобранилац, односно лице које их замењује нарушава ред, суд ће обавестити о томе надлежног јавног тужиоца или јавног правобраниоца. Суд може одложити рочиште и од надлежног јавног тужиоца или јавног правобраниоца затражити да одреди друго лице да учествује у поступку.

Члан 321.

Овлашћења за одржавање реда на главној расправи, судија има и на осталим рочиштима.

Глава двадесет четврта СУДСКО ПОРАВНАЊЕ

Члан 322.

Странке могу у току целог поступка пред парничним судом првог степена да закључе судско поравнање.

Поравнање може да се односи на цео тужбени захтев или на један његов део.

Суд ће у току поступка указати странкама на могућност судског поравнања и помоћи им да закључе поравнање.

Пред судом се не може закључити поравнање у погледу захтева којима странке не могу располагати (члан 3. став 3).

Кад суд донесе решење којим не дозвољава поравнање странака, застаће се с поступком док ово решење не постане правноснажно.

Члан 323.

Споразум странака о поравнању уноси се у записник.

Поравнање је закључено кад странке после прочитаног записника о поравнању потпишу записник.

Странкама се издаје оверен препис записника у коме је садржано поравнање, које има исто дејство као и судска пресуда.

Члан 324.

Суд у току целог поступка по службеној дужности пази да ли се води парница о захтеву о коме је раније закључено судско поравнање и ако утврди да се парница води о захтеву о коме је закључено судско поравнање, одбациће тужбу.

Члан 325.

Судско поравнање може се побијати само тужбом.

Судско поравнање је ништаво ако је закључено у погледу захтева којима странке не могу располагати (члан 3. став 3).

Ако судско поравнање буде поништено поступак се наставља као да у парници о тужбеном захтеву није ни било закључено.

Члан 326.

Лице које намерава да подигне тужбу може преко нижег суда првог степена на чијем подручју противна страна има пребивалиште да покуша да постигне поравнање.

Суд коме је овакав предлог упућен позваће противну страну и упознаће је с предлогом о поравнању.

Трошкове овог поступка сноси предлагач.

Члан 327.

Кад суд оцени или странке сагласно предложе да би спор могао да се успешно реши посредовањем (медијацијом) упутиће странке на поступак посредовања и застати са поступком. У овом поступку је искључена јавност.

Председник суда бира посреднике из редова истакнутих стручњака (судија, адвоката и др.) који су добровољно прихватили да буду посредници (медијатори).

Посредник (медијатор) се одређује према врсти спора са списка из става 2. овог члана који сачињава председник суда.

Члан 328.

У поступку посредовања странку може да заступа њен пуномоћник.

Постигнути споразум представља вансудско поравнање које посредник (медијатор) доставља суду ради закључења судског поравнања.

Предлози и изјаве странака и њихових пуномоћника датих у поступку посредовања (медијација) не смеју се користити у поступку пред судом.

Суд ће заказати рочиште за главну расправу уколико странке не реше спор путем посредовања (медијације) по протеку рока од 30 дана.

Члан 329.

Поступак посредовања (медијације) је добровољан, поверљив и хитан.

Глава двадесет пета

ПРЕСУДА

Члан 330.

Пресудом суд одлучује о захтеву који се тиче главне ствари и споредних тражења.

Ако постоји више захтева, суд ће о свим тим захтевима, по правилу, одлучити једном пресудом.

Ако је више парница спојено ради заједничког расправљања, а за коначну одлуку је сазрела само једна парница, може се донети пресуда само у погледу те парнице.

Члан 331.

Суд може да наложи туженом да изврши одређену чинидбу само ако је она доспела до закључења главне расправе.

Ако суд усвоји захтев за издржавање, за накнаду штете у виду ренте због изгубљене зараде или других прихода по основу рада или због изгубљеног издржавања, може наложити туженом и чинидбе које нису доспеле.

Пресуда којом је туженом наложено да преда или преузме ствари дате у закуп, може се донети и пре престанка тих односа.

Члан 332.

Ако је тужилац у тужби тражио да се досуди извесна ствар или туженом наложи испуњење неке чинидбе, а истовремено је у тужби или до закључења главне расправе изјавио да је вољан да уместо ствари прими неку другу чинидбу или новчани износ, суд ће, ако усвоји тужбени захтев, изрећи у пресуди да се тужени може ослободити од давања ствари или чинидбе чије му је испуњење наложено ако плати тај новчани износ или испуни ту другу чинидбу.

Члан 333.

Кад се странци у пресуди налаже извршење какве чинидбе, одредиће се и рок у коме је ову чинидбу дужна да изврши.

Ако посебним прописима није друкчије одређено, рок за извршење чинидбе износи 15 дана. Суд може одредити дужи рок за чинидбе које се не састоје у новчаном давању. У меничним и чековним споровима овај рок износи осам дана.

Рок за извршење чинидбе почиње да тече првог дана после достављања преписа пресуде странци којој је наложено извршење.

Делимична пресуда

Члан 334.

Ако су од више тужбених захтева, услед признања, одрицања или на основу расправљања, само неки сазрели за коначну одлуку или ако је само део једног захтева сазрео за коначну одлуку, суд може у погледу сазрелих захтева, односно дела захтева, закључити расправу и донети пресуду (делимична пресуда).

Делимичну пресуду суд може да донесе и кад је подигнута противтужба, ако је за одлуку сазрео само захтев тужбе или захтев противтужбе.

Суд ће приликом одлучивања да ли ће донети делимичну пресуду, нарочито узети у обзир величину захтева или дела захтева који је сазрео за одлуку.

Делимична пресуда је самостална пресуда у погледу правних лекова и извршења.

Међупресуда

Члан 335.

Ако је тужени оспорио и основ тужбеног захтева и износ тужбеног захтева, а у погледу основа ствар је сазрела за доношење одлуке, суд може из разлога целисходности да донесе прво пресуду само о основу тужбеног захтева (међупресуда).

До правноснажности међупресуде суд ће застати са расправљањем о износу тужбеног захтева.

Пресуда на основу признања

Члан 336.

Ако тужени до закључења главне расправе призна тужбени захтев, суд ће без даљег расправљања донети пресуду којом усваја тужбени захтев (пресуда на основу признања).

Суд неће донети пресуду на основу признања и кад су испуњени потребни услови, ако нађе да је реч о захтеву којим странке не могу располагати (члан 3. став 3) .

Доношење пресуде на основу признања одложиће се ако је потребно да се о околностима из става 2. овог члана претходно прибаве обавештења.

Признање тужбеног захтева, на рочишту или у писменом поднеску, тужени може и без пристанка тужиоца опозвати до доношења пресуде.

Пресуда на основу одрицања

Члан 337.

Ако се тужилац до закључења главне расправе одрекне тужбеног захтева, суд ће без даљег расправљања донети пресуду којом одбија тужбени захтев (пресуда на основу одрицања).

За одрицање од тужбеног захтева није потребан пристанак туженог.

Суд неће донети пресуду на основу одрицања и кад су испуњени потребни услови ако нађе да је реч о захтеву којим странке не могу располагати (члан 3. став 3).

Доношење пресуде на основу одрицања одложиће се ако је потребно да се о околностима из става 3. овог члана претходно прибаве обавештења.

Одрицање од тужбеног захтева, на рочишту или у писменом поднеску, тужилац може и без пристанка туженог опозвати до доношења пресуде.

Пресуда због пропуштања

Члан 338.

Ако тужени не поднесе одговор на тужбу у одређеном року, суд доноси пресуду којом усваја тужбени захтев (пресуда због пропуштања), ако су испуњени следећи услови:

1) ако је туженом уредно достављена тужба са поуком о последицама пропуштања;

2) ако чињенице на којима се заснива тужбени захтев нису у супротности са доказима које је сам тужилац поднео или са чињеницама које су општепознате;

3) ако основаност тужбеног захтева произлази из чињеница наведених у тужби;

4) ако не постоје општепознате околности из којих произлази да су туженог спречили оправдани разлози да одговори на тужбу.

Неће се донети пресуда због пропуштања и кад су испуњени услови из става 1. овог члана, ако суд нађе да је реч о захтеву којим странке не могу располагати (члан 3. став 3).

Ако из чињеница наведених у тужби не произлази основаност тужбеног захтева, суд ће заказати припремно рочиште, а ако тужба на рочишту није преиначена, суд ће донети пресуду којом се тужбени захтев одбија.

Доношење пресуде због пропуштања одложиће се ако је потребно да се о околностима из става 2. овог члана претходно прибаве обавештења.

Доношење пресуде због пропуштања може се одложити и кад нема доказа да је туженом уредно достављена тужба, а несумњиво је да му је тужба упућена. У том случају суд ће одредити рок који не може бити дужи од 30 дана за достављање у земљи, односно дужи од рока потребног за достављање у смислу члана 130. став 2. овог закона, да се извиди да ли је туженом уредно достављена тужба. Ако се у том року утврди да је туженом била уредно достављена тужба, суд ће донети пресуду због пропуштања.

Против одлуке суда којом се одбија предлог тужиоца да се донесе пресуда због пропуштања из става 2. овог члана није дозвољена посебна жалба.

У случајевима предвиђеним у ст. 4. и 5. овог члана, пресуду због пропуштања суд може донети без изјашњења странака.

Доношење и објављивање пресуде

Члан 339.

Пресуда се доноси и објављује у име народа.

Кад се главна расправа одржава пред већем, пресуду доносе председник већа и чланови већа који су учествовали на рочишту на коме је главна расправа закључена. Одмах по закључењу главне расправе суд доноси пресуду коју објављује председник већа.

У сложенијим предметима суд може да одложи доношење пресуде за осам дана од дана закључења главне расправе. У таквом случају пресуда се неће објавити, већ ће суд препис пресуде доставити странкама.

У случају из члана 305. став 2. овог закона, пресуда ће се донети најдоцније у року од осам дана од дана пријема списка, односно записника. Ова пресуда се неће објављивати.

Члан 340.

Кад се пресуда објављује, председник већа ће јавно прочитати изреку и саопштити укратко разлоге пресуде.

Приликом објављивања пресуде може се саопштити да је суд одлучио да се о одмеравању трошкова накнадно одлучи. У таквом случају одмеравање трошкова врши судија, а одлука се уноси у писмени састав пресуде.

Ако је јавност на главној расправи била искључена, изрека пресуде ће се увек јавно прочитати, а суд ће одлучити да ли ће се искључити јавност приликом објављивања разлога пресуде.

Сви присутни саслушаће читање изреке пресуде стојећи.

Писмена израда и достављање пресуде

Члан 341.

Пресуда се мора писмено израдити у року од осам дана од доношења. У сложенијим предметима суд може одложити писмену израду пресуде за још 15 дана.

Изворник пресуде потписује председник већа.

Странкама се доставља оверен препис пресуде са упутством о праву на изјављивање правног лека против пресуде.

Члан 342.

Писмено израђена пресуда мора имати увод, изреку и образложење.

Увод пресуде садржи: назначење да се пресуда изриче у име народа, назив суда, име и презиме председника и чланова већа, име и презиме, пребивалиште, или боравиште, односно седиште странака, њихових заступника и пуномоћника, вредност предмета спора, кратко означање предмета спора, дан закључења главне расправе, назначење странака, њихових заступника и пуномоћника који су тој расправи присуствовали, као и дан кад је пресуда донесена.

Изрека пресуде садржи одлуку суда о усвајању или одбијању појединих захтева који се тичу главне ствари и споредних тражења и одлуку о постојању или непостојању потраживања истакнутог ради пребијања (члан 346).

У образложењу суд ће изложити: захтеве странака и њихове наводе о чињеницама на којима се ти захтеви заснивају, доказе, као и прописе на којима је суд засновао пресуду, ако законом није друкчије одређено.

У образложењу пресуде због пропуштања, пресуде на основу признања или пресуде на основу одрицања изнеће се само разлози који оправдавају доношење оваквих пресуда.

Допунска пресуда

Члан 343.

Ако је суд пропустио да одлучи о свим захтевима о којима се мора одлучити пресудом, или је пропустио да одлучи о делу захтева, странка може у року од 15 дана од пријема пресуде да предложи парничном суду да се изврши допуна пресуде.

Суд ће, без одржавања рочишта одбацити неблагоприятни односно одбити неосновани предлог за допуну пресуде.

Ако странка не предложи доношење допунске пресуде у року из става 1. овог члана, сматраће се да је тужба у том делу повучена.

Члан 344.

Кад суд нађе да је предлог за допуну пресуде основан, заказаће главну расправу ради доношења пресуде о захтеву који није решен (допунска пресуда).

Допунска пресуда може се донети и без поновног отварања главне расправе ако ову пресуду доноси исто веће које је донело и првобитну пресуду, а захтев у погледу кога се тражи допуна довољно је расправљен.

Ако суд нађе да је предлог за доношење допунске пресуде неблаговремен или неоснован, одбациће односно одбиће предлог решењем.

Ако се предлог за допуну пресуде односи само на трошкове поступка, одлуку о предлогу доноси суд без одржавања рочишта.

Члан 345.

Ако је поред предлога за допуну пресуде поднета и жалба против пресуде, првостепени суд ће застати са достављањем ове жалбе другостепеном суду док се не донесе одлука о предлогу за допуну пресуде и док не истекне рок за жалбу против ове одлуке.

Ако против одлуке о допуни пресуде буде изјављена жалба, ова жалба заједно са жалбом против првобитне пресуде доставиће се другостепеном суду.

Ако се првостепена пресуда побија жалбом само због тога што првостепени суд није пресудом одлучио о свим захтевима странака који су предмет парнице, жалба ће се сматрати као предлог странке да се донесе допунска пресуда.

Правноснажност пресуде

Члан 346.

Пресуда која се више не може побијати жалбом постаје правноснажна уколико је њоме одлучено о захтеву тужбе или противтужбе.

Суд током целог поступка по службеној дужности пази да ли је ствар правноснажно пресуђена, и ако утврди да је парница покренута о захтеву о коме је већ правноснажно одлучено, одбациће тужбу.

Ако је у пресуди одлучено о потраживању које је тужени истакао приговором ради пребијања, одлука о постојању или непостојању овог потраживања постаје правноснажна.

Члан 347.

Правноснажна пресуда делује само међу странкама.

Правноснажна пресуда делује и према трећим лицима због природе спорног права или правног односа, правног односа који постоји између странака и трећих лица или кад је одредбама закона то предвиђено.

Правноснажност пресуде везује се за чињенично стање утврђено до закључења главне расправе.

Члан 348.

Суд је везан за своју пресуду чим је објављена, а ако пресуда није објављена, чим је отправљена.

Пресуда има дејство према странкама од дана кад им је достављена.

Исправљање пресуде

Члан 349.

Погрешке у именима и бројевима, као и друге очигледне погрешке у писању и рачунању, недостатке у облику и несагласност преписа пресуде са изворником исправиће председник већа, односно судија појединац у свако доба.

Исправљање ће се извршити посебним решењем и унеће се на крају изворника, а странкама ће се доставити препис решења.

Ако између изворника и преписа пресуде постоји несагласност у погледу неке одлуке садржане у изреци пресуде, странкама ће се доставити исправљени препис пресуде са назначењем да се овим преписом пресуде замењује ранији препис пресуде. Рок за изјављивање правног лека у погледу исправљеног дела пресуде тече од дана достављања исправљеног преписа пресуде.

О исправљању пресуде суд може одлучити без саслушања странака.

Глава двадесет шеста

РЕШЕЊЕ

Члан 350.

Сва решења која се доносе на рочишту објављује председник већа, односно судија појединац.

Решење које је на рочишту објављено доставиће се странкама у овереном препису само ако је против тог решења дозвољена посебна жалба, или ако се на основу решења може одмах тражити извршење, или ако то захтева управљање парницом.

Суд је везан за своја решења уколико се она не односе на управљање парницом или ако овим законом није што друго одређено.

Кад се решење не доставља писмено, оно према странкама има дејство чим је објављено.

Члан 351.

Решења која суд доноси ван рочишта саопштавају се странкама достављањем овереног преписа решења.

Ако се решењем одбија предлог једне странке без претходног саслушања противне странке, тој странци се решење неће доставити.

Члан 352.

Решење мора бити образложено ако је против њега дозвољена посебна жалба.

Писмени састав решења треба да садржи увек увод и изреку, а образложење само ако по ставу 1. овог члана решење мора бити образложено.

Члан 353.

Правноснажна решења о казнама изреченим по одредбама овог закона извршавају се по службеној дужности.

Члан 354.

Одредбе члана 333, члана 348. став 2, члана 339. став 2, члана 340. став 2, чл. 341–345. и члана 349. овог закона сходно ће се примењивати и на решења.

Б. Поступак по правним лековима

Глава двадесет седма РЕДОВНИ ПРАВНИ ЛЕКОВИ

1. Жалба против пресуде

Право на жалбу

Члан 355.

Странке могу изјавити жалбу против пресуде донете у првом степену у року од 15 дана од дана достављања преписа пресуде, ако у овом закону није одређен други рок. У меничним и чековним споровима овај рок износи осам дана.

Благовремено изјављена жалба спречава да пресуда постане правноснажна у делу који се побија жалбом.

О жалби против пресуде одлучује другостепени суд.

Члан 356.

Странка се може одрећи права на жалбу од часа кад је пресуда објављена, а ако пресуда није објављена, онда од часа кад јој препис пресуде буде достављен.

До доношења одлуке другостепеног суда странка може повући већ изјављену жалбу.

Странка не може опозвати своју изјаву о одрицању од права на правни лек или изјаву о повлачењу жалбе.

Садржина жалбе

Члан 357.

Жалба мора да садржи:

- 1) означавање пресуде против које се изјављује жалба;
- 2) изјаву да се пресуда побија у целини или у одређеном делу;
- 3) разлог жалбе;
- 4) потпис подносиоца жалбе.

Члан 358.

Ако се на основу података из жалбе не може утврдити која се пресуда побија или ако жалба није потписана (непотпуна жалба), првостепени суд ће решењем, против кога није дозвољена жалба, позвати жалиоца да у одређеном року допуни или исправи жалбу поднеском под условима предвиђеним одредбама члана 103 . овог закона.

Ако жалилац у одређеном року не поступи по налогу суда, суд ће решењем одбацити жалбу као непотпуну.

Ако жалба по свом садржају има других недостатака, првостепени суд ће жалбу доставити другостепеном суду не позивајући жалиоца да је допуни, односно исправи.

Члан 359.

У жалби се могу износити нове чињенице и предлагати нови докази само ако жалилац учини вероватним да их без своје кривице није могао изнети, односно предложити до закључења главне расправе.

Суд ће према потреби спровести извиђај ради провере истинитости навода жалиоца.

У жалби се не могу износити приговор застарелости и компензациони приговор.

Жалилац који није учинио вероватним да је из оправданих разлога пропустио да у првостепеном поступку положи износ потребан за

подмирење трошкова поводом извођења предложеног доказа (члан 148. став 4) не може у жалби предложити да се тај доказ изведе.

Приговор ради пребијања који није изнет пред првостепеним судом не може се износити у жалби.

Ако су услед изношења нових чињеница и предлагања нових доказа, настали трошкови у поступку поводом жалбе, ове ће трошкове независно од исхода спора накнадити онај жалилац који их је предложио.

Разлози због којих се пресуда може побијати

Члан 360.

Пресуда се може побијати:

- 1) због битне повреде одредаба парничног поступка;
- 2) због погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања;
- 3) због погрешне примене материјалног права.

Пресуда због пропуштања не може се побијати због погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања.

Пресуда на основу признања и пресуда на основу одрицања могу се побијати због битне повреде одредаба парничног поступка или због тога што је изјава о признању, односно о одрицању дата у заблуди или под утицајем принуде или преваре.

Члан 361.

Битна повреда одредаба парничног поступка постоји ако суд у току поступка није применио или је неправилно применио коју одредбу овог закона, а то је било или је могло бити од утицаја на доношење законите и правилне пресуде.

Битна повреда одредаба парничног поступка увек постоји:

- 1) ако је суд био непрописно састављен, или ако је судио судија који је по закону морао бити искључен или изузет, или ако је у доношењу пресуде учествовао судија који није суделовао на главној расправи;
- 2) ако је одлучено о захтеву који не спада у судску надлежност (члан 16);
- 3) ако је одлучено о захтеву по тужби која је подигнута после законом прописаног рока;
- 4) ако је суд одлучио о тужбеном захтеву за који је стварно надлежан виши суд исте врсте, суд друге врсте (члан 16), или ако је поводом приговора странака суд неправилно одлучио да је стварно надлежан;
- 5) ако је противно одредбама овог закона суд засновао своју одлуку на недозвољеним располагањима странака (члан 3. став 3);
- 6) ако је противно одредбама овог закона суд донео пресуду због пропуштања, пресуду на основу признања или пресуду на основу одрицања;

7) ако којој странци незаконитим поступањем, а нарочито пропуштањем достављања, није дата могућност да расправља пред судом;

8) ако је противно одредбама закона суд одбио захтев странке да у поступку слободно употребљава свој језик и писмо;

9) ако је у поступку као тужилац или тужени учествовало лице које не може бити странка у поступку, или ако странку која је правно лице није заступало овлашћено лице, или ако парнично неспособну странку није заступао законски заступник, или ако законски заступник, односно пуномоћник странке није имао потребно овлашћење за вођење парнице или за поједине радње у поступку, уколико вођење парнице, односно вршење појединих радњи у поступку није било накнадно одобрено, ако се ови недостаци односе на странку која је изјавила жалбу;

10) ако је одлучено о захтеву о коме је већ раније правноснажно пресуђено или о коме је већ закључено судско поравнање или о захтеву по коме већ тече парница;

11) ако је противно закону била искључена јавност на главној расправи;

12) ако пресуда има недостатака због којих се не може испитати, а нарочито ако је изрека пресуде неразумљива, ако противречи сама себи или разлозима пресуде, или ако пресуда нема уопште разлога или у њој нису наведени разлози о битним чињеницама, или су ти разлози нејасни или противречни, или ако о битним чињеницама постоји противречност између онога што се у разлозима пресуде наводи о садржини исправа, записника о исказима датим у поступку и самих тих исправа или записника или изведеним доказима.

Члан 362.

Погрешно или непотпуно утврђено чињенично стање постоји кад је суд неку битну чињеницу погрешно утврдио, односно кад је није утврдио.

Непотпуно утврђено чињенично стање постоји и кад на то указују нове чињенице или нови докази (члан 359).

Члан 363.

Погрешна примена материјалног права постоји кад суд није применио одредбу материјалног права коју је требало да примени или кад такву одредбу није правилно применио.

Поступак по жалби

Члан 364.

Жалба се подноси суду који је изрекао првостепену пресуду у довољном броју примерака за суд и противну странку.

Члан 365.

Првостепени суд ће неблаговремену, непотпуну (члан 358. став 1) или недозвољену жалбу одбацити решењем.

Жалба је неблаговремена ако је изјављена после истека законског рока за њено подношење.

Жалба је недозвољена ако је жалбу изјавило лице које није овлашћено за подношење жалбе, или лице које се одрекло или је повукло жалбу или ако лице које је изјавило жалбу нема правни интерес за подношење жалбе.

Члан 366.

Примерак благовремене, потпуне и дозвољене жалбе доставиће првостепени суд противној странци која може у року од осам дана од пријема поднети том суду одговор на жалбу.

Примерак одговора на жалбу доставиће првостепени суд жалиоцу.

Неблаговремено поднесен одговор на жалбу другостепени суд неће разматрати.

Члан 367.

По пријему одговора на жалбу или по протеку рока за одговор на жалбу првостепени суд ће жалбу и одговор на жалбу, ако је поднесен, са свим списима доставити другостепеном суду у року од осам дана.

Ако жалилац тврди да су у првостепеном поступку повређене одредбе парничног поступка првостепени суд ће дати објашњење поводом навода жалбе који се тичу тих повреда, а по потреби ће спровести и извиђаје да провери истинитост односних навода у жалби.

Члан 368.

Кад списи по жалби стигну другостепеном суду судија известилац припрема извештај већу ради разматрања предмета.

Судија известилац може, по потреби, од првостепеног суда да прибави извештај о повредама одредаба поступка и да затражи да се ради утврђивања тих повреда спроведу извиђаји.

Члан 369.

Другостепени суд одлучује о жалби, по правилу, без расправе.

Кад веће другостепеног суда нађе да је ради правилног утврђења чињеничног стања потребно да се пред другостепеним судом понове већ изведени докази, заказаће расправу пред другостепеним судом.

Другостепени суд ће заказати расправу и одлучити о жалби и захтевима странака кад је у истој парници првостепена пресуда већ једанпут била укинута по одредбама овог закона, а побијана пресуда се заснива на погрешно и непотпуном утврђеном чињеничном стању или су у поступку пред првостепеним судом учињене битне повреде одредаба парничног поступка.

Члан 370.

На расправу се позивају странке, односно њихови законски заступници или пуномоћници, као и они сведоци и вештаци за које суд одлучи да се саслушају.

Ако са расправе изостане једна или обе странке суд ће одлучити о жалби и донети одлуку узимајући у обзир нарочито оно што је изнето у жалби и у одговору на жалбу.

Расправа пред другостепеним судом почиње извештајем известиоца, који излаже стање ствари не дајући своје мишљење о основаности жалбе.

После тога прочитаће се пресуда или део пресуде на који се односи жалба, а по потреби и записник о главној расправи пред првостепеним судом. Затим ће жалилац образложити своју жалбу, а противна странка одговор на жалбу.

Странка може на расправи износити чињенице и предлагати доказе из жалбе у смислу члана 359. овог закона.

Члан 371.

Ако у чл. 369. и 370. овог закона није што друго одређено, одредбе о главној расправи пред првостепеним судом (чл. 295–321), као и одредбе чл. 322–333, чл. 343–345. и члана 349. овог закона сходно се примењују и на расправу и поступак пред другостепеним судом.

Границе испитивања првостепене пресуде

Члан 372.

Другостепени суд испитује првостепену пресуду у оном делу у коме се побија жалбом, а ако се из жалбе не види у ком се делу пресуда побија, другостепени суд ће узети да се пресуда побија у делу у коме странка није успела у парници.

Другостепени суд испитује првостепену пресуду у границама разлога наведених у жалби, пажећи по службеној дужности на битне повреде одредаба парничног поступка из члана 361. став 2. тач. 1, 2, 5, 7. и 9. и на правилну примену материјалног права.

На прекорачење тужбеног захтева другостепени суд пази само на захтев странке.

Одлуке другостепеног суда о жалби

Члан 373.

Другостепени суд може у седници већа или на основу одржане расправе:

- 1) одбацити жалбу као неблаговремену, непотпуну или као недозвољену;
- 2) одбити жалбу као неосновану и потврдити првостепену пресуду;
- 3) укинути пресуду и упутити предмет првостепеном суду на поновно суђење;
- 4) укинути првостепену пресуду и одбацити тужбу;
- 5) преиначити првостепену пресуду и одлучити о захтевима странака.

Другостепени суд може укинути првостепену пресуду и само у погледу износа тужбеног захтева кад нађе да у погледу одлуке о основу тужбеног захтева не постоје разлози због којих се пресуда побија, као ни разлози на које пази по службеној дужности.

Другостепени суд није везан предлогом жалбе.

Члан 374.

Неблаговремену, непотпуну или недозвољену жалбу одбаћиће другостепени суд решењем, ако то није учинио првостепени суд (члан 365).

Члан 375.

Другостепени суд ће пресудом одбити жалбу као неосновану и потврдити првостепену пресуду кад нађе да не постоје разлози због којих се пресуда побија, као ни разлози на које пази по службеној дужности.

Члан 376.

Другостепени суд ће решењем укинути првостепену пресуду ако утврди да постоји битна повреда одредаба парничног поступка (члан 361) и вратиће предмет истом првостепеном суду или ће га уступити надлежном првостепеном суду ради одржавања нове главне расправе. У овом решењу другостепени суд ће одлучити и које се спроведене радње, захваћене битном повредом одредаба парничног поступка, укидају.

Ако су у поступку пред првостепеним судом учињене повреде одредаба из члана 361. став 2. тач. 2, 3. и 10, другостепени суд ће укинути првостепену пресуду и одбацити тужбу.

Ако је у поступку пред првостепеним судом учињена повреда одредаба из члана 361. став 2. тачка 9. другостепени суд ће, с обзиром на природу повреде, укинути првостепену пресуду и вратити предмет надлежном првостепеном суду, или ће укинути првостепену пресуду и одбацити тужбу.

Члан 377.

Другостепени суд ће решењем укинути пресуду првостепеног суда и вратити предмет том суду на поновно суђење ако сматра да због нових чињеница и нових доказа (члан 359) ради правилног утврђивања

чињеничног стања треба одржати нову главну расправу пред првостепеним судом.

Другостепени суд ће решењем укинути првостепену пресуду и вратити предмет првостепеном суду на поновно суђење и кад је због погрешне примене материјалног права чињенично стање било непотпуно утврђено.

Члан 378.

Кад другостепени суд укине пресуду првостепеног суда и врати предмет истом суду на поновно суђење, може наредити да се нова главна расправа одржи пред другим већем или судијом.

Члан 379.

Ако је првостепеном пресудом прекорачен тужбени захтев тиме што је досуђено више од онога што је тражено, другостепени суд ће укинути првостепену пресуду у делу у коме је прекорачен тужбени захтев.

Ако је првостепеном пресудом прекорачен тужбени захтев тако што је одлучено о нечем другом, а не о ономе што је тужбом тражено, другостепени суд ће укинути првостепену пресуду и предмет вратити на поновно суђење.

Члан 380.

Другостепени суд ће пресудом преиначити првостепену пресуду:

1) ако је на основу расправе утврдио друкчије чињенично стање него што је оно у првостепеној пресуди;

2) ако је првостепени суд погрешно оценио исправе или посредно изведене доказе, а одлука првостепеног суда је заснована искључиво на тим доказима;

3) ако је првостепени суд из чињеница које је утврдио извео неправилан закључак о постојању других чињеница, а на тим чињеницама је заснована пресуда;

4) ако сматра да је чињенично стање у првостепеној пресуди правилно утврђено, али да је првостепени суд погрешно применио материјално право.

Члан 381.

Другостепени суд не може да преиначи пресуду на штету странке која се жалила, ако је само она изјавила жалбу.

Члан 382.

У образложењу пресуде, односно решења другостепени суд треба да оцени жалбене наводе од значаја и да наведе разлоге које је узео у обзир по службеној дужности.

Ако се првостепена пресуда укида због битних повреда одредаба парничног поступка, у образложењу треба навести све одредбе које су повређене, у чему се повреде састоје и све уочене недостатке који су од утицаја за доношење правилне одлуке.

Ако се првостепена пресуда укида и предмет враћа првостепеном суду на поновно суђење због погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања, навешће се у чему се састоје недостаци и зашто су нове чињенице и докази важни и од утицаја за доношење правилне одлуке.

Ако се првостепена пресуда укида и предмет враћа првостепеном суду на поновно суђење, кад је због погрешне примене материјалног права чињенично стање непотпуно утврђено, другостепени суд ће указати зашто су нове чињенице и докази од утицаја за доношење правилне одлуке.

Члан 383.

Другостепени суд је дужан да врати списе првостепеном суду у року до 30 дана од дана доношења одлуке.

Члан 384.

Првостепени суд је дужан да одмах по пријему решења другостепеног суда закаже рочиште за главну расправу у року до 30 дана од дана пријема решења другостепеног суда.

Првостепени суд је дужан да изведе све парничне радње и да расправи сва спорна питања на која је указао другостепени суд у свом решењу.

На новој главној расправи странке могу износити нове чињенице и предлагати нове доказе.

Ако пресуда буде укинута због тога што је пресуду донео ненадлежан суд, нова расправа пред првостепеним судом одржаће се по одредбама које важе за одржавање главне расправе у случају кад се промени веће (члан 317).

2. Жалба против решења

Члан 385.

Против решења првостепеног суда дозвољена је жалба, ако у овом закону није одређено да жалба није дозвољена.

Ако овај закон изричито одређује да посебна жалба није дозвољена, решење првостепеног суда може се побијати само у жалби против коначне одлуке.

Члан 386.

Благовремено поднета жалба задржава извршење решења, ако овим законом није друкчије прописано.

Решење против кога није дозвољена посебна жалба може се одмах извршити.

Члан 387.

Решавајући о жалби, другостепени суд може:

- 1) одбацити жалбу као неблаговремену, непотпуну или недозвољену (члан 365. ст. 1–3. и члан 385. став 1);
- 2) одбити жалбу као неосновану и потврдити решење првостепеног суда;
- 3) преиначити решење или га укинути и по потреби предмет вратити на поновни поступак.

Члан 388.

У поступку по жалби против решења сходно ће се примењивати одредбе које важе за жалбу против пресуде, осим одредаба о одговору на жалбу и о одржавању расправе пред другостепеним судом.

Глава двадесет осма **ВАНРЕДНИ ПРАВНИ ЛЕКОВИ**

1. Жалба са алтернативним предлогом за ревизијско одлучивање (директна ревизија)

Члан 389.

Против пресуде донете у првом степену против које је дозвољена ревизија странке могу изјавити жалбу Врховном суду Србије у року од 15 дана од дана достављања пресуде, ако странка у жалби предложи да о овом леку одлучује Врховни суд Србије, а противна странка се с тим сагласи.

Пресуда се може побијати овим правним леком, у парницама у којима је допуштена ревизија, само због погрешне примене материјалног права и битне повреде из члана 361. став 2. тачка 5. овог закона.

Члан 390.

Жалба се изјављује суду који је изрекао првостепену пресуду у довољном броју примерака за суд и противну странку.

Жалбу из става 1. овог члана првостепени суд доставља на обавезан одговор супротној странци уз обавештење да се у одговору на жалбу може сагласити да о овој жалби одлучује Врховни суд Србије.

Кад се противна страна сагласи да о правном леку одлучује Врховни суд Србије, а Врховни суд Србије прихвати да о њему одлучује због потребе уједначавања судске праксе заузимањем става о неком спорном правном питању, сматра се да је жалба против првостепене пресуде повучена.

У поступку по овом правном леку странку која је физичко лице мора заступати адвокат.

Ако се странка у одговору на жалбу не сагласи да о изјављеном правном леку непосредно одлучује Врховни суд Србије или странке није заступао адвокат у поступку по овом правном леку, другостепени суд одлучиће о жалби на првостепену пресуду по општим правилима.

Члан 391.

Првостепени суд ће по пријему одговора на жалбу, уколико нема услова да поступи у смислу члана 365. овог закона, доставити жалбу и одговор на жалбу са свим списима другостепеном суду.

Другостепени суд је дужан да, уколико не одбаци жалбу, достави предмет Врховном суду Србије.

Члан 392.

О допуштености правног лека из члана 389. овог закона Врховни суд Србије одлучује у већу од три судије.

О основаности овог правног лека одлучује веће састављено од пет судија.

Врховни суд Србије испитује побијану пресуду у границама разлога наведених у овом правном леку.

Одлука се доноси у року од три месеца од дана пријема предмета у Врховни суд Србије.

Члан 393.

Врховни суд Србије може одбити правни лек из члана 389. овог закона и потврдити првостепену пресуду или преиначити првостепену пресуду.

2. Ревизија

Члан 394.

Против правноснажне пресуде донесене у другом степену, странке могу изјавити ревизију у року од 30 дана од дана достављања преписа пресуде.

Ревизија није дозвољена о имовинскоправним споровима кад се тужбени захтев односи на потраживање у новцу, на предају ствари или извршење неке друге чинидбе, ако вредност предмета спора побијеног дела правноснажне пресуде не прелази 500.000 динара.

Ревизија није дозвољена о имовинскоправним споровима кад се тужбени захтев не односи на потраживање у новцу, предају ствари или извршење неке друге чинидбе, ако вредност предмета спора не прелази 500.000 динара.

Изузетно, и кад се ради о тужбеном захтеву из ст. 2. и 3. овог члана, ревизија је увек дозвољена:

1) у парницама о праву на издржавање или о праву на укидање издржавања;

2) у споровима о праву на накнаду штете због изгубљеног издржавања услед смрти даваоца издржавања;

3) у имовинским споровима који настану из противуставних и противзаконитих појединачних аката и радњи којим се правна или физичка лица зависно од седишта, односно пребивалишта стављају у неравноправан положај на јединственом тржишту или на други начин нарушава јединство тржишта, укључујући и парнице о накнади штете, која се тим проузрокује;

4) у споровима због повреде ауторског права, заштите и употребе проналаска и техничких унапређења, узорака, модела и жигова, фирме или назива, као и у споровима из нелојалне утакмице и монополистичких понашања кад се не односе на имовинскоправни захтев.

Члан 395.

Ревизија је изузетно дозвољена и против другостепене пресуде, која се не би могла побијати ревизијом по одредбама члана 394. овог закона, кад је по оцени апелационог суда о допуштености ове ревизије, потребно да се размотре правна питања од општег интереса, уједначи судска пракса или кад је потребно ново тумачење права.

Члан 396.

О ревизији одлучује Врховни суд Србије.

Члан 397.

Подносена ревизија не задржава извршење правноснажне пресуде против које је изјављена.

Члан 398.

Ревизија се може изјавити:

1) због битне повреде одредаба парничног поступка из члана 361. став 2, осим тачке 4;

2) због битне повреде одредаба парничног поступка из члана 361. став 1. овог закона која је учињена у поступку пред другостепеним судом;

3) због погрешне примене материјалног права;

4) због прекорачења тужбеног захтева само ако је та повреда учињена тек у поступку пред другостепеним судом.

Ревизија се не може изјавити због погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања.

Члан 399.

Ревизијски суд испитује побијану пресуду само у оном делу у коме се она побија ревизијом и у границама разлога наведених у ревизији, пазећи по службеној дужности на битну повреду одредаба парничног поступка из члана 361. став 2. тачка 9. овог закона и на правилну примену материјалног права.

Члан 400.

Ревизија се подноси суду који је изрекао првостепену пресуду.

Члан 401.

Неблаговремену, непотпуну или недозвољену ревизију, осим из члана 389. овог закона, одбаћиће решењем председник већа првостепеног суда, без одржавања рочишта.

Ревизија је недозвољена:

- 1) ако је ревизију изјавило лице које није овлашћено на подношење ревизије;
- 2) ако је ревизију изјавило лице које није адвокат;
- 3) ако је ревизију изјавило лице које је одустало од ревизије;
- 4) ако лице које је изјавило ревизију нема правни интерес за подношење ревизије;
- 5) ако је ревизија изјављена против пресуде против које се по закону не може поднети, осим из члана 393. овог закона.

Члан 402.

Примерак благовремене, потпуне и дозвољене ревизије председник већа првостепеног суда доставиће противној странци и јавном тужиоцу надлежном за подизање захтева за заштиту законитости (члан 416) у року од осам дана.

Јавном тужиоцу доставиће се, заједно са ревизијом, и препис пресуде против које је ревизија изјављена.

У року од 15 дана од дана достављања ревизије противна странка може поднети суду одговор на ревизију.

По пријему одговора, или по протеку рока за одговор, председник већа првостепеног суда ће доставити ревизију и одговор на ревизију, са свим списима, ревизијском суду преко другостепеног суда, у року од 15 дана.

Члан 403.

О ревизији ревизијски суд одлучује без расправе.

Члан 404.

Неблаговремену, непотпуну или недозвољену ревизију одбацити ревизијски суд решењем ако то, у границама својих овлашћења (члан 401), није учинио првостепени суд.

Члан 405.

Ревизијски суд ће пресудом одбити ревизију као неосновану ако утврди да не постоје разлози због којих је ревизија изјављена, као ни разлози на које пази по службеној дужности.

Ревизијски суд неће детаљно образлагати пресуду којом се ревизија одбија као неоснована, ако закључи да то није потребно због тога што се у ревизији понављају жалбени разлози или кад се образлагањем пресуде којом се ревизија одбија не би постигло ново тумачење права нити допринело уједначеном тумачењу права.

Члан 406.

Ако утврди да постоји битна повреда одредаба парничног поступка из члана 361. ст. 1. и 2. овог закона због које се ревизија може изјавити, ревизијски суд ће решењем укинути у целини или делимично пресуду другостепеног и првостепеног суда или само пресуду другостепеног суда и предмет вратити на поновно суђење истом или другом већу првостепеног или другостепеног суда, односно другом надлежном суду.

Ако је у поступку пред првостепеним или другостепеним судом учињена повреда из члана 361. став 2. тач. 2, 3. и 10. овог закона ревизијски суд ће укинути решењем донесене одлуке и одбацити тужбу.

Ако је у поступку пред првостепеним или другостепеним судом учињена повреда из члана 361. став 2. тачка 9. овог закона, ревизијски суд, с обзиром на природу повреде, поступиће према одредбама ст. 1. или 2. овог члана.

Члан 407.

Ако ревизијски суд утврди да је материјално право погрешно примењено, пресудом ће усвојити ревизију и преиначити побијану пресуду.

Ако ревизијски суд нађе да је због погрешне примене материјалног права чињенично стање непотпуно утврђено и да због тога нема услова за преиначење побијане пресуде, решењем ће усвојити ревизију, укинути у целини или делимично пресуду првостепеног и другостепеног суда или само пресуду другостепеног суда и предмет вратити на поновно суђење истом или другом већу првостепеног, односно другостепеног суда.

Члан 408.

Ако утврди да је другостепеном пресудом прекорачен тужбени захтев тиме што је досуђено више од онога што је тражено, ревизијски суд ће укинути другостепену пресуду у делу у коме је прекорачен тужбени захтев.

Ако је другостепеном пресудом прекорачен тужбени захтев тако што је одлучено о нечем другом, а не о ономе што је тужбом тражено, ревизијски суд ће укинути другостепену пресуду и предмет вратити на поновно суђење.

Члан 409.

Ако се приликом одлучивања о ревизији изјављеној о спору из члана 394. став 4. тачка 3. овог закона оправдано посумња да су чињенице на којима је побијана одлука заснована правилно утврђене, ревизијски суд ће решењем укинути побијану одлуку, а по потреби и одлуке судова нижег степена, и предмет вратити на поновно суђење истом или другом већу првостепеног или другостепеног суда, односно другом надлежном суду.

Члан 410.

Одлука ревизијског суда доставља се првостепеном суду преко другостепеног суда.

Примерак одлуке ревизијског суда доставља се и јавном тужиоцу (члан 416).

Члан 411.

Ако у чл. 394–410. овог закона није што друго одређено, у поступку поводом ревизије сходно ће се примењивати одредбе овог закона о жалби против пресуде из члана 342, 356. ст. 2. и 3, чл. 357, 358. и 363, члана 366. ст. 2. и 3, члана 367. став 2, чл. 368, 373, 378. и чл. 381–384. овог закона.

Члан 412.

Странке могу изјавити ревизију и против решења другостепеног суда којим је поступак правноснажно завршен.

Ревизија против решења из става 1. овог члана није дозвољена у споровима у којима не би била дозвољена ревизија против правноснажне пресуде (члан 394. ст. 2. и 3).

Ревизија је увек дозвољена против решења другостепеног суда којим се изјављена жалба одбацује, односно којим се потврђује решење првостепеног суда о одбацивању ревизије.

Ревизија је увек дозвољена и против решења другостепеног суда којим је правноснажно одлучено о предлогу за понављање поступка.

У поступку поводом ревизије против решења сходно ће се примењивати одредбе овог закона о ревизији против пресуде.

3. Захтев за заштиту законитости

Члан 413.

Јавни тужилац може подићи захтев за заштиту законитости против правноснажне судске одлуке по службеној дужности или на предлог странке у року од три месеца.

Рок за подизање захтева за заштиту законитости из става 1. овог члана рачуна се:

1) против одлуке донесене у првом степену против које није изјављена жалба – од дана кад се та одлука више није могла побијати жалбом;

2) против одлуке донесене у другом степену против које није изјављена ревизија – од дана кад је та одлука достављена оној странци којој је доцније достављена.

Против одлуке из става 1. овог члана донесене у другом степену, против које су странке изјавиле ревизију, јавни тужилац може подићи захтев за заштиту законитости само у року од 30 дана од дана кад му је достављена ревизија оне странке чија му је ревизија раније достављена (члан 402. став 1).

Захтев за заштиту законитости није дозвољен против одлуке коју је поводом ревизије или захтева за заштиту законитости донео суд надлежан да одлучује о тим правним лековима (члан 396).

Члан 414.

Против правноснажне одлуке донесене у спору који се односи на уговор о промету непокретности, јавни тужилац може у року од годину дана подићи захтев за заштиту законитости због тога што је уговор по својој садржини или циљу противан принудним прописима, јавном поретку и правилима морала. Овај рок рачуна се од дана правноснажности одлуке, а ако је против одлуке била изјављена ревизија – од дана доношења одлуке ревизијског суда којом је поступак завршен.

Члан 415.

О захтеву за заштиту законитости одлучује Врховни суд Србије.

Члан 416.

Захтев за заштиту законитости против одлуке из члана 413. овог закона подиже јавни тужилац одређен законом.

Члан 417.

Јавни тужилац може подићи захтев за заштиту законитости због битне повреде одредаба парничног поступака из члана 361. став 2. тачка 5. овог закона.

Члан 418.

Уколико јавни тужилац не подигне захтев за заштиту законитости у роковима предвиђеним законом, странка која је поднела предлог, овлашћена је да у року од 30 дана од дана пријема обавештења да јавни тужилац неће изјавити захтев за заштиту законитости сама изјави овај правни лек.

Члан 419.

Ако су против исте одлуке поднесени и ревизија и захтев за заштиту законитости, Врховни суд Србије ће одлучити о тим правним лековима једном одлуком.

Члан 420.

О седници на којој ће суд одлучити о захтеву за заштиту законитости обавестиће се подносилац захтева.

На седницу на којој ће суд одлучити о захтеву за заштиту законитости неће се позивати странка која није ставила предлог за изјављивање овог правног лека.

Ако са седнице изостане подносилац захтева, расправљаће се о изјављеном правном леку и одлучити.

Седница почиње извештајем известиоца који излаже стање ствари не дајући своје мишљење о основаности изјављеног правног лека. После тога прочитаће се пресуда или део пресуде на који се односи изјављени правни лек, а по потреби и записници из списка. Затим ће подносилац захтева образложити изјављени правни лек.

Члан 421.

Кад одлучује о захтеву за заштиту законитости, Врховни суд Србије испитује само оне повреде на које је указао подносилац захтева.

Ако у чл. 413–420. овог закона није што друго одређено, у поступку поводом захтева за заштиту законитости сходно ће се примењивати одредбе члана 397, чл. 400– 406, 410. и 411. овог закона.

4. Понављање поступка

Члан 422.

Поступак који је одлуком суда правноснажно завршен може се по предлогу странке поновити:

1) ако којој странци незаконитим поступањем, а нарочито пропуштањем достављања, није била дата могућност да расправља пред судом;

2) ако је у поступку као тужилац или тужени учествовало лице које не може бити странка у поступку, или ако странку која је правно лице

није заступало овлашћено лице, или ако парнично неспособну странку није заступао законски заступник, или ако законски заступник, односно пуномоћник странке није имао потребно овлашћење за вођење парнице или за поједине радње у поступку, уколико вођење парнице, односно вршење појединих радњи у поступку није било накнадно одобрено;

3) ако се одлука суда заснива на лажном исказу сведока или вештака;

4) ако се одлука суда заснива на исправи која је фалсификована или у којој је оверен неистинит садржај;

5) ако је до одлуке суда дошло услед кривичног дела судије, односно судије–поротника, законског заступника или пуномоћника странке, противне странке или ког трећег лица;

6) ако странка стекне могућност да употреби правноснажну одлуку суда која је раније међу истим странкама донета о истом захтеву;

7) ако се одлука суда заснива на другој одлуци суда или на одлуци неког другог органа, а та одлука буде правноснажно преиначена, укинута, односно поништена;

8) ако је накнадно пред надлежним органом правноснажно решено претходно питање (члан 12) на коме је одлука заснована;

9) ако странка сазна за нове чињенице или нађе или стекне могућност да употреби нове доказе на основу којих је за странку могла бити донета повољнија одлука да су те чињенице или докази били употребљени у ранијем поступку;

10) ако је, по правноснажно окончаном поступку пред домаћим судом, Европски суд за људска права донео одлуку о истом или сличном правном односу против Србије и Црне Горе.

Члан 423.

Из разлога наведених у члану 422. тач. 1. до 3. овог закона не може се захтевати понављање поступка ако је тај разлог био без успеха изнет у ранијем поступку.

Због околности наведених у члану 422. тач. 1, 7, 8. и 9. овог закона, понављање поступка може се дозволити само ако странка без своје кривице није могла те околности да изнесе пре него што је ранији поступак завршен правноснажном судском одлуком.

Члан 424.

Предлог за понављање поступка подноси се у року од тридесет дана, и то:

1) у случају из члана 422. тачка 1. овог закона, од дана кад је одлука достављена странци;

2) у случају из члана 422. тачка 2. овог закона, ако је у поступку као тужилац или тужени учествовало лице које не може бити странка у поступку, од дана када је одлука достављена том лицу; ако странку која је правно лице није заступало овлашћено лице, или ако парнично неспособну странку није заступао законски заступник, од дана кад је одлука достављена странци, односно њеном законском заступнику, а ако законски

заступник, односно пуномоћник странке није имао потребно овлашћење за вођење парнице или за поједине радње у поступку, од дана кад је странка сазнала за овај разлог;

3) у случајевима из члана 422. тач. 3–5. овог закона, од дана кад је странка сазнала за правноснажну пресуду у кривичном поступку, а ако се кривични поступак не може спровести, онда од дана кад је сазнала за обуставу тог поступка или за околности због којих се поступак не може покренути;

4) у случајевима из члана 422. тач. 6. и 7. овог закона, од дана кад је странка могла употребити правноснажну одлуку која је разлог за понављање поступка;

5) у случају из члана 422. тачка 8. овог закона, од дана када је одлука којом је надлежни орган правноснажно решио претходно питање на коме је одлука заснована достављена странци;

6) у случају из члана 422. тачка 9. овог закона, од дана кад је странка могла изнети суду нове чињенице, односно нова доказна средства.

Ако би рок одређен у ставу 1. овог члана почео да тече пре него што је одлука постала правноснажна, тај ће се рок рачунати од правноснажности одлуке ако против ње није био изјављен правни лек, односно од достављања правноснажне одлуке вишег суда изречене у последњем степену.

По протеку рока од пет година од дана кад је одлука постала правноснажна, предлог за понављање поступка не може се поднети, осим ако се понављање тражи из разлога наведених у члану 422. тач. 1, 2. и 10. овог закона.

Члан 425.

Предлог за понављање поступка подноси се увек суду који је донео одлуку у првом степену.

У предлогу се нарочито морају навести: законски основ по коме се тражи понављање, околности из којих произлази да је предлог поднесен у законском року и докази којима се поткрепљују наводи предлагача.

Члан 426.

Неблаговремене (члан 424), непотпуне (члан 425. став 2) или недозвољене (члан 424) предлоге за понављање поступка одбациће решењем председник већа без одржавања рочишта.

Ако председник већа не одбаци предлог, доставиће примерак предлога противној странци по одредбама члана 136. овог закона, која има право да у року од 15 дана одговори на предлог. Кад суду стигне одговор на предлог или кад протекне рок за давање одговора, председник већа одредиће рочиште за расправљање о предлогу.

Ако се понављање поступка захтева из разлога наведеног у члану 422. тачка 9. овог закона, председник већа може расправљање о предлогу за понављање поступка спојити са расправљањем о главној ствари.

Члан 427.

Рочиште за расправљање о предлогу за понављање поступка држи се пред председником већа првостепеног суда, осим ако расправљање о предлогу није спојено са расправљањем о главној ствари.

Члан 428.

По одржаном рочишту за расправљање о предлогу, председник већа првостепеног суда доноси одлуку о предлогу, осим ако се разлог за понављање поступка односи искључиво на поступак пред вишим судом (члан 429).

У решењу којим се дозвољава понављање поступка изрећи ће се да се укида одлука донета у ранијем поступку.

Председник већа одредиће главну расправу тек по правноснажности решења којим се дозвољава понављање поступка, али у том решењу може одлучити да се одмах отпочне расправљање о главној ствари. На новој главној расправи странке могу да износе нове чињенице и да предлажу нове доказе.

Против решења којим се дозвољава понављање поступка није дозвољена посебна жалба ако је председник већа одлучио да се одмах отпочне расправљање о главној ствари.

Ако је председник већа дозволио понављање поступка и одлучио да се одмах расправља о главној ствари, или ако се о предлогу за понављање поступка расправљало заједно са главном ствари, решење којим се дозвољава понављање поступка и укида одлука донета у ранијем поступку уноси се у одлуку о главној ствари.

Члан 429.

Ако се разлог за понављање поступка односи искључиво на поступак пред вишим судом, председник већа првостепеног суда ће по одржаном рочишту за расправљање о предлогу за понављање поступка доставити предмет том вишем суду ради доношења одлуке.

Кад предмет стигне вишем суду, председник већа поступиће по одредбама члана 368. овог закона.

О предлогу за понављање поступка виши суд одлучује без расправе.

Кад виши суд нађе да је оправдан предлог за понављање поступка и да није потребно да се држи нова главна расправа, укинуће своју одлуку, као и одлуку вишег суда ако таква постоји, и донеће нову одлуку о главној ствари.

5. Однос између предлога за понављање поступка и других ванредних правних лекова

Члан 430.

Ако у року за изјављивање ревизије странка поднесе предлог за понављање поступка само из разлога због којих се може изјавити и ревизија, сматраће се да је странка изјавила ревизију.

Ако странка изјави ревизију због разлога из члана 361. став 2. тачка 10. овог закона и истовремено или после тога поднесе предлог за понављање поступка због било ког разлога из члана 422. овог закона, суд ће застати са поступком поводом предлога за понављање поступка до завршетка поступка по ревизији.

Ако странка изјави ревизију из било ког разлога, осим због разлога из члана 361. став 2. тачка 10. овог закона, и истовремено или после тога поднесе предлог за понављање поступка због разлога из члана 422. тач. 3. до 5. овог закона који су поткрепљени правноснажном пресудом донесеном у кривичном поступку, суд ће застати са поступком по ревизији до завршетка поступка поводом предлога за понављање поступка.

У свим осталим случајевима у којима странка изјави ревизију и истовремено или после тога поднесе предлог за понављање поступка, суд ће одлучити који ће поступак наставити а са којим ће застати, узимајући у обзир све околности, а нарочито разлоге због којих су оба правна лека поднесена и доказе које су странке предложили.

Члан 431.

Одредбе члана 430. ст. 1. и 3. овог закона примениће се и кад је странка најпре поднела предлог за понављање поступка, а после тога изјавила ревизију.

У свим осталим случајевима у којима странка поднесе предлог за понављање поступка и после тога изјави ревизију суд ће по правилу застати са поступком по ревизији до завршетка поступка поводом предлога за понављање поступка, осим ако нађе да постоје озбиљни разлози да поступи друкчије.

Члан 432.

Решење из члана 430. овог закона доноси председник већа првостепеног суда ако предлог за понављање поступка стигне првостепеном суду пре него што је предмет поводом ревизије упућен ревизијском суду. Ако предлог за понављање поступка стигне пошто је предмет поводом ревизије упућен ревизијском суду, решење из члана 430. овог закона доноси ревизијски суд.

Решење из члана 431. овог закона доноси председник већа првостепеног суда, осим ако је предмет, у време кад ревизија стигне првостепеном суду, поводом предлога за понављање поступка упућен вишем суду ради доношења одлуке (члан 429. став 1), у ком случају решење доноси виши суд.

Против решења суда из ст. 1. и 2. овог члана није дозвољена жалба.

Члан 433.

Одредбе чл. 430. до 432. овог закона сходно ће се примењивати и кад јавни тужилац подигне захтев за заштиту законитости, а странка пре, истовремено или после тога поднесе предлог за понављање поступка.

Део трећи ПОСЕБНИ ПОСТУПЦИ

Глава двадесет девета ПОСТУПАК У ПАРНИЦАМА ИЗ РАДНИХ ОДНОСА

Члан 434.

Ако у овој глави не постоје посебне одредбе, у парницама из радних односа примењиваће се остале одредбе овог закона.

Члан 435.

У поступку у парницама из радних односа, а нарочито приликом одређивања рокова и рочишта, суд ће увек обраћати нарочиту пажњу на потребу хитног решавања радних спорова.

Члан 436.

У току поступка суд може и по службеној дужности одредити привремене мере које се примењују у извршном поступку ради спречавања насилног поступања или ради отклањања ненакнадиве штете.

Суд ће одлуку о одређивању привремене мере по предлогу странке донети у року до осам дана од дана предаје предлога.

Против решења о одређивању привремене мере није дозвољена посебна жалба.

Члан 437.

Суд ће у пресуди којом налаже извршење неке чинидбе одредити рок од осам дана за њено извршење.

Члан 438.

Рок за изјављивање жалбе износи осам дана.

Члан 439.

Ревизија је дозвољена у парницама о споровима о заснивању, постојању и престанку радног односа.

Глава тридесета
ПОСТУПАК У ПАРНИЦАМА ПОВОДОМ КОЛЕКТИВНИХ
УГОВОРА

Члан 440.

Ако у овој глави не постоје посебне одредбе о парницама поводом колективних уговора примењиваће се остале одредбе овог закона.

Члан 441.

У поступку у парницама поводом колективних уговора учесници у закључивању колективног уговора остварују заштиту права утврђених колективним уговором кад настане спор у поступку закључивања, односно измена и допуна колективног уговора уколико спор није решен мирним путем или путем арбитраже коју су образовали учесници колективног уговора у складу са одредбама посебног закона.

По правилима поступка у парницама поводом колективних уговора суд поступа и у случају спора о репрезентативности синдиката, односно удружења послодаваца у смислу одредаба посебног закона.

У поступку у парницама поводом колективних уговора једна од странака је репрезентативни синдикат.

Члан 442.

Суд ће увек приликом одређивања рокова и рочишта у поступку у парницама поводом колективних уговора обраћати нарочиту пажњу на потребу хитног решавања ових спорова.

Члан 443.

Суд ће у пресуди којом налаже извршење неке чинидбе одредити рок за њено извршење.

Члан 444.

Рок за изјављивање жалбе износи осам дана.

Члан 445.

У парницама поводом колективних уговора ревизија је дозвољена.

Глава тридесет прва

ПОСТУПАК У ПАРНИЦАМА ЗБОГ СМЕТАЊА ДРЖАВИНЕ

Члан 446.

Ако у овој глави не постоје посебне одредбе у парницама због сметања државине примењиваће се остале одредбе овог закона.

Члан 447.

Приликом одређивања рокова и рочишта по тужбама због сметања државине суд ће увек обраћати нарочиту пажњу на потребу хитног решавања према природи сваког појединог случаја.

Члан 448.

Расправљање о тужби због сметања државине ограничиће се само на претресање и доказивање чињеница последњег стања државине и насталог сметања. Искључено је претресање о праву на државину, о правном основу, савесности или несавесности државине или о захтевима за накнаду штете.

Одлуку о захтеву суд ће донети у року до 90 дана.

Члан 449.

У току поступка суд може по службеној дужности и без саслушања противне странке одредити привремене мере које се примењују у извршном поступку ради отклањања хитне опасности противправног оштећења или спречавања насиља или отклањања ненакнадиве штете.

Суд ће одлуку о одређивању привремене мере по предлогу странке донети у року до осам дана од дана предаје предлога.

Против решења о одређивању привремене мере није дозвољена посебна жалба.

Члан 450.

Рок за испуњење дужности које су наложене странкама суд ће одредити према околностима појединог случаја.

Рок за изјављивање жалбе износи осам дана.

Из важних разлога суд може одлучити да жалба не задржава извршење решења.

У поступку по жалби против првостепене одлуке донете у парници због сметања државине сходно се примењују одредбе члана 369. став 3 . и чл. 370. и 371. овог закона.

Против решења донесених у парницама због сметања државине ревизија није дозвољена.

Члан 451.

Тужилац губи право да у извршном поступку захтева извршење решења којим се туженом по тужби због сметања државине налаже извршење одређене радње, ако није захтевао извршење у року од 30 дана по протеку рока који је решењем одређен за извршење те радње.

Члан 452.

Понављање правноснажно завршеног поступка због сметања државине дозвољено је само из разлога предвиђених у члану 422. тач. 1. и 2. овог закона у року од 30 дана од правноснажности решења о сметању поседа.

Глава тридесет друга ИЗДАВАЊЕ ПЛатНОГ НАЛОГА

Члан 453.

Кад се тужбени захтев односи на доспело потраживање у новцу, а то се потраживање доказује веродостојном исправом приложеном тужби у изворнику или овереном препису, суд ће издати налог туженом да испуни тужбени захтев (платни налог).

Као веродостојне исправе сматрају се нарочито:

- 1) јавне исправе;
- 2) приватне исправе на којима је потпис обвезника оверио орган надлежан за оверавање;
- 3) менице и чекови са протестом и повратним рачунима ако су они потребни за заснивање захтева;
- 4) изводи из оверених пословних књига;
- 5) фактуре;
- 6) исправе које по посебним прописима имају значај јавних исправа.

Платни налог издаће суд иако тужилац у тужби није предложио издавање платног налога, а испуњени су сви услови за издавање платног налога.

Кад се на основу веродостојне исправе може тражити извршење по Закону о извршном поступку, суд ће издати платни налог само ако тужилац учини вероватним постојање правног интереса за издавање платног налога.

Ако тужилац не учини вероватним постојање правног интереса за издавање платног налога, суд ће тужбу одбацити.

Члан 454.

Кад се тужбени захтев односи на доспело потраживање у новцу које не прелази износ од 100.000 динара, суд ће издати платни налог против туженог иако тужби нису приложене веродостојне исправе, али је у тужби изнет основ и висина дуговања и назначени су докази на основу којих се може утврдити истинитост тужбених навода.

Платни налог из става 1. овог члана може се издати само против главног дужника.

Члан 455.

Платни налог издаје председник већа, без одржавања рочишта.

У платном налогу суд ће изрећи да је тужени дужан у року од осам дана, а у меничним и чековним споровима у року од три дана, по пријему платног налога да испуни захтев тужбе заједно са трошковима које је суд одмерио, или у истом року да подигне приговоре против платног налога. У платном налогу суд ће туженог упозорити да ће одбацити неблаговремено поднесене приговоре.

Платни налог доставља се обема странкама.

Туженоме се уз платни налог доставља и примерак тужбе са прилозима.

Члан 456.

Ако суд не усвоји предлог за издавање платног налога, наставиће поступак по тужби по одредбама закона које важе за општи парнични поступак.

Против решења суда којим се не усваја предлог за издавање платног налога није дозвољена жалба.

Члан 457.

Платни налог тужени може да побија само приговором. Ако се платни налог побија једино у погледу одлуке о трошковима, ова се одлука може побијати само жалбом против решења.

У делу у коме није нападнут приговором, платни налог постаје правноснажан.

Члан 458.

Неблаговремене, непотпуне или недозвољене приговоре одбаћиће суд без одржавања рочишта.

Ако су приговори поднети благовремено, суд ће заказати одмах рочиште за главну расправу.

У току главне расправе странке могу да износе нове чињенице и да предлажу нове доказе, а тужени може истицати и нове приговоре у погледу побијаног дела платног налога.

У одлуци о главној ствари суд ће одлучити да ли се платни налог у целини или делимично одржава на снази или се укида.

Члан 459.

Ако тужени приговори да нису постојали законски основи за издавање платног налога (чл. 453. и 454), или да постоје сметње за даљи ток поступка, суд ће прво да одлучи о том приговору. Ако нађе да је такав приговор основан, укинуће решењем платни налог и по правноснажности решења отпочеће расправљање о главној ствари, кад таквом расправљању има места.

Ако суд не усвоји овај приговор, прећи ће на расправљање о главној ствари, а решење суда унеће се у одлуку о главној ствари.

Ако поводом приговора недоследности суд нађе да је захтев тужбе доспео после издавања платног налога, али пре закључења главне расправе, суд ће пресудом укинути платни налог и одлучити о тужбеном захтеву (члан 331. став 1).

Члан 460.

Суд се може по службеној дужности огласити месно ненадлежним најдоцније до издавања платног налога.

Тужени може истаћи приговор месне ненадлежности само у приговору против платног налога.

Члан 461.

Ако се суд после издавања платног налога огласи стварно ненадлежним, укинуће платни налог и по правноснажности решења о ненадлежности уступиће предмет надлежном суду.

Ако суд после издавања платног налога утврди да је месно ненадлежан, неће укинути платни налог, него ће по правноснажности решења којим се огласио ненадлежним уступити предмет надлежном суду.

Члан 462.

Кад суд у случајевима предвиђеним овим законом донесе решење којим се одбацује тужба, укинуће и платни налог.

Члан 463.

Тужилац може повући тужбу без пристанка туженог само до подношења приговора. Ако се тужба повуче, суд ће решењем укинути платни налог.

Ако тужени до закључења главне расправе одустане од свих поднетих приговора, платни налог остаје на снази.

Члан 464.

У поступку за издавање платног налога пред трговинским судовима исправа на основу које се издаје платни налог не мора бити приложена у изворнику или у овереном препису.

Препис ове исправе може да овери овлашћени радник правног лица.

Глава тридесет трећа

ПОСТУПАК У ПАРНИЦАМА О СПОРОВИМА МАЛЕ ВРЕДНОСТИ

Члан 465.

Ако у овој глави не постоје посебне одредбе, у поступку о споровима мале вредности примењиваће се остале одредбе овог закона.

Члан 466.

Уз позив за главну расправу туженом ће се доставити тужба, ако му већ раније није била достављена.

Члан 467.

Спорови мале вредности, у смислу одредаба ове главе, јесу спорови у којима се тужбени захтев односи на потраживање у новцу који не прелази износ од 100.000 динара.

Као спорови мале вредности сматрају се и спорови у којима се тужбени захтев не односи на потраживање у новцу, а тужилац је у тужби навео да пристаје да уместо испуњења одређеног захтева прими одређени новчани износ који не прелази износ из става 1. овог члана (члан 34. став 1).

Као спорови мале вредности сматрају се и спорови у којима предмет тужбеног захтева није новчани износ већ предаја покретне ствари, чија вредност, коју је тужилац у тужби навео, не прелази износ из става 1. овог члана (члан 34. став 2).

Члан 468.

Не сматрају се споровима мале вредности, у смислу одредаба ове главе, спорови о непокретностима, спорови из радних односа и спорови због сметања државине.

Члан 469.

Поступак о споровима мале вредности спроводиће се и поводом приговора против платног налога, ако вредност оспореног дела платног налога не прелази износ од 100.000 динара.

Члан 470.

Поступак о споровима мале вредности спроводи се пред нижим судовима првог степена, ако овим законом није друкчије одређено.

Члан 471.

У поступку о споровима мале вредности не доставља се тужба туженом на одговор.

У овим парницама не заказује се и не одржава се припремно рочиште.

Члан 472.

У поступку о споровима мале вредности дозвољена је посебна жалба само против решења којим се окончава поступак.

Остала решења против којих је по овом закону дозвољена жалба могу се побијати само жалбом против одлуке којом се поступак окончава.

Решења из става 2. овог члана не достављају се странкама, већ се објављују на рочишту и уносе у писмени састав одлуке.

Члан 473.

У поступку о споровима мале вредности, записник о главној расправи, поред података из члана 118. став 1. овог закона, садржи:

1) изјаве странака од битног значаја, а нарочито оне којима се, у целости или делимично, признаје тужбени захтев, одриче од тужбеног захтева, преиначава или повлачи тужба, или одриче од жалбе;

2) битну садржину изведених доказа;

3) одлуке против којих је дозвољена жалба и које су објављене на главној расправи;

4) да ли су странке биле присутне објављивању пресуде и, ако су биле присутне, да су поучене под којим условима могу изјавити жалбу.

Члан 474.

Ако тужилац преиначи тужбу тако да вредност предмета спора прелази износ од 100.000 динара, поступак ће се довршити по одредбама овог закона о редовном поступку.

Ако тужилац до закључења главне расправе која се води по одредбама овог закона о општем парничном поступку смањи тужбени захтев

тако да више не прелази износ од 100.000 динара, даљи поступак спровешће се по одредбама овог закона о поступку о споровима мале вредности.

Члан 475.

Ако тужилац не дође на прво рочиште за главну расправу или на неко доцније рочиште а уредно је позван, сматраће се да је повукао тужбу.

Ако са ког доцнијег рочишта изостану обе странке тужба ће се сматрати повученом.

У позиву за главну расправу навешће се, поред осталог, да ће се сматрати да је тужилац повукао тужбу ако не дође на прво рочиште за главну расправу, да у овом поступку странке треба све чињенице и доказе да изнесу до закључења главне расправе, јер се у жалби против пресуде не могу износити нове чињенице и предлагати нови докази, као и да се одлука може побијати само због битне повреде одредаба парничног поступка и због погрешне примене материјалног права.

Члан 476.

Ако тужени не дође на рочиште за главну расправу, а уредно је позван, донеће се пресуда којом се усваја тужбени захтев (пресуда због изостанка).

Суд ће пресудом из става 1. овог члана одбити тужбени захтев ако су чињенице на којима се заснива тужбени захтев у супротности са доказима које је тужилац поднео или са општепознатим чињеницама.

Суд ће пресудом из става 1. овог члана одбити тужбени захтев ако се ради о захтеву којим странке не могу располагати (члан 3. став 3).

Члан 477.

Пресуда у поступку о споровима мале вредности објављује се одмах по закључењу главне расправе.

Препис пресуде се увек доставља странци која није била присутна објављивању, а странци која је била присутна објављивању само на њен захтев. Овај захтев странка може поставити најдоцније на рочишту на коме се пресуда објављује.

Приликом објављивања пресуде суд је дужан да поучи неку странку о условима под којима може изјавити жалбу (члан 478).

Члан 478.

Пресуда или решење којим се окончава парница у поступку о споровима мале вредности може се побијати само због битне повреде одредаба парничног поступка из члана 361. став 2. овог закона и због погрешне примене материјалног права.

Поводом жалбе у поступку о споровима мале вредности не примењују се одредбе члана 377. овог закона.

Против првостепене пресуде, односно решења из става 1. овог члана странке могу изјавити жалбу у року од осам дана.

Рок за жалбу рачуна се од дана објављивања пресуде, односно решења, а ако је пресуда, односно решење достављено странци, рок се рачуна од дана достављања.

У поступку о споровима мале вредности, рок из члана 333. став 2. и члана 343. став 1. овог закона износи осам дана.

Против одлуке другостепеног суда није дозвољена ревизија.

Глава тридесет четврта

ПОСТУПАК У ПРИВРЕДНИМ СПОРОВИМА

Члан 479.

У поступку у привредним споровима примењиваће се одредбе овог закона, ако у одредбама ове главе није што друго одређено.

Надлежност и састав суда

Члан 480.

За спрове ради утврђења постојања или непостојања уговора, ради извршења уговора, у споровима ради накнаде штете услед неизвршења уговора, поред опште месне надлежности, месно је надлежан суд места где је по споразуму странака, тужени дужан да изврши уговор.

За статусне спорове који настану поводом уписа у регистар, односно брисања из регистра, поред опште месно надлежног, месно је надлежан и суд према месту уписа у регистар.

За спорове који проистичу из уписа у регистар, односно брисања у регистар месно је надлежан суд према месту уписа у регистар.

Члан 481.

У првом степену суди судија појединац.

Кад суди у другом степену другостепено веће чине три судије.

Члан 482.

Заступник странке је лице уписано у регистар као овлашћено лице (статутарни заступник).

Члан 483.

Странка не може изменити нити опозвати радњу свог статутарног заступника.

Члан 484.

Отварањем поступка стечаја или ликвидације над правним лицем или предузетником престаје пуномоћје које је издао заступник правног лица.

По отварању поступка стечаја или ликвидације у поступцима који настају поводом стечајног поступка као и у поступцима који су текли пре отварања стечајног поступка па настављени након отварања наведених поступака, пуномоћници морају имати пуномоћје које је издао стечајни управник.

Члан 485.

У поступку у привредним споровима у жалби могу се износити нове чињенице и предлагати нови докази само ако жалилац учини вероватним да их без своје кривице није могао изнети, односно предложити до закључења главне расправе.

Председник већа првостепеног суда ће, према потреби, сам или на захтев судије известиоца другостепеног суда спровести извиђај ради провере истинитости навода жалиоца.

Правни лекови

Члан 486.

Ревизија у привредним споровима није дозвољена ако вредност предмета спора побијаног дела правноснажне пресуде не прелази 2.500.000 динара.

Ревизија у привредним споровима увек је дозвољена у споровима из члана 394. став 4. тач. 3. и 4. овог закона.

Остале одредбе

Члан 487.

Ако обе странке споразумно предложе да се спроведе поступак посредовања (медијација) у смислу члана 327. овог закона суд ће одложити рочиште и застати са поступком.

Члан 488.

Кад суд одлучи да се одржи рочиште за главну расправу стараће се да се ново рочиште закаже у року до 30 дана.

Члан 489.

У поступку у привредним споровима важе следећи рокови:

- 1) рок од 30 дана за подношење предлога за враћање у пређашње стање из члана 112. став 3. овог закона;
- 2) рок од осам дана за жалбу против пресуде, односно решења, а рок од три дана за подношење одговора на жалбу;
- 3) рок од осам дана за извршење чинидбе, а за чинидбе које се не састоје у новчаном давању суд може одредити дужи рок.

Члан 490.

У поступку у привредним споровима, спорови мале вредности су спорови у којима се тужбени захтев односи на потраживање у новцу које не прелази износ од 300.000 динара.

Као спорови мале вредности сматрају се и спорови у којима се тужбени захтев не односи на потраживање у новцу, а тужилац је у тужби навео да пристаје да уместо испуњења одређеног захтева прими одређени новчани износ који не прелази износ из става 1. овог члана (члан 34. став 1).

Као спорови мале вредности сматрају се и спорови у којима предмет тужбеног захтева није новчани износ већ предаја покретне ствари чија вредност, коју је тужилац у тужби навео, не прелази износ из става 1. овог члана (члан 34. став 2).

У поступку о споровима мале вредности у привредним споровима тужба се не доставља туженом на одговор.

Део четврти

ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 491.

Ако је пре ступања на снагу овог закона донета првостепена пресуда или решење којим се поступак пред првостепеним судом окончава, даљи поступак спровешће се по досадашњим прописима.

Даном ступања на снагу овог закона поступак у коме је одређено мировање наставиће се по одредбама овога закона.

Ако по ступању на снагу овог закона буде укинута првостепена одлука из става 1. овог члана, даљи поступак спровешће се по овом закону.

О ревизији изјављеној против правноснажене одлуке другостепеног суда, у поступку који је покретнут пре почетка примене овог закона, одлучиваће се по правилима парничног поступка која су важила до ступања на снагу овог закона.

О захтеву за заштиту законитости који је до дана ступања на снагу овог закона подигнут пред надлежним судом по досадашњим правилима решаваће се по тим правилима.

Члан 492.

Даном ступања на снагу овог закона престаје да важи Закон о парничном поступку ("Службени лист СФРЈ", бр. 4/77, 36/77, 6/80, 36/80, 43/82, 72/82, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90 и 35/91 и "Службени лист СРЈ", бр. 27/92, 31/93, 24/94, 12/98, 15/98 и 3/02), осим одредаба тридесет и прве главе (чл. 468а–487).

Члан 493.

До доношења закона о извршном поступку, у погледу надлежности суда за одлучивање о захтеву за заштиту законитости надлежног јавног тужиоца против правноснажних одлука судова донесених у извршном поступку, услова за изјављивање захтева и поступка, сходно ће се примењивати одредбе овог закона (чл. 413– 421).

Члан 494.

Овај закон ступа на снагу по протеку три месеца од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Србије", а одредба члана 395. примењиваће се кад апелациони суд почне са радом.